

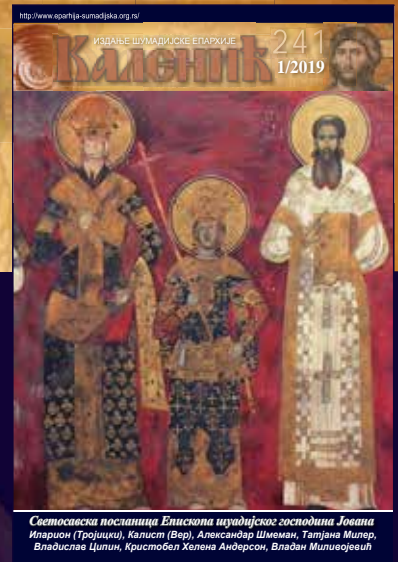
Светосавска посланица Епископа шумадијског Господина Јована Иларион (Тројицки), Калист (Вер), Александар Шмеман, Татјана Милер, Владислав Ципин, Кристобел Хелена Андерсон, Владан Миливојевић

фото репортажа

Прослава Светог Саве у Шумадијској епархији

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ 241 Каленик

Светосавска посланица Епископа шумадијског господина Јована Иларион (Тројицки), Калист (Вер), Александар Шмеман, Татјана Милер, Владислав Ципин, Кристобел Хелена Андерсон, Владан Миливојевић

Светосавска посланица Епископа шумадијског Господина Јована

стр. 2

Свештеномученик Иларион (Тројицки)

О мудрости

стр. 5

Митрополит Калист (Вер) Покајање као виђење лепоте, а не ружноће

стр. 8

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XL,
Број 1, (241), 2019.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Излази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

Александар Шмеман, Црква после апостола.....	11
Татјана Милер, Светоотачко тумачење 99. псалма.....	14
Владислав Ципин, Особености богослужења друге половине шестог века...	18
Горан Мићић, Прича о добром и злом господару.....	20
Седница Епархијског савета Шумадијске епархије.....	29
Кристобел Хелена Андерсон, Уметнички пут оца Софронија Сахарова....	31
Владан Миливојевић, Црква Деспота Стефана у Бабама.....	38

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Нова издања
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Милић Марковић, протојереј,
Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј,
Небојша Младеновић, протојереј, Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

ЈОВАН

МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА ВАМА

Свети Сава је наставник, првопрестолник и учитељ пута који води у живот...

Заиста, ретко који народ може да се похвали личношћу у којој се обједињују недостижни врхови којима се тежи и непролазне вредности за свакога човека. Богу хвала, ми припадамо народу који има привилегију и част да кроз једну личност изобрази себе, своју историју и духовност. Сва дубина, величина и сјај нашег народа може се изразити кроз личност светог човека, националног симбола, духовног заштитника свих Срба – Светог Саву о коме зато и певамо да је *наставник, првопрестолник и учитељ пута који води у живот*.

У њему су сабрани карактери – принца и монаха, правника и просветитеља, књижевника и радника, пастира и предводника, неимара и видара, чудотворца, утешитеља и државника, а изнад свега Светитеља. Све то је оличено у најмлађем сину великог жупана Стефана Немање, владара свих српских и поморских земаља. Окружен најпробранијим учитељима и однегован посвећеном родитељском пажњом и љубављу, Растко је припреман за владарску улогу и од њега се очекивало да постане добар управник Хума, световни владалац и кандидат за трон Немањића. То, међутим, није пријало његовој души. Растко је имао веће замисли и другачије животне тежње. Прекретницу у његовом животу представљао је долазак монаха са Свете Горе на двор његовог оца. Осетивши да долазе из света у коме владају Божије заповести, братска љубав и мир, одлучио је да пође њиховим путем.

Побегао је из родитељског владарског дома, *презreo је царске дворе, царску круну и порфиру* и отишао у Свету Гору, и замонашио се у руском манастиру Светог Пантелејмона, званом Русик, где је и добио име Сава. Касније је са својим оцем, који се у међувремену замонашио и добио име Симеон, подигао манастир Хиландар, царску лавру, први и најславнији српски манастир на Светој Гори.

Опредељујући се за монаштво, Свети Сава је већ у раној младости показао духовну снагу и одговорну слободу. Желео је да у животу више даје другима, него што би узимао за себе. Тако је показао да је његова побожност била стварна, а не декларативна. Добро је разумео Христову поруку да је човек успешан у животу онолико колико је спреман на ношење крста

и ходање уским путем, а не онолико колико може да прими и потроши незаслужених привилегија. Управо то је показао оног тренутка када је напустио дворску раскош да би се подвизавао у монашкој тишини.

Погрешно је мислити да је манастирски живот нешто супротстављено овоме свету, или, не дај Боже, да садржи мржњу према свему овосветском. Пре се може рећи да је то највиши степен љубави према свету. Давање себе, служење смислено носећи крст и ход уским путем вере, главне су одреднице монашког живота и Савиног опредељења. Његов пример је доказ да су манастири посебна места подвига и сусрета, најбоље осматрачнице са којих се свет види кроз молитву, послушност и смирење, најпотпуније у свој слави будућега века.

Свети Сава је у манастирски живот унео богонадахнуту слободу, тако да је врло често сусретао и важне личности које су живеле изван манастира. Тај сусрет је био за добро обитељи, за приношење манастира и монаштва за опште добро света, не ради своје славе и истицања себе, већ ради давања себе свету кроз молитву, подвиг, бдење и смирење. Зато није никакво чудо што су скоро сви владари из лозе Немањића свој живот окончавали као монаси.

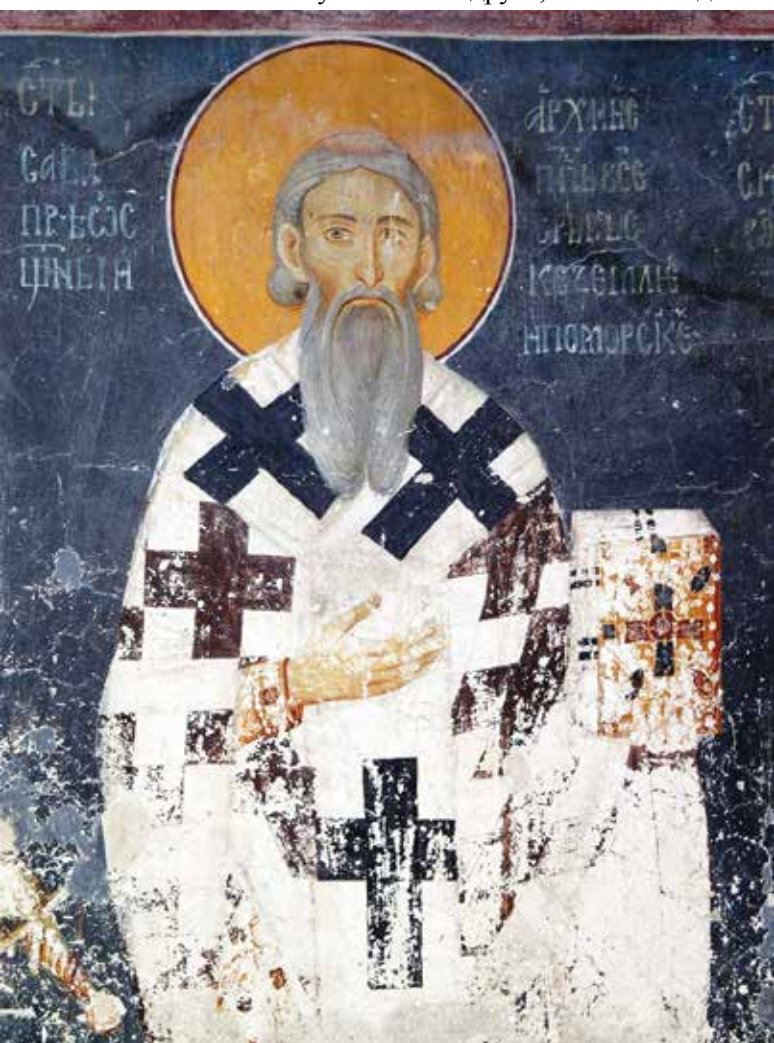
Бринући о добру свога народа као истински христовосац који у први план ставља жртву, Свети Сава је напустио монашку тишину коју је бескрајно волео да би од цариградског патријарха Манојла I Харитопула и цара Теодора I Ласкариса издејствовао самосталност за Српску Православну Цркву и да би као архиепископ све српске и поморске земље оцрквоио свој народ. Има историчара који говоре да је Свети Сава подвигом задобијања аутокефалије створио народну Цркву. И наш народ своју Цркву тако и доживљава и схвата, и то није ништа лоше. Али је Свети Сава, усуђујемо се рећи, стварајући народну Цркву, првенствено желео да створи црквени народ знајући да је Црква Једна и да смо сви ми удови Једног Тела – Цркве, чија је Глава Христос (1 Кор 12, 27; Рим 12, 5).

Најважнија карактеристика дела Светога Саве јесте охристовљење српског народа, а не стварање идеологије или религије. Кад год говоримо о Светосављу, чувајмо се да не одвајамо Светог Саву од Христа. Јер ако Светог Саву одвојимо од Христа или Христа заменимо Светим Савом, онда ту више нема Светог Саве као Светитеља и Христовог човека. Само ако кроз Христа приступамо Светом Сави, моћи ћемо да разумемо његов монашки завет, рад на стицању аутокефалије

Цркве у Србији и просветитељску мисију на пољу описмењавања и васпитно-образованог рада.

Несебичност и одлучност Светог Саве битне су одреднице његовог Светитељског лика и то се непрестано стваралачки осмишљавало и усавршавало. Најбољи начин његовог прослављања зато и јесте промишљање о томе шта можемо учинити за друге, а не шта од њих

можемо добити. То, наравно, није лак подвиг, али се једино кроз превазилажење егоистичких потреба може прославити Светитељ какав је био Свети Сава.

У светлу Савиног подвига и животног пута који нам је показао, видимо колико су погрешна настојања појединаца, који уместо пута љубави и жртве, бирају да постану познати и популарни. То им је једина мера успешности у сивилу јефтиног преживљавања. Они бесомучно сакупљају „бодове“ и обожаватеље умишљајући да се стварност мери бројем присталица, а не делима љубави. То је, у неким случајевима, и човеков однос са Богом довело у стање трговине и погађања, слично оном на пијаци различитих артикала. Бог је тако сведен на наше потребе и укусе, не доживљавамо Га као несазнајног али познатог. Ми њега меримо собом, а не себе Богом и то нас чини поданицима људи. Заборављајући Савин пут, неки људи понекад иду и корак даље, злоупотребљавајући своју функцију или знање у намери да нас заведу и себе приказују као некакво божанство. Крајње је време да се ми верујући људи упитамо да ли стварно тражимо Бога или се олако поводимо за људима који нам се намећу уместо Бога? Ово није позив на било какав бунт против другог, већ на бунт против себељубља у које смо свесно доспели због

тога што нисмо довољно промишљали животну стварност и околности у којима се налазимо будући оптерећени многим непотребним стварима, занемарујући притом оно што је најпотребније. Дозволили смо да постанемо жртве сопствене непросвећености, јер прихватити да било кога боготворимо није ништа друго до непросвећеност и незнање.

Заборавили смо да је Свети Сава христијанизовао српски народ, да га је Христом осветлио и просветлио и да су тиме постављени темељи српском националном и државотворном идентитету. Хришћанство у Срба је, захваљујући Светом Сави, добило једну посебну националну димензију, која ће и нацију и културу обликовати не само у периоду средњег века и под дугим турским ропством, већ и у време изградње модерне српске државе у XIX и XX веку.

Укупно дело Светог Саве прожето је идејом хармоније, симфоније између акције и контемплације, родољубља и љубави према човечанству, Истока и Запада, аутокефалије и саборности, Цркве и државе, црквеног ауторитета и слободног стваралаштва, Божанског и човечанског. Све происходи једно из другог и ништа се међусобно не потиरे, већ чини целину, јер је све и у свему Христос, по речима Светог апостола Павла (1 Кор 15, 28).

Свети Сава јесте надвремен, али је неопходно да га и у овим временима великих искушења сматрамо нашим савремеником. Јер нам је и данас потребан, као путоказ и духовна светлост, на просветитељском, црквеном, државном, политичком, националном, дипломатском, законодавном и на моралном плану.

Видимо да нам светородна династија Немањића, која је утемељила нашу црквеност и државност, није оставила велелепне дворове и градове, као сведочанство своје моћи и богатства, већ манастире и цркве које су данас иконе наше духовности и самосвести. А изнад свега као вредније, оставила нам је, као завет, живо предање Светог Саве које је он уткао у српски народни дух и идентитет. Зато свој идентитет, ма колико то било тешко, треба да откривамо, спознајемо и са поносом носимо.

Косовски завет и косовско опредељење, који происходе из суштине учења Светог Саве и који су као такви животна одредница нашег народа, подразумевају вечност као меру времена. У учењу првог српског Светитеља народна традиција не види симболе смрти већ живота, вечног живота. У незапамћеном националном полому, који је задесио српски народ у последњој деценији XX века, окупацијом Косова и Метохије, затирањем и прогоном из области на којима је вековима живео, угрожено је постојање и опстанак нашег народа. Последице тог полома још се не могу сагледати. Међутим, као што хришћанско учење у Христу види васкрслог живог Бога, са таквом вером и учењем ми видимо и васкрсење Косова и Метохије и народа Божијег на њему, без обзира што моћници овога света и века настоје да нам отму Косово и Метохију или да га између себе поделе, знајући да нам тиме деле и срце и душу.

Но, ми знамо да је жив Бог наш и да све оно што је у Богу сједињено – остаје за вечност и као такво недељиво. Најважније је да се ми као народ не делимо већ да се ујединимо у Христу Господу као што нас је учио и учи Свети Сава и Свети кнез Лазар Косовски и да им се молимо да одржимо оно што смо примили од наших светих предака.

У светлу светосавског наслеђа, у оквиру кога ове године обележавамо осамсто година од добијања аутокефалије за Српску Православну Цркву, ми видимо да је наш спас у враћању Богу и вери, у прилажењу Богу, јер *Бог награђује оне који у Њега верују*, како каже Свети апостол Павле (Рим 11, 31). Наш спас је такође, у опредељењу за пут Светог Саве. А данас, после толико векова бити на том путу значи радити све што је радио Свети Сава у свом времену, али на један нови начин. Другим речима, у нашим поступањима, будимо изнад греха а испред времена, као што је и Христово учење

било испред времена. На нама је да следимо Светог Саву, да будемо такође изнад греха а испред свога времена. Само тако ћемо имати и прошлост и будућност у свом времену, у својој садашњости. Према Светом Сави треба да се управљамо и владамо, јер се он сам управљао и владао према најчудеснијем бићу у свим световима, Господу Исусу Христу. И док смо год на том путу, ми смо на путу спасења. Тек са њим можемо издржати сва искушења у којима смо се нашли и као појединци и као народ.

Са овим мислима и жељом да вас, драга моја децо духовна, Свети Сава води и руководи, остајемо Ваш молитвеник пред Господом и пред Светим Савом.

Епископ шумедијски

† Св. Јован

Дано у престоном Нам граду Крагујевцу 27/14. јануара 2019. године

Свети Сава

О ДУШЕСПАСОНОСНОМ ИСПОВЕДАЊУ (из Хиландарског типика)

Ко се не исповеда неће бити причешћен по заповести Господа Бога Сведржитеља док не дође себи и оцу не исповеди сва сагрешена и штетна дела. Ако ли се неко не приклони томе, требало би га и из манастира одагнати и одрезати као загнојени уд и уклонити и одбацити као тешко залечиву или сасвим незалечиву рану. Но, будући да се не зна како ће бити и пошто има наде да ће се некако некада уразумити, одустасмо од такве одлуке. Оне који се не причешћују подвести под осуду као неразумне, што би било на велику корист. Јер каква му је корист од пребивања овде? А каква му је корист од исповедања? Зар нема од тога више штете и погибелји и свагда учење злу и све оношто души доноси погубност? Као када неки болесник или ко има ране, те таји то од лекара, тешко долази до здравља, тако ће и много теже доћи до здравља душе онај ко се не исповеда. И овоме је сведок божаствени Василије, који овако о овоме рече: „Треба онај ко се покорава, ако хоће да показује потребан напредак и да се навикава да живи по заповести Господњој, да не чува сакривен ниједан покрет душе, него отворено да износи игуману своје све сакривено срца свога“.

Овако чинећи, браћо, избављамо се не само својих грехова, него ћемо и убудуће бити тврђи. Јер рече Лествичник: „Ране које се откривају, не иду на лошије“. И затим: „Душа која разуме исповест, држи се ње као уздом да не греши“. Тако је веома корисно откривање својих грехова. Надаље одважни смело потецимо ка њему. Наредујем да свакодневно исповедање овако буде, то јест самом игуману или онима који би му се чинили да су погодни за примање мисли. А велико и прво исповедање оних који одлажу световне власи јесте да се исповедају само оцу, а не коме другом или игуману, као што навише писасмо, да би знао отац свих дати свакоме потребно исцељење. И ово треба да буде овако.

А о служби светих постова изложиће тачно синаксар, као што и јесте свагда у њима.

Из књиге Свети Сава „Сабрана дела“, СКЗ, Београд 1998, превео Томислав Јовановић

Свештенумченик Иларион (Тројицки), архиепископ Верејски

О МУДРОСТИ

Размишљања над два тропара Великог канона Андреје Критског

Пред погледом свих векова стоји општепознати лик јеврејског мудраца – цара Соломона. Његово име постало је синоним мудрости. „Соломон” – то је исто што и мудрац, „премудри Соломон”. О његовој мудрости говори и Света Библија. Даде Господ, читамо у Трећој књи-

зи Царева, смисао и мудрост Соломону веома много, и ширину срца, као што је песка поред мора; и умножи се мудрост Соломонова веома, изнад смисла свих древних људи и изнад свих разумних египатских; и умудри се изнад свих људи... и прослави се име његово у свим земљама околним. И изговори Соломон три хиљаде прича, и беше песама његових пет хиљада, и говораше о дрвећу, од кедра који је у Ливану и чак до исоба који изниче из стене; и говораше о зверима и о птицама и о гмизавцима и о рибама. И долажаху сви људи да слушају премудрост Соломонову; и примаше дарове од свих царева земаљских, од оних који слушаху премудрост његову (3Цар. 4, 29–34).

Али ево шта слушамо у седмој песми Великог канона Андреја Критског о овом великом мудрацу: „Соломон чудни и благодатне премудрости испуњени, ово лукаво понекад пред Богом сатворивши, одступи од Њега”. „Сластима привучен страстима својим, оскрнави се, овај мени, брижљиви чувар премудрости, чувар блудних жена и одлута од Бога”.

Иста књига Царева приповеда о ниском паду преузнесеног мудраца: „Али цар Соломон љубљаше многе жене туђинке, осим кћери Фараонове, Моавке, Амонке, Едомке, Сидонке и Хетејке, од ових народа за које беше рекао Господ синовима Израљејевим: не идите к њима и они да не долазе к вама, јер ће занети срце ваше за својим боговима. За њих приону Соломон љубећи их... И кад остари Соломон, жене занесоше срце његово за туђим боговима; и срце његово не би цело према Господу Богу његову, као што је било срце Давида, оца његова. И Соломон хођаше за Астартом, богињом Сидонском, и за Мелхомом, гадом Амонским. И чињаше Соломон што беше зло пред Господом... Тада сагради Соломон високо идолиште Хамосу, гаду Моавском, и Молоху, гаду синова Амонових, и Астарту, гнусоби Сидонској, на гори према Јерусалиму. Тако учини свим женама туђинкама, те кађаху и приношаху жртве својим боговима. А Господ се разгневи на Соломона што се одврати срце његово од Господа Бога Израљејева” (3Цар. 11, 1–2, 4–9).

Ко следи расположење савременог друштва, ко размишља над господарећим идејама, тај не може да не обрати пажњу на наведена два кратка одломка из Великог канона. Речи Треће књиге Царева само појашњавају оно што је кратко рекао велики црквени песмописац. У свести савременог човечанства не можемо да не приметимо владавину разума. У пантеону идола савременог човечанства „богиња разума” тешко да не заузима почасно место. Говори о индустрији, трговини, о берзи и о вредносним папирима ипак још не користе такву благонаклоност какву имају говори о науци, знању, просвећивању. Поклоњење златном телету збива се готово као свеопште, али, мислимо да у поклоњењу златном телету нема оне искрености какву можемо посматрати у култу „богиње разума”. Животни услови приморавају човека да се клања нарочито ниско представницима капитала, али се искреније поклоњење ипак исказује представницима разума, представницима знања. Веће уважавање и поштовање ужива спој пуне главе са празном котарицом, него ли спој пуне котарице са празном главом. Чак ни „угњетено” племе не може да не призна капиталисте, „берзанску зверку”, и код савременог човека ретко ће се наћи довољно храбрости да им се не поклони – они су сила! Али срце дошаптава човеку потребу да се поклони научнику, мислиоцу, професору. Сам поглед на свет нашег савременика прожет је разумношћу, он је скроз интелектуалан. На гласу је сада научни поглед на свет. Нека овај термин нема никаквог смисла и можда је тек обележје гомиле, далеке од науке, али сама његова владавина карактеристична је за савременост. Наука се развија; поље њених истраживања постаје све шире и шире, њена проницљива анализа продире у дубину предмета. Човечанство зна веома много; оно може да говори не само о дрвећу, животињама и гмизавцима, него и о небеским светилима, које није видело без телескопа. Мудрост Соломона показаће се, може бити,

уском, али зар не може бити слика ове савремености и другачији Соломон, који је огрезао у чулности, који се клања идолима, који је одступио од Господа Бога? Али покажите ви идола, Ваала, Астарту и осталу одвратност сидонску, којима се не би клањало савремено човечанство? Изоштрава се порок и разврат, стварају се узвишени пагански храмови свемогућим идолима и често се стварају на гори, чак испред Јерусалима, упоредо с храмовима истинитог Бога. Погледајте како су у Москви нова здања, нови храмови Меркура (бога трговине) понегде сасвим угушили старинске цркве! А какви се храмови посећују усрдније и с великом жељом? Храмови Божији или храмови Мелпомене, Баха и осталих идола сидонских?

Да, може бити, човечанство је постало мудро, као Соломон, али оно није мање чулно и развратно, није ближе Господу Богу него ли Соломон у данима старости своје.

Зашто је то тако? Због чега као да се Соломонов живот понавља, само у ширим размерама?

Људи уважавају мудрост, али не примећују да је већ током векова промењено само схватање мудрости. Древни мудрац Јеладе имао је неке основе да учи да знање јесте врлина. Тада су знање и мудрост били нешто целовито. Тада је то била философија; све се уздицало ка општим принципима и скупа с тим узносило је ка религиозним основама људски живот. Јер за старе грчке философе сама класификација наука није била ништа друго до расподела философије. Дуго времена философија се поштовала као мајка наука. Али су до садашњег времена знање и наука прошли дугачак пут специјализације и атомизације. Сада је тако много наука да их и по именима неће набројати човек са високим образовањем. Наука је престала да постоји, остале су само науке. Знање је сувише увучено набрајањем и истраживањем свега, од кедрa до испа. Место мудраца заузео је научник, па и научник је тим савршенији, што је круг његовог истраживања ужи и што мање зна. Можемо рећи да наука потпуно узалудно претендује на то да собом замени мудрост, да узалудно хоће да буде руководитељница живота. У ствари, нека човек, који је прошао лекције природних наука, наброји и именује на латинском све родове и врсте биљака од ливанског кедрa до маховина сибирске тундре, нека астроном изброји са задивљујућом тачношћу периоде месечевих и сунчевих помрачења, нека он зна небеске путање боље него улице Москве – али да ли му све то даје за право да буде руководитељ живота, да говори истину по свим питањима људског живота? Мислимо – не. Историју називају учитељицом живота. Али далеко од тога да је то увек тако. Зар је мало таквих историјских питања која су интересантна за науку, али сасвим бескорисна за живот? Више од свих наука – богословска наука може претендовати на руковођење човековим животом, која има посла с питањима живота и која има на располагању непроцењиву ризницу виђења светих људи, дубоких познавалаца човекове душе.

У свом поклоњењу пред знањем, пред науком, људи често заборављају да наука још није мудрост, да чо-

века може довести до одступања од Бога и да се може показати немоћном пред напором страсти и осећања. Јер ко је макар колико-толико посматрао живот своје душе, тај треба отворено да призна да наш разум тако

често својим софизмима само оправдава нашу палу вољу. Поставци „знање је врлина” потребна је суштинска напомена. Ову је напомену на основу продирања у дубину човекове свести начинио апостол Павле. По унутрашњем човеку налазим задовољство у закону Божијем; али у удовима мојим видим другачији закон, који се супротставља закону мог ума и који ме чини заточеником закона греховног, који се налази у удовима мојим (Рим. 7, 22–23). Између знања и врлине лежи велики бездан греха. Мудрост је у обједињавању знања и врлине, а ка томе је један пут – побеђивање бездана, побеђивање греха. Пут мудрости је пут подвига, и овај подвиг је двојак: борба са незнањем и броба са грехом. Ето зашто се у речи Божијој и код светих отаца мудрост вреднује не толико по критеријумима логичким, колико по критеријумима моралним. Ако је mudar и разуман ко од вас, нека то докаже на самом делу добрим понашањем и мудрошћу кротошћу. Али, ако у вашем срцу имате горку завист и свадљивост, тада се не хвалите и не лажите против истине. То није мудрост која силази одозго, него земаљска, душевна, демонска... Али мудрост која силази одозго најпре је чиста, потом мирна, скромна, послушна, пуна милосрђа и добрих плодова, непристрасна и нелицемерна (Јк. 3, 13–15, 17). Истинска мудрост је религиозна, и никакво религиозно познање није могуће без очишћења срца.

Из дубоке црквене старине, из II века преноси се размишљање Теофила Антиохијског: „Ако кажеш: покажи ми твога Бога, тада ћу ти одговорити: покажи ми твога

човека, и ја ћу ти показати мога Бога. Покажи шта очи душе твоје виде и уши срца твога чују. Јер као што телес-

не очи код људи који виде предмете овог живота и уочавају разлику, на пример, између светлости и таме, белог и црног, ружног и лепог... или као што уши разликују звуке који потпадају слуху – оштре, тешке или пријатне – исто тако постоје уши срца и очи душе, како бисмо видели Бога. И Бог бива видљив за оног ко је способан да Га види, код кога су управо отворене душевне очи. Сви имају очи, али код једних су покривене мраком и не виде сунчеву светлост. Иако слепац не виде сунчеву светлост, ипак постоји светлост, а нека се слепци жале на саме

себе и своје очи. Тако је и код тебе, пријатљу мој, очи твоје душе помрачене су гресима и злим делима твојим. Човек треба да има душу чисту као сијајуће огледало. Када на огледалу постоји рђа, тада у огледалу не може бити видљиво лице човечије: тако и човек, када у њему постоји грех, не може созерцавати Бога. Дакле, покажи себе самог, ниси ли прељубник, ниси ли блудник, ниси ли злоречив, ниси ли гневљив, ниси ли завидан, ниси ли надмен, ниси ли горд, ниси ли плаховит. Јер Бог се не открива ономе ко то чини, ако унапред не очисти себе од сваке нечистоте” (Автолику. I, 2).

Пређимо у VIII век и узмимо „Дела која су у светог оца нашега аве Исаака Сирина, подвижника и отшелника, који је био епископ христољубивог града Ниневе”. Код овог великог богослова и дубокомислећег философа наћи ћемо овакве речи: „Може бити, ти мислиш да такво духовно виђење стиче неко душевним виђењем? Не само да је немогуће овим душевним виђењем примити оно духовно, него чак нема могућности осетити га ни чулом или да га се удостоји било ко од оних који упражњавају душевно виђење. Ако неко од њих жели да се приближи оном виђењу Духа, тада док се не одрекне од овог душевног и од свакаквих извртања његове тананости и његових веома сложених начина и не постави себе у детињи начин мишљења, дотле неће узмоћи да се приближи, макар мало, виђењу духовном. Наспрам тога, за њих велика препрека бивају навике и схватања душевног виђења, док мало-помало ово не ублажи. Виђење Духа је просто и не просијава у душевним помислима. Док се разум не ослободи од многих помисли и не дође у јединствени простор чистоће, дотле не може осетити оно духовно виђење... Духовно виђење нико не може примити, ако се не обрати и не буде као дете... И док човек себе не очисти, нема довољно снаге ни да слуша о њему, зато што га нико не може стећи изучавањем. Ако ти, чедо, достигнеш чистоту срца, створену вером у тиховању спрам људи, и заборавиш знање овог света, тако да га не будеш ни осећао – тада ће се изненада пред тобом наћи духовно виђење, без трагања за њим” (Слово 49).

Тако је, по разуму отаца Цркве, истинска мудрост неодојива од моралног усавршавања човекове личности. Заборављање ових простих и јасних истина уподобљава човечанство мудрацу Соломону под старост. Они који се брину о просветљењу ума сада сматрају сувишном борбу са грехом, и мудрост пропада у бездану моралног разврата. Сада се тако радосно дочекују свакакве беседе о проширењу школских програма, али се у нашој штампи све васпитне методе излажу осуди уз пламен „светог негодовања“.

Свети Андреј Критски својом кратком антитезом да је „чувар премудрости – чувар блудних жена и стран Богу” ставља озбиљан приговор савременом уско интелектуалистичком правцу обучавања и свеукупног погледа на свет, указујући на зле плодове разума, отуђеног од моралног подвига борбе са грехом.

Према издању: О мудрости. Размышление над двумя тропарями Великого канона Андрея Критского. – Церковь как союз любви. М.: Изд. ПСТБИ, 1998. Први пут штампано у новинама „Московские церковные ведомости”. 1914. №7. Потписано: архимандрит Иларион.

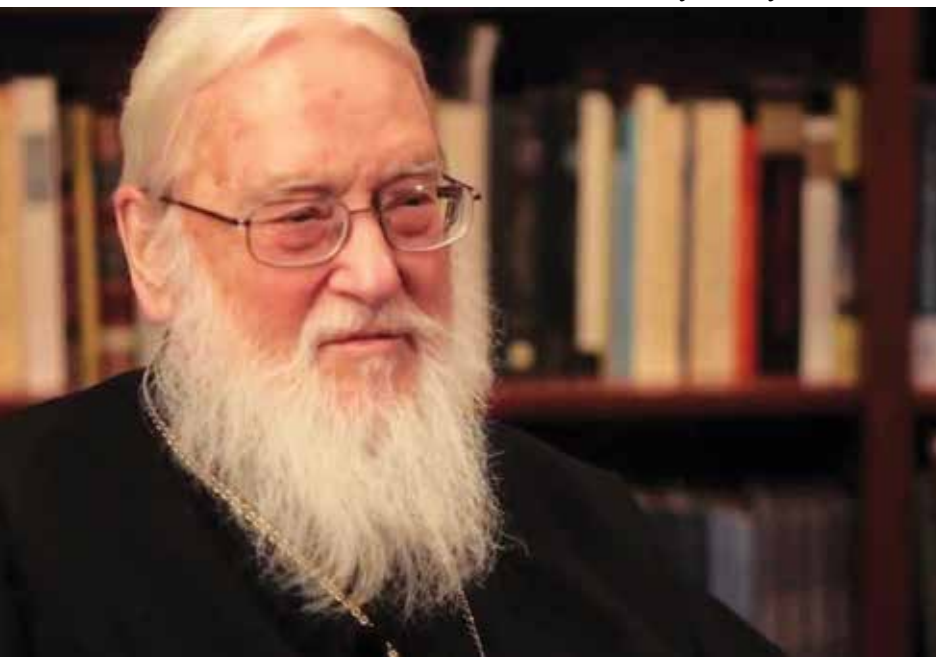
Предео са руског Горан Дабетић

Калист (Вер), митрополит Диоклијски

ПОКАЈАЊЕ КАО ВИЂЕЊЕ ЛЕПОТЕ, А НЕ РУЖНОЋЕ

Полазна тачка благовести

Јован Крститељ и Господ наш Исус Христос почињу своју проповед једним те истим речима: „Покајте се, јер се приближи Царство Небеско” (Мт. 3, 2; 4, 17). Таква полазна тачка Благовести јесте покајање. Без покајања не може бити ни новог живота, ни спасења, ни уласка у

Царство. Окрећући се од Светог Писма ка светим оцима, сусрећемо исту ову суштинску истину: Ава Милесије, кога су питали шта ради у пустињи, одговара: „Дошао сам овде да оплакујем своје грехе”. Ово покајање није само припремни стадијум, оно је доживотно. Када је ава Сисоје лежао на самртном одру, окружен својим ученицима, показало се да он с неким говори. „С ким говориш, оче?”, упиташе ученици. Он одговори: „Ево, анђели су дошли да ме узму, али ја молим да ми дају још мало времена да бих се покајао”. „Теби није потребно покајање”, рекоше ученици. „Заиста”, одговори старац, „не знам јесам ли почео да се кајем”. Монах Марко тврди: „Нема другог, толико благог и милостивог, као што је Бог, али чак и Он не прашта онима који се не кају [...]. Сво мноштво Божијих заповести можемо свести на једну – покајање [...]. Ми бивамо осуђени не за мноштво наших прегрешења, него зато што одбијамо да се кајемо... [...]. И за велике и за мале покајање остаје несавршено до самог смртног часа”.

„Господ наш Исус Христос”, каже ава Исак Скитски, „заповедио нам је да боравимо у покајању до последњег нашег даха. Јер, ако не би било покајања, нико се не би спасао”. И Исак Сиријин учи: „У сваком трену током двадесет четири часа имамо потребу за покајањем”.

Нама временски најближи духовни учитељи одређују покајању пресудну улогу. Преподобни Јован Кринштатски у свом духовном дневнику „Мој живот у Христу” каже: „Наша молитва састоји се пре свега од покајања”. И отац Серафим Папакостас, који је стајао на челу покрета „Зои” у Грчкој 1927–1954. године, почиње најпознатију из мноштва својих књига овим речима: „У

сваком веку, а нарочито у данашњем – пуном тешкоћа, посусталом и неспокојном веку, нема ничег битног осим покајања. Нема ничег дубљег, чему би стремио човек; међутим, код њега нема јасног схватања тога шта у стварности хоће”. Треба приметити да је Исусова молитва много шире распрострањена данас него пре педесет година – нарочито се показује покајна молитва: „Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног”.

Имајући у виду овај непрекидни акценат на покајању, дужни смо да пажљиво размотримо на који начин представљамо православље савременом Западу. Постоји тенденција да се обрати пажња само на један аспект. Ми говоримо о слави Божанствене светлости у Христовом Преображењу, о осећању победе Васкрсења у пасхалној ноћи; ми говоримо о радости Царства, о духовној лепоти икона, о Божанственој Литургији као о небу на земљи. И ми смо у праву када подвлачимо ове аспекте. Али хајде да се постарамо да не будемо једностранни. Преображење и Васкрсење нужно су повезани са Распећем. Као хришћани, ми се стварно јављамо као сведоци „веома велике радости”, о којој говори Јеванђеље (Мт. 2, 10); али ми не можемо заборавити речи: „крстом се јавила радост целом свету” (васкршње јутрење). Преображење космоса може се догодити само кроз одрицање, аскетско уздржање и пост.

„Велико поимање”

Али шта се у ствари има у виду под покајањем? Обично кажу: жаљење због греха, осећај кривице, осећање жалости и ужаса због тога што смо нанели ране другима и самима себи. Све те представе показују се непотпуно. Жалост и ужас заиста чине суштински елемент покајања, али га не исцрпљују, чак се не показују његовим најважнијим делом. Приближићемо се суштини питања ако размотримо буквални смисао грчке речи која означава покајање: *metanoia*. Она значи „промену ума”: није просто жаљење за прошлост, него фундаментална трансформација наше способности да гледамо на ствари, нови поглед на самог себе, на друге и на Бога – „велико поимање”, по речима Јерминог Пастира. Велико поимање, али није обавезна емоционална криза. Покајање – то није приступ нагрисане савести и жаљење себе, него обраћење, преношење центра нашег живота на Свету Тројицу.

Када је „нови ум”, онда обраћење, преношење центра постојања, покајање, пре свега, није негативно, већ позитивно. Као што говори Свети Јован Лествичник, „покајање је кћи наде и одбацивање очајања”. Ово није слабљење духа, него енергетско очекивање; ово не значи да си упао у ћорсокак, него да тражиш излаз. Ово није мржња према себи, него учвршћивање свога истинског „ја” као створеног по лику Божијем. Кајати се не значи гледати доле на своје недостатке, већ горе – на

љубав Божију; не назад, пребацујући себи, него напред – са поверењем и надом. Ово значи видети не оно што ја не могу бити, него оно што ја још, по благодати Божијој, могу постати.

Протумачено у овом позитивном смислу, покајање се уочава не само као појединачни акт, него као постојана институција. У личном искуству сваког човека бивају одлучујући моменти обраћења, али у овдашњем животу рад на покајању увек остаје незавршен. Преокрет или преоријентација морају се непрестано обнављати; то-

ком живота све до момента смрти, као што је сматрао ава Сисоје, „измена ума” мора постати све радикалнија, „велико поимање” – све дубље.

Свети Теофан Затворник тврди: „Покајање је почетак и крајеугаони камен нашег узрастања у овом животу, и оно се продубљује у мери у којој се ми усавршавамо”.

Темељни карактер покајања постаје савршено очигледан, ако обратимо пажњу на оно што претходи већ наведеним Христовим речима: „Покајте се, јер се приближило Царство Небеско” (Мт. 4, 17). У претходном стиху јеванђелиста цитира Исаију (9, 2): „Народ који седи у тами угледа светлост велику; и онима који седе у области и сени смрти светлост засија”. Такав је непосредни контекст Господње заповести о покајању: она упозорава на „велику светлост” која осветљава оне који су у тами, а иза ње следи обавештење о приближавању Царства. Зато је покајање просвећење, прелазак из таме у светлост, покајати се – значи отворити свој поглед Божанском сијању, не седети тужно у сутону, него поз-

дрављати осветити. И покајање је такође есхатолошко: оно је отвореност према Последњим Стварима, које су негде у будућности, али су већ присутне у садашњости; покајати се – значи признати да је посред нас Царство Небеско, да већ делује у нама и да, ако само прихватимо долазак Царства, све около постаће ново за нас.

Саоднос између покајања и доласка велике светлости нарочито је значајан. Док не угледамо светлост Христову, не можемо у стварности увидети своје грехе. Док је у соби мрачно, каже епископ Теофан Затворник, не примећујемо блато, али при јарком осветљењу можемо разликовати сваку прљавштину. Исто стоји ствар и са одајом наше душе. Парадокс није такав да се ми морамо од почетка покајати, а потом постајати свесни Христовог присуства; јер само тада, када светлост Христова већ уђе у наш живот, ми стварно почињемо схватати своју греховност.

„Кајати се”, каже Свети Јован Кронштатски, „значи знати да је лаж у твоме срцу”; али ти не можеш открити присуство лажи, ако још немаш некакво схватање о истини. Као што каже Воткин, „грех [...] то је сенка, која настаје када било каква привезаност воље преграђује пут светлости Божијој и спречава је да просвећује душу. На тај начин, познање Бога рађа осећање греха, а не супротно”. Сагласно оцима пустиње, „што је човек ближи Богу, тим јасније види и чује серафиме који возглашавају: свет, свет, свет; и тек после овог виђења о кличе: Авај мени! Погибох! Јер сам човек с нечистим устима” (Ис. 6, 1–5).

Такав је почетак покајања: виђење лепоте, а не ружноће; спознавање Божанске славе, а не сопствене неугодности. „Блажени који плачу, јер ће се утешити” (Мт. 5, 4): покајање не олакшава просто оплакивање својих грехова, него утеха („paraklesis”), која настаје услед уверености у Божије опраштање. „Велико поимање” и „промена ума”, који означавају покајање, састоје се управо у овоме: у схватању да светлост у тами светли и тама је не обузима (Јн. 1, 5). Другим речима, кајати се значи спознавати да постоје како добро, тако и зло, како љубав, тако и мржња; значи твдити да је добро снажније, веровати у коначну победу љубави. Човек који се каје то је онај ко признаје и прихвата чудо: Бог има власт да опрашта грехове. И пошто прихвати ово чудо, прошлост се за њега не показује као омрзнуто време, јер он више не сматра прошлост непоновљивом. Божанствено праштање раскида ланце узрока и последица и развезује у човековом срцу чворове које он сам није у стању да размрси.

Многи сажалевају и жалосте се због својих прошлих поступака, али у очајању говоре себи: „Не могу себи да опростим оно што сам учинио”. Неспособни да опросте себи самима, они на исти начин не могу да поверују да им је опростио Бог, а такође и другим људским створењима. Такви људи, без обзира на интензивност њихових страдања, још нису ни почели да се кају. Они још нису достигли „велико поимање”, то јест знање тога да љубав побеђује. Они још нису доживели „промену ума”, која се састоји у томе да човек може рећи: „Бог ме је прихватио; од мене се тражи да признам ту чињеницу мога прихватања”. У овоме је суштина покајања.

Посно пролеће

Аутентична природа покајања постаће јаснија, ако размотримо три карактеристична израза покајања у животу Цркве: под један, веома кратак литургијски израз покајања у периоду Великог поста; затим, подробније, његов светотајински израз у тајни исповести; и на крају његов лични израз – у дару суза. У свим овим случајевима јасно се пројављује позитивна, животворна природа покајања.

У односу на Велики пост пре свега примећујемо годишње доба у којем он долази: то није јесен са њеним маглом и опадањем лишћа; није зима са смрзнутом, мртвом земљом; то је пролећно време, када хладноћа пролази, дани постају дужи и сва се природа враћа животу. Као што се каже у Посном Триоду: „Засија посно пролеће, цвет покајања, очистимо себе, браћо, од сваке нечистоће, Даваоцу Светлости појући рецимо: Слава Теби, Једини Човекољупче”.

Великопосно покајно време – то је време радости, а не унија: пост је пролеће духовно, покајање – отварајући цветић, и Христос нам се Великим постом открива као „Давалац светлости”. Туга, коју доживљавамо у то време, јесте „радостотворна туга” („charoіon renthos”) према изразу Светог Јована Лествичника.

Превод: М. Дабетић

Касија, IX век

СТИХИРЕ НА СРЕТЕЊЕ

Вечерње, глас 2.

Када си се јавио, Христе,
Као машицама рукама
Оне која Те је родила, да си предат
Старцу Симеону младенца савршен
Познат као жар који не спаљује, Непојмљиви;
Зато држећи те у светом наручју
Радовао се младенствујући духом
И разрешење је тражио,
Спаситељу, вапијући Ти:
Сад ме отпустиш твога
Слугу, по речи твојој,
Од привременог ка вечном
Животу; јер видео сам Те у телу.

Дева чиста
Онога који се од ње оваплотио
Носећи на рукама предаје
Светом страцу; прими, говорећи,
Онога кога су објавиле
Пророка светих проповеди,
Који је сада младенац постао из милосрђа
И као свети законодавац испуњава закон
И завапи му:
Дошао си ослобађајући ме
Привременог за вечни
Живот; Гопсоде, слава Ти.

Како Те држим као младенца
Валадара свега?
Како Те приносим у храм, Предобри?
Како у наручје старца
Предајен Тебе, који у Очевом наручју седиш?
Како очишћење трпиш Ти, који
Сву упрљану природу чистиш?
Богосместиви храм
Рече неискусобрачна,
Твоме великом снисхођењу,
Христе, дивећи се.

Из књиге *Песникиња Касија*, Косте Симића

Александар Шмеман, протојереј

ЦРКВА ПОСЛЕ АПОСТОЛА

Деценије које одвајају апостолски „почетак” Цркве од средине II века оставиле су нам веома мало споменика. Ми скоро ништа не знамо о расту Цркве, о првобитном развијању њене организације, учења, богослужења. То је дало могућност свемоћним „реформаторима” хришћанства или „научној” критици да граде о овој епохи све могуће хипотезе, да је на свој начин успостављају и тумаче. У њој су обавезно хтели да уоче некакву „метаморфозу” Цркве, раскид с првобитном „идејом” хришћанства, одраженом у Јеванђељу. Организована Црква с јерархијом, учењем, дисциплином – каквом

је поново видимо средином II века – јесте производ свих ових криза, њиховог „примењивања” на социјалне услове. Разводњена, расплинута вера, која, хтели-не хтели, као да се обликовала у форми мисли ове епохе, „јелинизовала се”, одразила је у себи утицај и потребе друштва које је прихвата.

Али у последње време ове теорије све очигледније прикривају своју неодрживост. И са све већом пажњом научници ослушкују глас предања Цркве, који им се до

недавно чинио тенденциозном, готово злонамерном измишљотином. Јеванђеље је немогуће, показаће се, одвајати од Цркве: оно је у њој и за њу написано, постало је сведочанство о вери Цркве, о њеном живом искуству, и изван овог искуства не може се схватити. Одломци молитви, знаци и симболи на зидовима катакомби, неколико посланица једних Црква другима – све то оживи истог часа у новом светлу, откривајући се као јединствен развој, а не као ређање криза и раскида. Записано није могло тајанствено да живи и сачува се у непрекидном сећању Цркве, у самом њеном животу, и да тек понешто буде записано столећима касније. Тако све очигледније постаје да Црква и јесте првобитна суштина хришћанства, да само у њој, то јест у признању њене „првобитности” сами ови одломци задобијају смисао и могу бити правилно протумачени. Почевши од рушилачке критике црквеног Предања, наука постепено доспева до обратног резултата: тврди да је ово Предање највећа нада, најауторитативнији извор наших знања о хришћанској прошлости.

Шта ми знамо о овим првим деценијама, о овим Црквама, расејаним сада по целој Римској Империји?

Опет, као и првог дана у Јерусалиму, ми пре свега видимо хришћане, „сабрале у Цркви” ради Крштења и Евхаристије. Овом двоструком мистеријом: рођењем од воде и Духа и ломљењем хлеба одређује се сав живот Цркве и живот сваког од њених чланова. То није један од „аспеката” црквеног живота, није просто богослужење, то је извор, садржај и врхунац свега у Цркви, само срце „првохришћанства”.

„Хришћани се не рађају, већ постају.” Ове Тертулијанове речи објашњавају нам због чега о Крштењу и Евхаристији више од свега говоре ретки споменици ове епохе. Хришћани постају. То значи да у сећању сваког од њих не може да не буде запечаћен онај дан, када после тајанственог раста семена баченог у душу проповеђу, после сумњи, провера, мучења – он, на крају, прилази води Тајне. У њој треба да умре стари живот да би отпочео нови. У њој се одмах давало све: опроштај грехова, сједињење са Христом, увереност у смрт саме смрти, искуство васкрсења и вечне радости, коју нико више није могао одузети. Све то није била апстракција, није била „идологија”, већ стварност: излазећи из свете воде, новокрштени није остајао сам. Она га је уводила у братство, у јединство љубави, у непрестано заједничарење. Такав је вечни смисао Евхаристије: увек кроз Христа с браћом. Један Хлеб, једна Чаша, који се раздељују свима и све сједињују у једно. Сећање, претворено у стварност; очекивање – у Присуство. И како су требале да звуче тада речи Благодарења, које су доспеле до нас из ове древне младости Цркве, које је изговарао предстојатељ над принесеним даровима: „Благодарим Ти, Оче наш, за живот и познање, које си нам јавио кроз Свога Младенца Исуса. Теби слава у векове. Као што је овај хлеб био расејан по брдима и, будући сабран, постао један, тако нека буде сабрана Црква Твоја од крајева земље у Твоје Царство [...] Помени је, да би је избавио од сваког зла и усаврши је у љубави Твојој, сабери је освећену, од четири ветра у Своје Царство, које си јој припремио”.

Од недеље до недеље, од Евхаристије до Евхаристије: сав живот крштенога био је обележен овим очекивањем сабрања, сусрета, заједничарења, радосног испуњења љубављу. Нека спољашње све остане као и раније, нека делима и бригама буде, као раније, испуњен живот. У искуству Крштења и Евхаристије све је сада било освећено новом светлошћу, испуњено новим смислом, преображено љубављу. Сваки дан, свако дело у њему, били су корак на путу ка последњој победи Долазећег Господа, свако сабрање већ је предвиђало коначно јединство у љубави – за трпезом у невечерњем дану Царства.

И зато је једино евхаристијским сабрањем – овим средиштем заједнице – могуће на прави начин објаснити само уређење Цркве, „организациони” аспект њеног живота. Само у светлу Тајни ова организација се прихвата од стране хришћана не као проста, људска организација – са управом и потчињенима, ауторитетом и послушањем, већ као живи организам, напојен Духом Светим. У њему сва људска „служења”, сви људски узајамни односи постају појава једног те истог Духа, служење самог Христа у браћи Његовој.

На челу заједнице стоји епископ. Његова власт је сасвим особита. Постављен од апостола или њихових наследника – других епископа, он је за своју Цркву лик самог Христа – Главе и Извора свег њеног живота. Без њега ништа не треба чинити у Цркви, зато што се његово служење, његов посебан дар састоји у томе да сабрале хришћане кроз Тајне преображава у Тело Христово, сједињујући у нераскидивом јединству новог живота. Он врши крштење, приноси Евхаристију, раздељује Дарове на сабрању. А са влашћу да савршује Тајне нераскидиво је повезана и власт учитељства: он учи на сабрању не од себе, већ у Духу; он је чувар апостолског предања, сведок васељенског јединства Цркве. Из овог извора истиче и дар пастирства: епископ – као Христос – има бригу о свима скупа и о сваком појединачно, он је живо средиште братства и општења хришћана међусобно. „На епископа је потребно посматрати као на самог Господа”, пише Свети Игњатије Антиохијски (почетак II века), „јер епископи, постављени до крајева васељене, једно су са Духом

Исуса Христа”. Зато: „ништа не чините без епископа у Цркви. Само је она Евхаристија стварна, на којој он предстоји или њиме постављени. Свуда где је епископ нека тамо буде и заједница, слично томе: где је Христос Исус, тамо је и католичанска Црква”.

Епископу у управљању црквом помажу презвитери – „старешине”. Ако епископе Свети Игњатије уподобљује Христу, тада у презвитерима види апостоле. Постављање, рукополагање од стране епископа, они му помажу у свему, преносе заједници његово учење, бригу, одлуке. Хришћанство се на почетку ширило скоро искључиво по градовима и зато је првобитна Црква управо градска заједница, хришћани сабрани у једно место око епископа. Касније, када се број хришћана увећао и такво сабрање постаје немогуће, градска заједница као да одваја од себе мрежу потчињених јој приградских заједница, или „парохија”. Тада презвитери замењују у њима епископа, постају његови опуномоћени представници, као да су повезујући глас између њега и парохије. На тај начин кроз тајну епископског рукополагања све заједнице чувају своју органску везу са епископом као благодатним „органом” црквеног јединства.

За епископом и презвитерима следе ђакони – „служитељи”. Они су „уши”, „руке”, „очи” епископа, његова жива веза с народом. Данас је скоро сасвим заборављен „социјални” садржај заједнице. Јединство савремене парохије ограничава се богослужбеним сабрањем. Али у раној Цркви јединство у богослужењу било је нераскидиво од саме реалне узајамне помоћи, братства, заједничке бриге о невољнима, удовицама, погребњу браће, о сиромашнима. Не можемо учествовати у приношењу Евхаристије, не приносећи реално свој „дар”: хлеб, претворен у Тело Христово, издваја се од оног „насушног” хлеба, од оних плодова које хришћани приносе на сабрање – ради заједничке трпезе и као помоћ немоћнима. И то није милостиња, није добротворство, већ први услов самог хришћанског живота. На ђаконима лежи брига о распоређивању дарова, о помоћи сиротима, о организацији „агапе” – вечере љубави, речју, о оном стварном јединству хришћана, које проистиче из њиховог заједничарења у тајни.

Али ако, по речима Светог Игњатија Антиохијског, „без епископа, презвитера и ђакона нема Цркве”, то не значи да је само јерархија „активна” у њој. Сваки њен члан има своје служење и сви они допуњују једни друге у нераскидивом јединству. „Различити су дарови, али је Дух исти; и различите су службе, али је Господ исти [...] Који делује све у свима. Но свакоме се даје пројава Духа на корист [...] Јер као што је тело једно, и има удова многе, и сви удови једног тела, иако су многи, једно су тело, тако и Христос. Јер се и једним Духом сви ми крстисмо у једно тело [...] и сви смо једним Духом напојени” (1Кор. 12, 4–7, 12–13). Ево, то је идеал целине, у којој се она не потчињава личности, него се сама личност открива, налази себе само у служењу браћи, и јесте идеал ране Цркве, у чијем светлу је потребно схватати различите форме њене организације.

Већ у посланицама апостола Павла реч „Црква” употребљава се за означавање како сваке појединачне заједнице, тако и уопште свих хришћана – то јест Цркве свесветске. И то је тако зато што свака заједница, ма како била малобројна, у јединству епископа, клира и народа сазнаје себе као оваплоћење целе Цркве, свог Тела Христовог у овом месту, појавом и пребивањем – овде – јединог Христа. Свака таква месна црква убеђена је у истоветност своје вере, свог учења, свог живота с вером, учењем и животом свих осталих у Цркви, „расејаних до крајева васељене”. Ма куда отишао хришћанин, он свуда налази онај преломљени Хлеб – „раздробљен, али не раздвојен”, слуша исту благу вест, „укључује се” у исто јединство. Један и исти Христос свуда окупља браћу у свој пуноћи свог живота и својим даровима присуствује међу њима. Све Цркве имају исти извор и исту норму: апостолско предање; свака може кроз свог епископа уздићи себе ка првој појави Цркве: ка чуду Педесетнице и ка јерусалимској првој заједници, зато свака појединачно и све скупа имају један неразделиви живот и везане су истом љубављу.

И то васељенско јединство свих Цркви међу собом такође се изражава у непрестаном контакту, у непрекидној бризи свих о свима. Антиохијски епископ Игњатије својим посланицама упозорава друге Цркве против насталих лажних учења, епископ Поликарп из своје Смирнске Цркве пише Филипљанима и иде у Рим да би решио питање о празновању Пасхе, римски хришћани брину се о умиривању Коринтске заједнице... Хришћани свуда спознају себе као нови народ, сабран од свих народа, али од свих различит: „Они не живе у одвојеним градовима”, говори Посланица Диогнету, анонимни првохришћански споменик, „они немају посебан језик или различит од других живот [...] Они обитавају свако у својој отаџбини, али привремено. Јер свака туђина за њих је отаџбина, и свака отаџбина – туђина”.

Наравно, још смо далеко од коначног „формирања” црквеног уређења. У разним Црквама употребљавају се различите речи, називи, одређења. Али и иза ове књижевне нестабилности тако се очигледно осликавају складне контуре католичанске, то јест васељенске и једне Цркве. Она ће расти и развијати се. Али то је раст живота, раст дрвета из семена баченог у земљу, а не игра историјских случајности, према каквима је тако често тежио овај развој свести.

Штампано у „Канадском Православном календару 1964. године” (Торонто)

Преподобни Никон (Белајев)

КРАТКЕ ПОУКЕ

Не изучавај грехе

Када чистимо собу, тада се не бавимо разгледањем смећа, већ све на гомилу, па напоље. Тако поступај и ти. Исповедај своје грехе духовнику, само то, а у њихово разматрање не улази.

* * *

Многи траже, као нешто неопходно, духовника високог живота и, не налазећи таквог, очајавају, зато ретко, преко воље приступају исповести. То је велика грешка. Морамо веровати у саму Тајну исповести, у њену силу, а не у извршитеља Тајне. Неопходно је само да духовник буде православан и законит. Не можемо спорити да лична својства духовника много значе, али морамо веровати и знати да Господ, који делује у свакој Тајни својом благодаћу, делује по својој свемоћи независно од ових својстава.

* * *

Смирење је нешто велико и Божанствено, а пут ка њему – сматрати себе нижим од свих. Шта то значи – сматрати себе нижим од свих? Не примећивати туђе грехе. Гледати своје грехе. Молити се непрестано. Упамти: сви су анђели, а ја сам грешник.

* * *

Опроштај прима само онај ко себе сматра кривим. Смири се пред Богом и људима и Господ те никада неће оставити.

Не захтевај објашњење од Бога

Није наша ствар да размисљамо зашто и због чега нас сналази ово или оно. Морамо знати да је то воља Божија, морамо се смирити, а захтевати, тако рећи, од Бога објашњење јесте крајње безумље и гордост.

За шта си осудио, то и примаш

Морамо увек чврсто упамтити – то је страхан закон духовног живота: ако у чему кога осудиш или помутиш у било чему другог човека, исто ће и тебе постићи. Ти сам чиниш оно у чему си осудио другог или страдаш од тог истог порока.

Превео са руског Горан Дабетић

Татјана Милер

СВЕТООТАЧКО ТУМАЧЕЊЕ 99. ПСАЛМА

„Ко узме у руке књигу псалама, тај, ако пророштву о Спаситељу прилази са уобичајеним дивљењем и страхопоштовањем, као и у другим списима, онда остале псалме чита већ као своје сопствене речи; па и онај који слуша као да сам од себе изговара исто, долази до умиљења, и све изреке песама чине му се блиским, као да су заиста његове сопствене [...] Зато, чедо, сваки који чита књигу ову треба све у њој да чита са искреним расположењем, зато што је све у њој богонадахнуто; али изнад тога извлачи из ње, као из врта, на своју корист управо оно у чему види за себе потребу. Јер, по мом мишљењу, у овој

(„сва земља”) са позивом да се испева Богу песма благодарности за искупљење („ускликни Богу сва земљо”); потчињавајући се Богу пуни весела и осећајући радост („Служите Господу у веселу, изиђите пред Њега са клицањем”), они признају Искупитеља за свог Створитеља, признају да нису настали случајно, а пројављују собом дело руку Његових („Знајте да је Господ, да је Он Бог наш”) и да стоје на различитим ступњевима; једни су разумни (као што су заправо „људи”), други постају налик онима који се налазе још у роду бесловесних, јер нису сазнали Божанствене речи („овце”), али и једни и други су призвани од стране Бога; Он све зове и чини својима („Ми смо народ Његов и овце Његове паше”), њима је упућен позив да уђу у земаљску Цркву, која је названа „вратима” („Уђите на врата Његова славећи”)⁶. Приликом читања овог тумачења, ми се преносимо у преломни IV век по Рођењу Христовом, када је после три столећа супротстављања унижено и презрено хришћанство прослављало своју победу над највећом од светских империја, и када се нагло претвара од прогоњене у привилеговану религију Римске државе⁷. При томе се потискује у други план многобоштво, које је још дуго времена задржавало своје позиције у друштву, у његовом животу и култури. Као човек своје епохе, Атанасије Велики (293–373) осећа радост победе и схвата васељенски карактер хришћанства, као јединство свег човечанства искупљеног Христом. Објашњавајући речи: „Ускликни Богу сва земљо” (Пс. 99, 1), он пише: „заповеда искупљенима да певају победничку песму, а искупљени су – сав род људски. Јер земљом

је књизи измерен и описан речју сав човеков живот, и душевна расположења и кретања помисли, и изнад приказаног у њој ништа више не пронађе се у човеку”¹, овим речима Свети Атанасије Велики одређује вечну вредност библијске „Књиге Хвале” за хришћански свет.

Са педантношћу античког реторичара, Свети Атанасије је класификовао псалме по њиховим жанровима и тематици и набројао осамдесет шест ситуација када човек може дати простора својим осећањима у певању Давидових песама², угледавши у њима, као у огледалу, кретње своје душе. Свеобухватан и скупа с тим дубоко личан карактер псалама условио је ова изузетна места, каква знамо у богослужбеној пракси и светоотачком наслеђу Православне Цркве. Њих певају и читају на почетку вечерње, јутрења, Божанствене Литургије³, цитатима из њих су испуњене поједине молитве⁴, само изговарање молитви назива се „појање псалама”. Схватајући текст као дубоко лични, Псалтир поседује неискрпну дубину смисла и његово светоотачко тумачење је пре свега одраз духовног искуства тумача, а не тражење објективних критеријума за његово објашњење. Објаснимо то на примеру кратког псалма 99. Свети Атанасије Велики у свом тумачењу псалама назива га „свечаним”⁵ и предлаже да га пева онај ко је урођен у виђење промисла Божијег и жели да научи друге вери у Господа. Танани слух александријског светитеља ухватио је у овом псалму обраћање читавом човечанству

назива оне који живе на земљи. Скупа с тим он живо осећа реалност живота који га окружује, где још треба утврђивати веру у Бога Творца као одговор многобожачком фатализму, јер је далеко од тога да су сви достигли савршенство и до многих још није дошла Реч Божија. Стих „Знајте да је Господ, да је Он Бог наш; Он нас је створио, а не ми [себе]; ми смо Његов народ и овце Његове паше” (Пс. 99, 3), поприма код Светог Атанасија својеврсно тумачење: „Овај Господ, крвљу својом искупивши сву земљу, јесте и Сазатељ наш. Јер нисмо случајно настали ми, него смо Његових руку дело. Зато смо ми – и „људи” Његови и „овце” Његове, и они од нас људи, који су разумни, и оне овце, које још остају у реду бесловесних и нису искусиле Божанска словеса...” Међутим, људско несавршенство није у стању да отргне Бога од човека. „...као Бог и Творац свих, Он све зове и присваја Себи”, закључује александријски светитељ. На тај начин цео псалма је схваћен као опевање земаљске Цркве, која обједињује сво човечанство, искупљено Христом.

Свечани патос Светог Атанасија осећа се нарочито јасно приликом упоређивања његовог текста са „Тумачењем Псалтира” Евтимиија Зигабена, у којем су сакупљени у једно претходни коментари⁸. Аутор „Тумачење Псалтира” живео је у XI–XII веку и није поставио себи као задатак да обухвати погледом сав свет у његовој ширини и дубини. Имајући у рукама неколико

радова о Псалтиру, сматрао је могућим да ћутањем заобиђе почетак псалма 99, не дајући никаква појашњења речима „Ускликни Господу сва земљо”, „заборавивши” да напомене да је „сва земља” – по тумачењу Светог Атанасија – сво човечанство. Поље његовог опажања је сувише уско; у односу на александријског архиепископа, он не види пред собом човечанство у целини, већ само хришћане, не види створени свет, већ човечији живот. Ако су за Светог Атанасија речи „Знајте да је Господ, да је Бог наш” (Пс. 99, 3) биле сведочанство тога да смо створени Богом, а не силом слепог случаја, тада Евтимије Зигабен пише о њима следеће: „Иако [...] и родитељи изводе или рађају своју децу, али то Бог твори; Он је узрочник њихов, а родитељи су само садејствујући узроци, када служе првобитној заповести Божијој...” У његовим објашњењима хватамо не занос ликованости, већ трезвено опажање хришћанина практичара. Живот хришћанина је непрестана борба са мрачним силама, и речи „Служите Господу у весељу” (Пс. 99, 2) Зигабен тумачи као позив хришћанима да испевају победничку песму Христу за Његову победу над невидљивим непријатељима – демонима, а позивањем на коментаре Кирила, Атанасија, Јевсевија и Теодорита детаљно се поткрепљује неопходност „весела”: служење Господу није повезано са мраком, тугом, болом; напротив, оно је служење светлости, истини, освећењу, и радост је органски присутна. На тај начин открива се дубоки смисао „весела” као непроменљивог захтева хришћанског живота. Даље Зигабен указује на степене овог живота: у стиху „Уђите на Његова врата славећи, у Његове дворе са песмом” (Пс. 99, 4) чујемо поуку о томе да је „најпре потребно исповедати грехе своје, потом опевати Бога, да би се кроз исповедање очистио језик и на тај начин приносила чиста песма Богу”. Ако је Свети Атанасије схватао под „вратима” земаљску Цркву као јединствену целину, тада Зигабен, позивајући се на Теодорита, подразумева све што се налази на разним местима земаљске Цркве, која у свеукупности образују „дом Христов”. Зигабена интересује тајна општења Христа и човека: коментаришући пети стих псалма⁹, који је остављен без појашњења код Светог Атанасија, он говори о Христу као састрадалном, вечно милујућем, о неизмењивој истини Његових речи, која не зависи од историјских услова и у истоветној мери стварна је за древни јудејски народ и за нови хришћански народ. У позивањима на цитате из Јевсевија и Исихија смисао речи „састрадални”, „милујући” открива конкретније

као даривање човеку могућности да се стално изнова и изнова каје за грехе, прима опроштај и повратак Христу захваљујући Његовом човекољубљу.

Списи Светог Атанасија Александријског припадају раној етапи хришћанског осмишљавања библијске „Књиге Похвала”, а радови Јевтимија Зигабена припадају завршној етапи. У „Тумачењу Псалтира” хришћански свет прихвата норму поимања читаве књиге установљену од Светих Отаца, међутим ова норма није могла да буде коначна. После Зигабена нико се није

одлучио да се надмеће с њим у састављању компендијума који подсећа на „Тумачење Псалтира”; ипак поједини псалми настављају да проналазе своје интерпретаторе у лику подвижника новог времена. И ми не можемо мимоићи и прећутати „Тајанствено објашњење 99. псалма”, које припада перу Светог Игњатија Брјанчанинова¹⁰. Конгенијалан великом Давиду, Свети Игњатије је оденуо у форму коментара на стихове 99. псалма похвалну песму своје душе о њеном нађеном уточишту, о том невидљивом процесу унутрашњег живота, који доводи човека до сједињења са Богом. На страницама „Објашњења” дат је сажет одломак онога о чему се нашироко говори у другим студијама „Аскетских огледа”. Ауторитет старозаветног пророка као да је ставио печат изворности на учење самог подвижника.

Неуморни трудбеник на њиви свога срца јасно ослушкује речи псалма и разјашњава га у целини – на узимајући као пример претходнике – од реда до реда налазећи опис оних главних степеница преко којих прелази човек у свом развоју од плотског до просвећеног Духом Божијим. У првом стиху, слично Светом Атанасију, он под „земљом” подразумева човека, али „сва земља” за њега није свеукупност људи, није „сво човечанство”, већ човек који је пронашао јединство са самим собом, победивши разједињеност својих унутрашњих сила. Ово јединство је непроменљиви услов, како би земаљски човек, чија је душа мртва и потчињена страдном телу, могао оживети и обратити се Богу: „Само сва повезана, сједињена са самим собом суштина човека, руковођена умом, непоткрадивим и непоколебљивим у молитви туђим помислима”, пише Свети Игњатије Брјанчанинов, „може се устремити свим својим силама ка Богу [...] Тада човек схвата из унутрашњег искуства, које се одвија у његовој души, да је оживео духовно, да је дотле био у ропству, у оковима, у смрти”¹¹. И као очигледни образац „клицања” душе Богу наводи опширан цитат из 58. Слова Светог Јефрема Сирина. У следећем стиху („Служите

Господу у весељу”, према тумачењу Светог Игњатија Брјанчанинова, изражено је оно осећање, које испуњава човека који је пронашао целовитост и самим тим молитву лишена маште: „У неисказаној радости делатељи непрестане молитве узлазе духом пред невидљиво лице Божије и стоје пред лицем Божијим. Стоје пред оним Лицем, зато што су туђе помисли и маштања, која сачињавају непробојну завесу, одбијене [...] Радост и весеље својствене души, осетивши оживљавање, осетивши избављење из ропства, у којем су је држали грех и пали духови, осетивши осећање Божанствене благодати...”.

Усићујући тон 99. псалма прихватили су старозаветни Јудејци као ликоване приликом посете Соломоновом храму, хришћанин IV века – као победничку песму светкујуће Цркве, монах аскета XIX века – као непроменљиво својство човека који живи духовним животом. Образовани дворјанин Дмитриј Брјанчанинов¹² бежао је из светског друштва у оном периоду када је руска култура ступала у свој златни век и када је човекова личност као никада раније привлачила к себи пажњу уметничког стваралаштва. Бучну престоницу и блиставу каријеру млађани Дмитриј је заменио за сурови живот инока, за оно царство које није од овога света и у којем протиче бескомпромисна борба са злом, са човековим пороком, ради тога да би човек постао обитавалиште апсолутног Добра, Бога. Монах Игњатије Брјанчанинов издржао је ову борбу и као сведочанство непроцењивог унутрашњег искуства оставио нам студије, проповеди, писма. У „Тајанственом објашњењу 99. псалма” показана је неодвојивост радости од стварања нове твари у Христу. Онај чије су снаге скупљене у једно, коме је доступна пажљива молитва, тај више није „лишени”, није отуђени, и трећи стих задобија сада посебан смисао. Не

само да речи: „Знајте да је Господ, да је Он Бог наш; Он нас је створио, а не ми [себе]; ми смо Његов народ и овце Његове паше” говоре о Божијем стварању света, него и о новом односу човека према Богу као према живом Богу, о човековом осећању његове блискости са Богом, о његовој потреби да твори вољу Божију: „Који се моли молитвом нечистом има мртво схватање о Богу, као о Богу непознатом и невидљивом. Када, ослободивши се од отимачине и заробљености помислима, приступи лицу Божијем, тада спознаје Бога познањем живим, искуственим [...] тада поставља себе у однос према Богу, у каквом треба да буде творвина Његова, спознајући себе обавез-

ним да се у страхопоштовању покори вољи Божијој и свеусрдно је испуни”¹³. Видик аскете XIX века није мање широк него видик александријског архиепископа: мисаони поглед обојице светитеља обухвата створени свет у целини, али је прикован на разне његове тачке. За разлику од Светог Атанасија, Игњатије је у потпуности усредсређен на човекову личност и у наведеним редовима даје одговор савременицима на вечна питања „ко смо?” и „шта да чинимо?”. Он предлаже човеку да заузме своје изворно, право место у свету и ради тога пре свега постане целовит, јединствен, да приведе у један склад растројене делове своје суштине, како би осетио своју нераскидиву везу са Богом; ова веза није проста зависност – она проистиче из тога што човек добија своје биће од Бога, суштински је сједињен са Богом, онтолошки, чиме снага човекове делатности, ако је усмерена и одговара његовој

суштини, не може да не буде оријентисана на свој Извор, не може да не буде потчињена Богу, вољи Божијој.

Приликом објашњења даљих стихова (4, 5) Свети Игњатије наставља да открива унутрашњи свет духовно оживеле личности. Нераскидиво повезана са Створитељем, разумна творевина пружа се према своме Творцу, и Творац се приближава њој и обитава у њој. Из ове чињенице потиче хришћанска антропологија, и Православље – не умањујући високи идеал богоопштења и не затварајући очи пред тим колико је тешко достижно за већину људи – разрадило је и до овог часа разрађује до најмањих детаља науку о сједињењу човека са Богом¹⁴.

Као крајеугаони камен ове науке служи аксиом: „Човекова природа је повређена грехом”. Онај ко је прихватио, не каже „човек – како то гордо звучи”, напротив, он ће се постарати да се избави од сваке уображености и доспе у оно стање које се назива *смирењем*. Управо оно служи као полазна тачка на путу ка Богу, и Свети Игњатије говори о њему, тумачећи четврти стих. Правверног Јеврејина овај стих подсећао је на Јерусалимски храм, архиепископа Атанасија – на земаљску Цркву, Е. Зигабена – на мноштво појединачних Цркава, на ис-

поведање грехова и на благодарење Христу. Свети Игњатије овде чује говор о унутрашњем храму срца; он пише: „Смирење је средство за добијање приступа пред лице Божије. Смирење су врата Божија, врата у дворо-

ве Божије, у нерукотворену палату и храм Божији, у храм срдачни, у којем је смештен Бог посредством тајне крштења. Врата Божија припадају једино Богу [...] она се отварају искључиво прстом Божијим. Уочи њиховог отварања дарује се исповедање [...] Исповедање је деловање смирења. Исповедање је изражавање човекове спознаје пред Богом. Ова спознаја се јавља приликом отварања очију наших на нас саме услед додира благодати на очи душе, при чему ум отреса слепило које га је дотле помрачивало и лишавало правилног, богоугодног самопосматрања. Ми исповедамо – исповедамо услед пуноће убеђења [...] да смо пале природе, обременене и оном греховношћу која припада целом људском роду, и оном која припада свакоме од нас појединачно. После исповедања појављује се трезвена молитва. Она је дар Божији. Десницом овог дара прихвата се молитељ из средине које га окружује и поробљујуће разоноде, показује се да је изван сваке разоноде пред лицем Божијим у нерукотвореном храму Божијем. Ова молитва названа је певањем: зато што молитва духа јесте света тајанствена песма, којом се опева Бог¹⁵.

Сустрет са Богом у дубини срдачног храма доноси познање милосрђа Божијег, неразделивог с Његовим правосуђем, и скупа с тим – осећање духовног наслађивања, које зарања дух човечији у бездан смирења и које га узноси од земље ка небу – тако тумачи Свети Игњатије пети стих. Целу ову химну душе која иште Бога,

духоносни делатник чисте молитве завршава речима: „Срце, оживи осећањем својим за Бога и за све што припада Богу, умри за свет, умри за све што је непријатељско Богу и што је туђе Богу. У овој смрти је живот, у овој погibeљи – спасење. Амин¹⁶”.

Превео са руског Горан Дабетић

напомене:

¹ Свт. Афанасиј Великиј. *Посланије к Маркеллину об истолкованих псалмов*, 11, 30 // *Творения*. Т. 4. М., 1994, сс. 11, 32.

² Види исто, С. 4–29.

³ На почетку вечерње певају се псалми 103, 1, 140, 141; друга половина свеноћног бденија – јутрење – отвара се „шестопсалмијем” (псалми 3, 37, 62, 87, 102, 142), Божанствена Литургија (у већини случајева) – псалми 102, 145.

⁴ На пример, молитва пред узимање хране („Очи свих у Те, Господе, уздају...”) позајмљена је из псалма 144 (ст. 15, 16), а у архијерејском возгласу „Погледај са небеса, Господе, и посети виноград овај...” цитира псалом 79 (ст. 15–16).

⁵ Види: Свт. Афанасиј Великиј. *Творения*. Т. 4, стр. 40–422.

⁶ Исто, стр. 320–321.

⁷ Године 313. хришћанство је постало пуноправна религија, током последње деценије клир и епископат примили су низ олакшица (ослобођење од казних обавеза, право да обавља судски поступак и ослобађа робове, право да прима имовину завештањем). Види: Поснов М. Э. *История христианской Церкви*. Брюссель, 1964, сс. 253–259.

⁸ Види: *Толковая Псалтирь Евфимия Зигабена (греческого философа и монаха), изъясненная по святоотеческим толкованиям*. Изд. 2. Киев, 1898, с. 777–779.

⁹ „Јер је Господ добар, Његова милост је вечита, а истина Његова од поколења до поколења” (Пс 99, 5). Види: *Толковая Псалтирь Евфимия Зигабена*, с. 779.

¹⁰ Види: Еп. Игњатий Брянчанинов. *Аскетические опыты // Сочинения*. Т. 2. СПб., 1905, с. 323–327.

¹¹ Види исто, с. 322. О присаједињењу „раздробљеног” човека у молитви види такође: Архим. Иерофей (Влахос). *Одна ноћ в пустыне Святой Горы*. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1994, с. 48–49. Молитва као узношење ума и срца ка Богу у схватању православне аскетике јесте највиша и најтежа делатност човека, „уметност над уметностима”, како је називају Свети Оци. Ради тога, да би молитва била реално богоопштење, срце треба да се очисти од порока и страсти, а ум да се одрекне маштања, бриге о чулном и вештаственом и од привезаности за недуховне предмете, и тада молитва може да постане изворно пажљива, трезвена, то јест свецело устремљена ка Богу, дубоко трезвена, далека од игре уобразиље и емоционалне екстазе. Види посебно: *Святоотеческие наставления о молитве и трезвении, или внимании в сердце к Богу*. Изд. 2. М., 1899; *Умное делание. О молитве Иисусовой*. *Сборник поучений святых отцов и опытных делателей молитвы Иисусовой, составленный игуменом Харитоном*. М., 1994.

¹² Дмитриј је световно име светог Игњатија. Личност Д. А. Брянчанинова утиснута је у причи Н. Љескова „Инжењери бесребрници”.

¹³ Види: Еп. Игњатий Брянчанинов. *Аскетические опыты*, с. 325.

¹⁴ Као енциклопедија ове науке служи петотомно „Добротолубље”.

¹⁵ Види: Еп. Игњатий Брянчанинов. *Аскетические опыты*, с. 325–326.

¹⁶ Исто, с. 327.

Владислав Ципин, протојереј

ОСОБЕНОСТИ БОГОСЛУЖЕЊА ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ ШЕСТОГ ВЕКА

Одломак из књиге „Историја прехришћанске и хришћанске Европе”

Ауторитет манастирских подвижника и манастира у другој половини VI века наставио је да расте. Овај утицај примећивао се у разним сферама црквеног живота, међу њима и у богослужењу, и у овом односу посебно уочљиву улогу су имали манастири Свете земље. Управо тамо, у Јерусалиму и у манастирима Палестине, нарочито у Лаври преподобног Саве Освећеног, образовала се јерусалимска богослужбена традиција, наследно везана са богослужењем првих хришћана.

Јерусалимски обред најпознатији је од свих њему савремених обреда. „За разлику од већине древних литургијских традиција, за јерусалимско богослужење познат је прилично попуњен корпус богослужбених текстова већ од V–VII века, који се састоји од богослужбених књига јерусалимског порекла, које су се сачувале како у грчком оригиналу, тако и у преводима на арамејски и грузијски језик”¹. Света земља служила је као примамљив центар за ходочаснике из целог хришћанског света. Управо овим се објашњава утицај јерусалимског обреда на богослужење које се савршавало у другим областима Римске империје – на Истоку и Западу, а такође и иза њених граница – у Ирској, Ирану, Етиопији.

Упоредо са јерусалимским обредом на Истоку су се употребљавали и њему блиски обреди: антиохијски, кападокијски – који је извршио значајан утицај на јерменско богослужење, и константинопољски, чију основу је сачињавао богослужбени обред Велике цркве – храма Свете Софије. „Годишњи круг богослужења прописиван је константинопољским лекционаријем преиконаборачког периода... чија је божићно-триодна структура била слична са структуром јерусалимског лекционарија”², али „у константинопољској традицији формирао се соп-

ствени комплет евхологијских текстова, различит од јерусалимског. У његов састав улазиле су молитве Литургије Светог Василија Великог и Светог Јована Златоуста, службе дневног круга и редоследа вршења тајни”³. Као последица синтезе сродних јерусалимских и константинопољских традиција израстао је византијски богослужбени обред.

На Истоку су се образовале и друге богослужбене традиције, принципијелно различите од антиохијске, јерусалимске и константинопољске, а то је управо александријска и источносиријска. Александријска традиција, показавши у своје време значајан утицај на римски обред, под утицајем Константинопоља уклоњена је у православним црквама Египта, где ју је истиснуо византијски обред, али се сачувала код Копта и у Етиопији, а источносиријски обред, који је био у употреби иза источних граница Римске империје – у Ирану, сада сачињава основу богослужења код несторијанаца, а такође код Халдејске и Сиро-Малабарске унијатске цркве.

На Западу, без обзира на тенденцију унификације црквеног уређења, црквене дисциплине и богослужења, која се јавила већ у V столећу, нарочито за време папе Геласија, сачуване су разне богослужбене традиције, од којих је римска била само најутуцајнија, али у VI веку још није била и најраспрострањенија. Древни Рим је био полиетнички град и остао је такав у ранохришћанској епохи. У њему су живели хришћани који су говорили различитим језицима, међу којима су, међутим, преовладали носиоци не латинског, него грчког језика, тако да се и богослужење у престоници империје за време гоњења вршило углавном на грчком језику. Масовна

христијанизација Римљана односила се већ на епоху после издавања Миланског едикта, у вези с чим се догодио постепени прелазак и преовладавање у богослужењу латинског језика.

Постојала је још једна црта у богослужењу Рима, која га је зближила са јерусалимском традицијом – то је стационални систем, када се богослужење у одређеном редоследу вршило на разним местима града и у разним храмовима. И у Јерусалиму и у Риму ова особеност била је везана са ходочашћем хришћана који су долазили да се поклоне њиховим светињама: у Риму су се налазиле мошти апостола Петра и многобројних мученика. Као прототип хришћанских црквених процесија – литија – у Риму су послужиле помпе императора многобожачке епохе, које су се, међутим, обављале ради прослављања не војних заповедника и владара, него Христа Цара. Папа Григорије Велики утврдио је места стајања за сваки дан богослужбеног календара. Међу њима су биле латеранска катедрална црква, ватиканска базилика

ка апостола Петра, црква Светог Крста Јерусалимског и мученика Лаврентија, Либеријева базилика, касније названа Санта Марија Мађоре. Стационални дани касније су имали одраз у римском мисалу. Традиција папе Григорија усваја и састав распореда римске мисе, анафора која је блиска александријској, иако је стварна историја њеног формирања била веома сложена. Вршење часова у римском обреду и дневни круг у целини настао је под утицајем устава преподобног Бенедикта Нурсијског, који се примењивао у манастиру Монте Касино, који је он основао, и у другим обитељима, која су позајмила његов устав.

Римски устав утицао је на остале литургијске традиције које су постојале у Италији и на Западу, али у VI веку локалне Цркве сачувале су богослужбену особеност. У строгом складу са Римским уставом богослужење се обављало у субурбикарним епархијама. Значајну сличност са римском литургијском традицијом имало је богослужење Картагине и Афричке Цркве. Али у градовима Северне Италије употребљавао се другачији богослужбени обред, који се користио у Милану и који се зато и назива Миланским, или чешће Амвросијанским – у част Амвросија Медиоланског, зато што се прва сведочанства о њему налазе у делима овог светитеља. Подвргавајући се касније унификаторским исправкама ради зближавања са римским ритуалом, он се и сада сасвим сачувао у употреби у црквама Милана и других градова Ломбардије. По свом карактеру Амвросијански обред представља син-

тезу особености римске и галске традиције, која је средином првог миленијума била најраширенија на Западу, обухватајући широку територију Галије, која је постала Краљевство Франака. Њена посебна подврста биле су литургијске традиције Шпаније и – са значајним локалним особеностима – Ирске.

Без обзира на низ спорних питања у основи јурисдикцијског и дисциплинарног карактера, хришћански Исток и хришћански Запад у VI веку сачували су јединство вероисповедања и евхаристијску заједницу у наручју Једне Католичанске и Православне Цркве.

Богослужење се вршило у храмовима: катедралним, парохијским, манастирским, мученичким, где су долазили ходочасници да би се поклонили моштима сведока вере. Током Литургије обављала се тајна Евхаристије, која је по својој важности превазилазила све друге догађаје из државног, друштвеног и приватног живота.

У епохи Јустинијана ово је постало очигледна истина за значајну већину Ромеја и Римљана који су говорили латинским језиком, за јелинизоване и латинизоване потомке варвара, за Копте, Сиријце, Јермене – грађане Римског царства и поданике императора. Многобошци нису изумрли без остатка и нису били изгнани изван граница империје, али у VI веку то су већ били маргиналци који су изгубили наду у реванш, помиревши се с тим да време ради против њих. Многобошци су се још налазили међу сељацима који су живели у изолованим високопланинским селима; директни потомци старинских сенаторских породица остајали су упорни поклоници древног паганизма, бојажљиво изражавајући незадовољство и носталгију за временима Трајана и Августа, познатим из књига и породичних предања. Били су последњи епигони неоплатонизма који су се окупљали у Атинској академији. На истоку империје, где се говори грчки језик, који је и сачињавао њено језгро, речи „Ромеји” и „хришћани” у различитој употреби постале су синоними, а реч „Јелин”, која је означавала многобошца, преваходно већ не носитеља јелинског, него варварских језика, задобила је тада негативно и скоро забрањено значење. Од приближно тридесет милиона становника империје после њеног обнављања за време Јустинијана, многобожаца је на крају његове владавине остало не више од једног милиона; вероватно је приближно таква била и бројност Јевреја и Самарјана.

Ромеји и Римљани који су званично говорили латинским језиком, по могућности су сваке недеље долазили у храм на богослужење, волели су црквене службе и нису жалили ни лична ни муниципална средства за изградњу храмова. И ако су сада расходи из императорске касе, на пример, за одржавање армије која се углавном регрутовала од варвара, за рат са Персијом, за поткупљивање варварских краљева и херцога, шеика и канова, и њихових подмитљивих и грамзивих слугу, изазивали роптање у народу, употребу средстава државне благајне за изградњу храмова благочестиви народ је искрено одобравао.

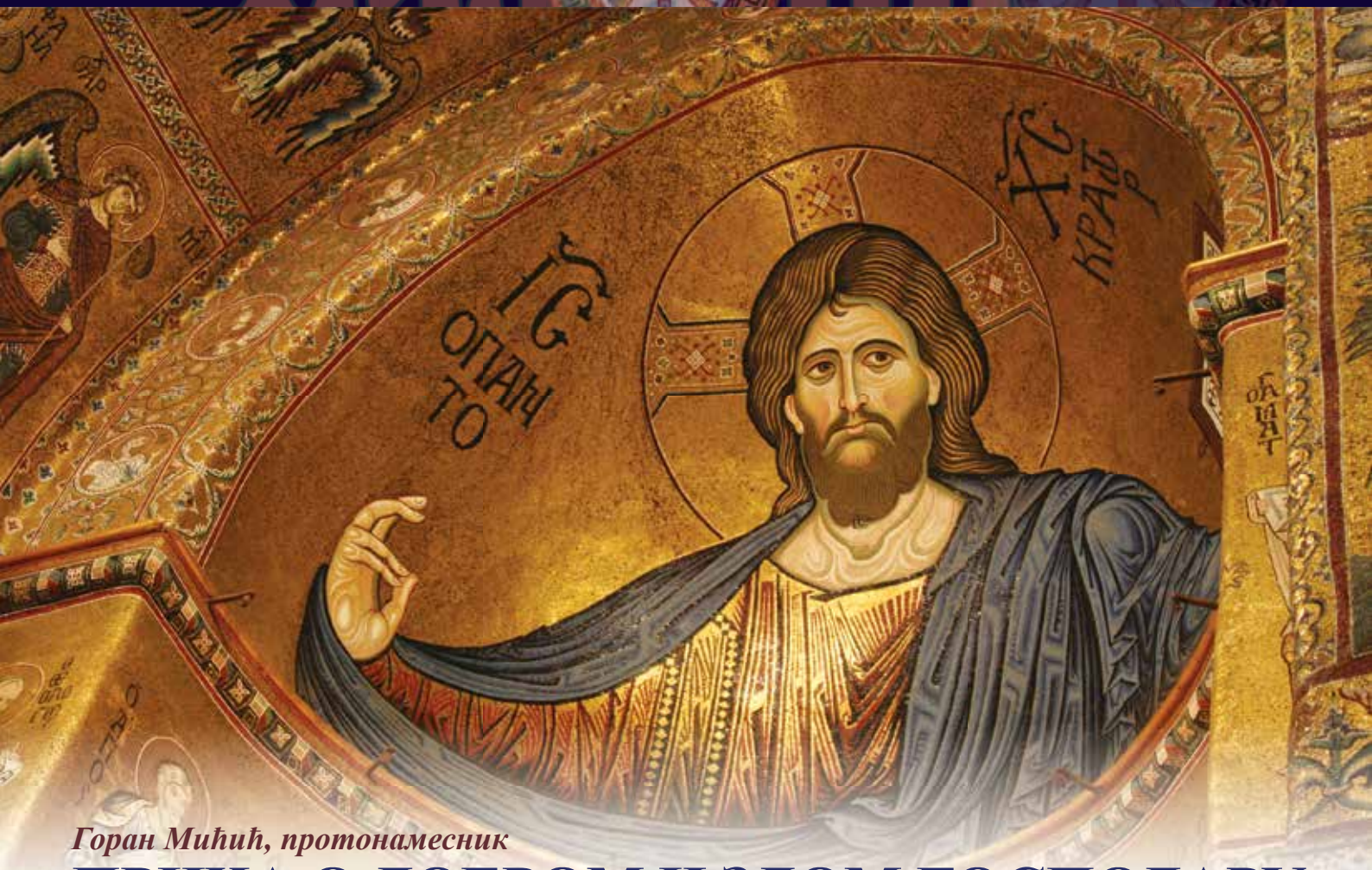
Предео са руског Горан Дабетић

напомене:

¹ *Иерусалимское богослужение* // Православная энциклопедия. Т. 21. М., 2009. С. 507.

² Пентковский А. М. *Византийское богослужение* // Православная энциклопедия. Т. 8. М., 2004. С. 382.

³ Исто.

Горан Мићућ, протонамесник

ПРИЧА О ДОБРОМ И ЗЛОМ ГОСПОДАРУ

(Јеванђеље по Матеју, 18, 23-35; 19, 1-2)

„Опрости нам дугове наше, као што и ми опраштамо дужницима својим...“, јесте стих из молитве над молитвама, коју нам Христос нуди као образац односа са својим ближњима, јер смо синови Оца нашег небеског. У молитви Оче наш, ми се обраћамо Творцу и Спаситељу и молимо га за себе и своје ближње, али тако да све релације остају у Царству небеском. Окренути лицем истоку чекамо сунце будућег века, а узносећи молитву Оче наш ми обећавамо Богу да ћемо бити онакви како нас је Христос поучио у Јеванђељу. У поменутој молитви Господ подробније објашњава и две највеће Божије заповести: да љубите Бога и да љубите ближњег свога као самога себе. Дакле, Бог је Творац и Спаситељ свих оних који препознају и признају Бога за свога Оца, као што га и Христос, Син, признаје. Тај однос у човековом животу може да се читава у односу са ближњима. Зато је зли господар морао другачије да се понаша према свом дужнику, али он га није препознао као свог ближњег и зато га гони, иако је осетио љубав господара коме је он био далеко више дужан. Да ли је он онда човек који заслужује милост коју је на себи осетио?

Управо у том контексту Христос појашњава Царство Небеско у коме Отац влада и чији су дужници сви. Сви су смртни и сви су дужници Богу, прво зато што их је из небића привео у биће, а затим и зато што им се јавио и у њима открио Своју икону. Дакле, такви дужници су мили Господу иако му дугују, иако одуговлаче да врате дуг, односно одуговлаче да се покају и да молитвама умилостиве Творца да их врати на узак пут Спасења.

Они носе икону Божију у себи, а на крштењу су добили и печат дара Духа Светога који показује да су они дужници Творцу. Неко Господу дугује 10.000 таланата и овај му опрашта из љубави према свом створењу, а тај исти свом дужнику 100 динара не може да опрости, јер у њему није препознао икону Христову, није препознао да му је ближњи и да само у заједници са њим може да успостави крстобразну заједницу са Богом. Дакле, ако не успоставимо хоризонталу, да ли ћемо моћи да вертикалом образујемо крст који ћемо носити на леђима до Судњег дана? А да ли је тај дан, сваки дан када ми имамо шансу да опростимо ономе ко нама дугује и на тај начин покажемо да је наша љубав делатна, да она ствара хоризонталу која ће уз молитву и причешће на Светој Литургији успоставити наш крстобразни однос са Богом и људима.

Велика је тајна праштање и давање, зато нам Господ у Јеванђељу и каже када дајете немојте да рачунате да ће вам бити враћено јер тако мисле и незнабошци, док на другом месту позива да љубимо и непријатеље своје. Тај парадокс за човеково размишљање у савременом свету, огреховљеном и обезбоженом, јесте наше оружје у рату са самим собом. Дакле, ова јеванђељска прича нам говори о дубокој тајни хришћанске антропологије коју не препознаје савремена секуларна антропологија, јер је Бог неизмерна љубав и само ако такву љубав види у нашим срцима узима нас за своје, а тада нас мрзи свет, јер нисмо од овога света. Као такви, не смемо свог дужника прогањати и стављати га на муке, већ треба за њега да

се молимо и својим животом да утичемо на њега. Човек је онакав како га је Бог обликовао и привео у биће, а васпитава се током читавог свог живота, од детињства до старости, првенствено својим усавршавањем и молитвом, личном и других за њега.

Праштање нас одваја од других људи, који живе не знајући за Бога, јер на тај начин показујемо да смо другачији од незнабожаца. Праштање је она одлика хришћана која издваја њихов начин живота од овоземаљског. То је онај предокус Царства на земљи, оно што се огледа у Светој Литургији. Човек не може учествовати у богослужењу ако није помирен са свима и ако мрзи, јер учествује у небу на земљи. Човек прашта да би показао да носи у себи икону Оца који опрашта свима.

Такву антропологију треба проповедати са амвона, али и молити се Богу на свим молитвословљима и сабрањима да наши верници буду они који опраштају својим дужницима. А шта онда рећи за клирике? Они су призвани од Бога, дакле нису више од овога света, већ постају синови Бога Живога који проповедају својим делима и животима Христову науку. Свештенослужитељи су духовни родитељи својих парохијана, док је њихов духовни родитељ Епископ. Тај непрекинути низ мора да буде заоденут љубављу и међусобним поверењем. Само на тај начин, тај низ може да вертикално води и клирике и вернике ка Богу. Поставља се питање, да ли је то могуће у савременом свету, који почива на економским начелима? Наравно, много је оних који свој труд претачу у нове цркве, манастире, у обнову старих и запустелих црквишта, односно у младе људе који су будућност ове нације и православља. Има добротвора који помажу дому Оца нашега небескога и на тај начин показују да нису оптерећени овоземаљским, као што је био зли господар, већ да се труде да помогну и онима које не знају, и ономе што је приоритетно Цркви, а не њиховим жељама. Такав менталитет остао је у српском гену иако савремено друштво пропагира другачији однос према свету и отаџбини. Модерном човеку је новац бог, а отаџбина му је сопствена каса, баш као што су Молијер у *Тврдици*, односно Јован Стерија Поповић у *Кир Јањи*, описали. Управо на тим примерима се чита прича о злом господару, који свој закључак добија само у Јеванђељу.

На крају, свако ко признаје Бога за Оца, нека опрашта својим дужницима, као добри господар, без обзира на дуг. Само тако човек може да постане сином Божијим који Оцу обећава да ће опростити дужницима својим, како би у Светој Литургији из руку клирика добио *лек бесмртности*, Свето Причешће и на тај начин потврдио свој однос са Творцем и својим ближњима.

ЗА РАЗМИШЉАЊЕ

О СЛУЖЕЊУ

Наше доба се с правом описује као време радикалног индивидуализма. Ако људи и иду у цркву, то чине само ако им то пружа задовољство. Ако им то није задовољство, ако им то причињава напор, ако се због тога не осећају добро, онда одлучују да не иду. Никад им не би ни пало на памет да оду у цркву да би удовољили неком другом, а не себи. За њих није довољан разлог одласка у цркву то да би славили и величали Бога коме дугују све, па и ваздух који удишу. Они одлазе у цркву да би удовољили искључиво себи, а не Богу. Као да Бог постоји да би служио њима, а не они Богу.

*Из књиге “Витамини за духовни раст”,
Ентонија М. Кониариса*

ДРАГА КЋЕРИ

Наступиће дан када ћу остарити. Ти тада покажи стрпљење и постарај се да ме схватиш. Ако се умрљам храном, ако не могу да се обучем без твоје помоћи, буди стрпљива. Присети се како сам много часова потрошила док сам те учила томе. Ако, разговарајући с тобом, будем хиљаду пута понављала једно те исто – не прекидај, саслушај ме. Док си била мала, морала сам хиљаду пута да ти читам једну те исту бајку како бих те успавала. Када ништа не схватам од нових технологија – дај ми времена и не гледај ме са подсмехом. Ја сам те многоме научила: како правилно да једеш, како лепо да се облачиш, како да се бориш са животним недаћама. Ако у неком моменту нешто заборавим или изгубим нит нашег разговора – дај ми времена да се присетим. Јер најважније није оно што говорим, већ то што могу бити с тобом, што ме слушаш. Ако изненада изгубим апетит, не терај ме да једем. Ја сама знам када треба да једем, а када не. Ако у једном часу уморне ноге одбију да ми служе – пружи ми руку, као што сам ти пружала своју када си правила прве кораке. И ако ти једанпут кажем да више нећу да живим, већ да хоћу да умрем – опрости ми због мојих речи. Једног дана ћеш ме схватити. Видевши моју старост, не тугуј, не љути се, не осећај се немоћном. Буди са мном, настојећи да ме схватиш и помогнеш ми, као што сам ти помагала када си почињала свој живот. Помози ми да идем даље, помози ми да окончај свој пут с љубављу и трпљењем. Наградићу те својим осмехом и безмерном љубављу, која се никада није угасила. Волим те, драга моја кћеркице! Чувао те Бог!

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ ПОВОДОМ ПРОСЛАВЕ ХРАМОВНЕ СЛАВЕ МАНАСТИРА КАЛЕНИЋА

У уторак, 4. децембра, када наша света Црква прославља Ваведење Пресвете Богородице у Јерусалимски храм, у Светињу над Светињама, своју храмовну славу прославио је манастир Каленић. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију, а саслуживали су му свештеници Епархије шумадијске. Молитвено сабрање су својим слаткопојем улепшали чланови певачког друштва „Србски православни појци“ из Београда.

По прочитаном Јеванђељу Преосвећени Владика је у надахнутој беседи нагласио да се налазимо у вековима чувеној светињи која сведочи да је Христос Син Божији, наш Господ и наш Спаситељ. „Зато је сваки храм свет, а они који живе у њему сведоче да изван Спаситеља нема спасења. Светиња која је освећена сведочи Христа, али је битно да они који долазе у светињу, а првенствено они који живе у њој осете светињу, да осете да их светиња прима. Светиња прима оне који имају смирења да приме светињу у себе“, рекао је Епископ Јован. Преосвећени је истакао важност сусрета Бога са људима и сусрета човека са другима. „И Господу је био потребан сусрет са Богородицом да се роди и сусретне са нама. Али данас многи желе да склоне другог, мислећи да ће тако доћи до спасења, не схватајући да је спасење у другоме. Зато нам је онај други дат, да нас сачува од саможивости и себичности. Зато треба да узмемо другог на себе, јер ако не узмемо другог на себе, неће ни Господ узети нас.“ Преосвећени се посебно осврнуо на пример Пресвете Богородице, на коју пре свих треба да се угледамо, која је била од малена у храму како би се тамо хранила речју Божијом и спрема да би се кроз Њену утробу родио Господ наш Исус Христос. „Богородица је заштитница и брза помоћница рода људскога. Сви наши стари манастири су углавном посвећени Пресветој Богородици зато што се она највише моли за своју децу, за све нас који хоћемо да будемо у њеном крилу и загрљају. Она је од утробе своје мајке била предодређена да служи Богу и зато је знала да престој између човека и Бога јесте смирење. Тамо где има смирења има и благодати, а тамо где нема смирења нема ни благодати, јер где нема смирења нема ни Бога. Наоружајмо се смирењем, како би смо кроз смирење и љубав препознали шта то Бог хоће од нас“. На крају беседе Преосвећени је честитао славу игуманији Нектарији и сестринству манастира.

По заамвоној молитви Преосвећени је пресекао славски колач, после чега је литургијско сабрање било продужено трпезом љубави коју је својим трудом уприличило сестринство манастира, на челу са игуманијом Нектаријом.

У току данашњег дана Преосвећени је посетио манастир Прерадовац где је разговарао са игуманијом Теклом и њеним сестринством.

Александар Јаћимовић, јереј

КОНЦЕРТ ЛАЗАРЕВАЧКОГ ХОРА „СВЕТИ ДИМИТРИЈЕ“

У Лазаревцу, 9. децембра, у храму Светог великомученика Димитрија, одржан је целовечерњи концерт црквеног хора „Свети Димитрије“, под диригентском палицом протонамесника Владимира Стојковића. Овим концертном почетом прослава манифестације „Дани Колубарске битке“, која се у нашем граду већ дужи низ година обележава од деветог до петнаестог децембра.

Поред наведеног, повод за одржавање концерта била је и прослава петнаестогодишњице постојања и рада хора „Свети Димитрије“.

Овај хор већ пуну деценију и по стара се за благољепије и торжественост литургијских сабрања у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, али и у храмовима широм нашег намесништва. Много је оних који су прве ноте и вештине црквеног појања научили и стекли управо на пробама овог хора, састављеног углавном од аматера. До сада су се чланови хора успешно представљали на Смотрама православних хорова Епархије шумадијске и имали запажену улогу у програмима обележавања градске славе Видовдана, као и на Данима Колубарске битке.

ДАНИ КОЛУБАРСКЕ БИТКЕ У ЛАЗАРЕВЦУ

У суботу, 15. децембра, у крипти храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, служен је парастос српским војсковођама и војницима пострадалим у Колубарској битки у Првом светском рату. Овом службом отпочела је централна прослава манифестације „Дани Колубарске битке“, која је трајала од 9. до 15. децембра.

Као и претходних година и ове године организатори прославе били су Одбор Владе Републике Србије за неговање традиције ослободилачких ратова Србије, Општина Лазаревац и ЦО лазаревачка. После парастоса уследила је државна

церемонија полагања венаца у спомен костурници храма. Уз највеће државне почasti венце су положили државни секретар Министарства рада, запошљавања и социјалне политике Зоран Антић, представници Војске Србије, председник Општине Лазаревац, Бојан Синђелић, дипломатски представници и војни изасланици амбасада Аустрије и Словачке у Републици Србији као и велики број представника локалне самоуправе и невладиних организација опредељених за неговање традиција ослободилачких ратова Србије. Уследио је и пригодан уметнички програм у извођењу београдских уметника, Небојше Миловановића, Бојана Перића и хора „Сотирије“. Програм је водио Александар Лазић, који је потписан и као сценариста овогодишњег сценског приказа.

После протоколарних обраћања централна прослава манифестације „Дани Колубарске битке“ настављена је у центру града полагањем венаца испред споменика српском ратнику.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У МОНАСТИРУ ГРНЧАРИЦИ

На Никољдан, 19. децембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Грнчарици. Његовом Преосвештенству саслуживали су свештеници Епархије шумадијске. За певницом су појале сестре ове свете обитељи на челу са својом игуманијом Домником.

После прочитаног Јеванђеља, присутном свештенству, монаштву и верном народу обратио се Епископ Јован који је најпре честитао свима празник, а свечарима пожелео срећну крсну славу. У својој беседи наш Епископ говорио је о Светом Николају и његовом врлинском животу, истакавши да је човек свет само по благодати и да се светост задобија животом у Богу и по Богу. „Спасење се остварује држањем двеју највећих заповести: љубави према Богу и љубави према ближњима. Свети Николај имао је љубави према свима, па чак и према својим гонитељима са епископске катедре. Највише се бринуо о сиромасима, дајући свима пример како би требало градити спасење. Свети Николај је у свему следио свога учитеља Христа“, закључио је Владика Јован.

При крају Литургије вршен је опход око храма, после чега је пререзан славски колач. Након послужења у манастирској гостопримници мати Домника је са својим сестринством уприличила је трпезу љубави за све присутне.

Александар Бојанић

ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА „ПРОПОВЕДИ НА НЕДЕЉНИМ ЛИТУРГИЈАМА (2008-2012)“ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ЈОВАНА

У среду, 26. децембра, у пуној свечаној сали при Саборном храму у Крагујевцу, одржано је представљање књиге „Проповеди на недељним литургијама (2008-2012)“ Епископа шумадијског Г. Јована. У току вечери било је речи и о другим издањима Каленића, издавачке установе Епархије шумадијске.

О Проповедима Владике Јована и другим књигама говорили су: протојереј ставрофор др Зоран Крстић, протојереј ставрофор др Драгомир Сандо, ђакон др Сава Милин, протонамесник Драган Поповић, јереј Ђорђе Лазаревић и Негослав Јованчевић.

Заједнички утисак свих присутних, потврђен речима поменутих говорника, јесте да иза овог издања стоји много више од рада, а то је сами јеванђељски живот Владике Јована. По речима др Драгомира Санда, проповеди су тематски јасно дефинисане, док је др Сава Милин истакао да оне одишу Светим Писмом и да излазе из чисте монашке душе која се од једанаесте године подвизавала, освећујући се три деценије у Студеници, и која, Богу хвала, две и по деценије поучава паству са архијерејског трона.

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У ВРЕОЦИМА

У суботу, 29. децембра, када наша света Црква молитвено прославља Светог пророка Агеја и Свету Теофанију царицу, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију у храму Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима, надомак Лазареваца. Епископу су саслуживали јеромонах Доситеј Хиландарац и свештеници Шумадијске епархије.

Благољепију Сабрања допринело је појање „Православних србских појаца“ из Београда. Светој Литургији присуствовао је и др Милета Радојевић, директор Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама. Следећући древну црквену праксу, Владика Јован је у оквиру литургијског сабрања крстио малу Ану, кћерку протонамесника Родољуба Војиновића, пароха рудовачког и његове супруге Светлане.

Обраћајући се окупљеним верницима у препуном храму вреочке светиње шумадијски Првојерарх се осврнуо на радост празника Божића, којем идемо у сусрет. „Божић је најрадоснији хришћански празник. Празник којим су човеку отворена врата његове истинске отаџбине која је на Небу. Зато у дане поста који је пред нама преиспитајмо се да ли у нама има ове радости која прославља сусрет Бога и човека и слави њихово помирење. Ова радост није људска, варљива и пролазна као све људско. Ово је радост у Богу и са Богом. Преиспитајмо се да ли смо у своме срцу направили витлејемску пећину у којој се Христос непрестано рађа, а ми се

рађамо за вечни живот. За вечни живот крштењем је данас рођена и мала Ана. Она је сада постала члан Цркве. Нека је Господ препозна по мирису светог мира којим је њено крштење запечаћено“, пожелео је Епископ Јован.

Велики број верника се на крају Свете Литургије причестио, те су својим домовима отишли богатији за још један сусрет са Господом и предокушај вечности, али и богатији за поуку коју су примили од свога Архијереја.

Литургијско славље настављено је послужењем у порти вреочног храма и трпезом љубави у сали парохијског дома трудом и залагањем пароха вреочног, протојереја Радивоја Стојадиновића и пароха рудовачког, протонамесника Родољуба Војиновића.

КО УЧИНИ ЈЕДНОМ ОД ОВЕ МОЈЕ МАЛЕ БРАЋЕ, МЕНИ ЈЕ УЧИНИО

Ученици и чланови колектива крагујевачке Медицинске школе са домом ученика „Сестре Нинковић“, подстакнути жељом да помогну ближњима, учествовали су у двомесечној акцији прикупљања средстава ради даривања деце која су збринута у Центру за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“, некадашњем дому „Младост“, у Крагујевцу. Дарови у виду одеће, намирница, сокова, играчака, књига и школског прибора пажљиво су упаковани и упућени на праву адресу.

У оквиру своје делатности, центар „Кнегиња Љубица“ пружа у служби за младе следеће услуге: дневни боравак за децу из породица у ризику, прихватилиште за децу и младе, прихватилиште за жртве насиља у породици, дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању.

Дирљив је био сусрет и упознавање домаћина и гостију. Уста која ћуте и очи које говоре све... Радост се није пројавила у примопредаји поклона, то им, Богу хвала, не недостаје. Требало им је мало времена, таман толико да поверују у добру намеру и љубав својих посетилаца, на први поглед странаца. А онда, када су се Христова срца препознала, ерупција задовољства! Загрљаји, стиснуте шаке, дружење, песма и игра – вечност у малом.

Након незаборавног дружења и емотивног растанка, ученици су у пратњи својих професора Верице Јовановић, Наташе Павловић и вероучитеља Уроша Костића, отишли својим домовима богатији него што су јутрос из њих изашли. А они су остали да међу собом деле дарове љубави, да сањају своје снове жељно и нестрпљиво ишчекујући њихово остварење.

Урош Костић, ђакон

ЗАТВОРСКА КАПЕЛА У КРАГУЈЕВЦУ ОБЕЛЕЖИЛА СВОЈУ СЛАВУ

Црква Божија у Шумадији, у навечерје Христовог рођења, на дан Свете Анастасије Узорешитељнице, возглављена својим Епископом, Његовим Преовештенством Г. Јованом, посетила је штићенике и запослене у Окружном затвору града Крагујевца. На Светој архијерејској Литургији Преосвећеном су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

Владика је у својој беседи на Јеванђеље по Луки утешито присутне затворенике рекавши да Господ чује наше молитве када му се молимо из срца. „Наше молитве данас узносимо када нашу Литургију служимо за све вас који се налазите у овом дому, а Литургија се служи за свакога човека који жели да буде бољи и који се моли за то. Када се човек моли да буде бољи, онда је добар и онај поред њега. Када човек пада, он не пропада сам, него вуче и оне око њега. Исто тако када жели да се усправи, да буде прави човек, онда подиже оне који су око њега. Када се ми молимо и Црква се моли за оне који се брину о вама овде. Црква се моли и за путнике и за болеснике, и за паћенике, и за оне који су у било каквој невољи или нужди. Ми тако одржавамо везу са Богом, преко

молитве. Ми се зато свакодневно молимо, и молимо се Богу да се мир усели у срца наша. Све је мање љубави а тамо где је љубав тамо има онога што је часно и поштено. Зато се ми молимо да се мир усели у нас како би могли да прославимо Божић. Порука Божића је мир и добра воља међу људима. А мир треба да изграђујемо у себи. Када човек жели да изграђује мир у себи и да буде миран и спокојан и када се труди да постигне мир, онда Бог никога не оставља без своје помоћи. Зато нам је потребна вера, да верујемо у Бога коме се молимо, да верујемо у Бога који зна много више о нама самима него што ми мислимо о самој себи. Господ нам каже да је Он Пут, Истина и Живот. Истина долази како од појединца тако и од других, јер смо сви упућени једни на

друге. Онда ћемо свакога другог гледати као себе, или ћемо искрено пожелети другоме оно што желимо себи. Молитва је побожно управљање душе човекове ка Богу, или како су то свети оци рекли: Молитва је беседа срца човековог са Богом. Када се човек моли он није сам, није ни усамљен. Он осећа да има тог другог поред себе, јер све док човек разговара, он може да нађе и решење. Зато смо упућени једни на друге да разговарамо, првенствено да разговарамо као када разговарамо са Богом када се молимо, јер је сваки човек мали бог по благодати. Онај који се исправно и разумно са осећањем моли, он никада није усамљен. Најтеже је када човек осећа да не припада никоме, и да му нико не припада. Таква усамљеност човека управо доводи до разних невоља, да човек почиње другачије да мисли и да другачије схвата живот. Молитвом се човек чува од безумља и греха, да не чини зло ни себи ни другима. Важно је, браћо и сестре, да схватимо да нас и овакве какви смо, и грешни и праведни, и ружни и лепо, Бог воли“.

Преосвећени Владика је у наставку службе пререзао славски колач у присуству званичника правосуђа, тужилаштва, државне безбедности, директора градске библиотеке. Колачар ове године је био Саша Видосављевић, радник казнено-поправне установе. На крају је поздравни говор одржао Милан Делибашић, директор затвора, који се у име запослених захвалио Преосвећеном Владици на времену и на труду који је показао према радницима и затвореницима ове установе. По завршетку Литургије, уприличена је славска трпеза у просторијама затворске управе.

Александар Ђорђевић, ђакон

ХУМАНИТАРНА РАДИОНИЦА У ОШ „СИМА МАРКОВИЋ“ У БАРАЈЕВУ

Ученици Верске наставе ОШ „Кнез Сима Марковић“ придружили су се хуманитарној акцији организације „Осмех на дар“ и у духу хришћанских вредности поделили радост са својим другарима којима је помоћ неопходна.

Неизмерно хвала деци и родитељима који су се придружили хуманитарној акцији прикупљања пакетића за малишане широм Србије.

ЦРКВЕНА ОПШТИНА АЕРОДРОМ ПОМОГЛА НАЈУГРОЖЕНИЈЕ

У току Божићног поста 2018/19. ЦО Аеродром је у сарадњи са фондом „Човекољубље“ организовала хуманитарну акцију. Обзиром да се налазимо у хладном периоду, пуном породичне топлине која нас прати кроз све недеље до Божића, одлучили смо да та помоћ буде упућена баш онима којима та топлина недостаје. Помоћ (чизме, патике, чарапе, рукавице, кабанице, скафандери, средства за личну хигијену) је послата најугроженијем слоју нашег становништва.

Овај дар наше цркве на Аеродрому је у истинском смислу био дар Цркве, јер су све послове око селекције, паковања и слагања помоћи радили наши чланови – волонтери Милосрдне секције при храму Светога Саве на Аеродрому. Прикупљену помоћ је у петак, 4. јануара 2019. године, нашим потребитима поделило братство храма Светога Саве. Оно што целу акцију чини посебном је заједнички осећај да је помоћ додељена онима којима је најпотребнија. Надамо се да ће им ова зима и овај Божић бити бар мало топлији.

Александар Мирковић, јереј

БОЖИЋНИ ПРИЈЕМ У ЕПАРХИЈСКОМ ДВОРУ

У сусрет најрадоснијем хришћанском празнику – телесном Рождеству Сина Божијег и Господа нашег Исуса Христа, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован био је домаћин угледним званицама града Крагујевца, као и гостима из других општина Епархије шумадијске. У свечаном салону епархијског двора Епископ Јован је најпре свима захвалио на одазиву а потом је изложио резултате свог архипастирског рада у протеклој години.

Оно што посебно радује јесте чињеница да Владика све чешће има прилику да разговара са младим људима и да се наше цркве полако али сигурно испуњавају подмлатком, што представља охрабрујући подстрек за будуће мисионарење и просвећивање.

Током 2018. године било је рукоположења и монашења. Шумадијску епархију чине 133 црквене општине које се састоје од 213 парохија, а опслужује их 204 свештеника, уз саслужење 18 ђаконa. Што се храмова тиче, има их 139, филијалних има 77, а постоје и 3 болничке и једна затворска капела. Мушких манастира има 11 са укупно 23 монаха, а женских манастира има 12 док се у њима налази 48 монахиња. Владика је истакао да је у протеклој години 11 ученика из Шумадије завршило средњу богословску школу, а да је 14 бруцоша уписало Богословски факултет. Током 16 година службовања у Шумадији, Епископ Јован осветио је укупно 85 храмова.

На самом крају свог излагања Епископ је изразио искрену благодарност свима, како појединцима тако и установама, свештенству, градоначелницима, представницима општина, са жељом да и у будућности наставимо са остваривањем

заједничких позитивних резултата на пољу очувања црквене свести нашег народа.

Урош Костић, ђакон

ПОКЛОНИ ЗА МАЛИШАНЕ НА БАДЊИ ДАН

На Бадњи дан, у недељу 6. јануара, у свечаном салону епархијског двора уприличен је пријем и додела Божићних пакетића најмлађим члановима Цркве Христове у граду Крагујевцу. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је након Свете Литургије у Саборном храму угостио малишане и обрадовао више од стотину њих дарујући им поклоне поводом најрадоснијег хришћанског празника – Божића. Радост деце настављена је заједничким дружењем уз пригодно послужење.

Урош Костић, ђакон

РОЂЕЊЕ БОГОМЛАДЕНЦА ХРИСТА ПРОСЛАВЉЕНО У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Рођење Господа Исуса Христа је свеопшта, свечовечанска радост. У овом свету се дешава највеће чудо Божије милости. Бог постаје човек! Његовом рођењу радују се и небо и земља, радују се на небу анђели Божији.

На Бадње вече, свештенство престоног града Крагујевца, окупило се, како би, као што су некада мудраци кренули у сусрет Богомладенцу Христу, и они кренули у сусрет и својем Епископу благовестили рађање Онога пред ким трепти васељена. Епископ је традиционално заједно са свештенством унео бадњака у Епископски двор.

Након уношења бадњака и поуке о значају празника Телесног рођења Господа Исуса Христа, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је заједно са свештенством Саборног храма служио празнично бденије, уз присуство мноштва верника. После завршеног бденија Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, и председник Црквене општине Саборног храма, Мирослав Брковић, испред Саборног храма принели су бадњак на ватру, Владика Јован је премазао бадњак медом и залио вином и уз песму Дечијег хора Саборног храма, свима пожелео срећно Бадње вече, речима: *Мир Божији – Христос се роди!* Јер сви ми окупљени око бадњака као једна духовна породица, треба да будемо окупљени око Христа Богомладенца у миру, слози и љубави.

На сам дан празника Рођења Господа Исуса Христа, верни народ града Крагујевца је осетио близину и топлину Витлејемске ноћи на свечаној Божићној Литургији коју је служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење протојереја ставрофора Зорана Крстића, ректора Богословије Свети Јован Златоусти и братства Саборног храма. Посланицу Његове Светости патријарха Иринеја, прочитао је протојереј Срећко Зечевић.

Свом верном народу желимо срећан Божић, желимо мир Божији и људски, мир Богочовечански, мир небоземни. Благословено свима и наступајуће ново Лето добротe Господње, које нека свима буде лето мира, слободе, и време добре воље.

Христос се роди – Ваистину се роди!

Срећко Зечевић, протојереј

ХОР „УСПЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ“ ГОСТОВАО У БЕОГРАДУ

У оквиру манифестације „Божично сеоце“, хор крагујевачког Саборног храма Успења Пресвете Богородице, уз благослов нашег Епископа Г. Јована, одржао је концерт у петак, 11. јануара, на платоу испред Храма Светог Саве у Београду. „Божично сеоце код Храма“ је програм који је осмишљен прошле године, са намером да постане традиционалан и траје током месеца јануара.

Са благословом Патријарха Иринеја, а под покровитељством града Београда, на платоу испред велелепног Храма Светог Саве, публици се представљају дечији и црквени хорови, као и извођачи и оркестри из различитих сфера музике и других уметности.

Част и привилегија да представи своје певачко умеће припала је и крагујевачком хору „Успења Пресвете Богородице“, који је позив да одржи концерт прихватио са радошћу и одговорношћу. Под руководством диригента, протојереја Драгослава Милована, хор је извео седамнаест композиција духовног карактера, различитих аутора.

Иако је температура била испод нуле, публика је била задовољна изведеним програмом и наступ нашег хора испратила је аплаузима и узвицима: „Браво Шумадинци!“ Успешно представљање београдској публици за чланове хора и диригента је задовољство, али и обавеза да се, у славу Бога, хор и даље усавршава и напредује.

Александра Радовановић, чланица Хора

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У МАРШИЋУ

У понедељак, 14/1. јануара, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Светог Василија Великог у Маршићу поводом прославе храмовне славе. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

КРШТЕЊЕ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА – БОГОЈАВЉЕЊЕ

На навечерје Богојављења – Крстовдан, у спомен крштења за покајање које је Свети Јован вршио и на сам Празник Богојављења, у Саборном храму у Крагујевцу, Литургијско сабрање предводио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, а саслуживали су свештеници овога храма на челу са протојерејем ставрофором др Зораном Крстићем, ректором Богословије „Светог Јована Златоуста“ и

старешином Саборног храма протојерејем ставрофором Заријем Божовићем.

Сваке године ми се молитвено сећамо Богооткривења – Богојављења, због тога што се тада видљиво појавила, односно открио се Бог као Света Троица: Бог Отац – гласом са неба: ово је Син мој љубљени; Бог Син се крштавао у реци Јордану; а Бог Дух Свети – силаском на Сина у виду голуба.

Ово је празник који се назива и дан Просвећења, јер догађај на Јордану просвећује људе показујући им Бога као Троицу, тј. заједницу личности, а с друге стране верник се крштењем у води просвећује и постаје усиновљен од Оца. У чину освећења воде на сам празник подсећа се да је Господ Исус Христос крштењем осветио воду, једну од основних животних потреба. Вода не само да одржава човеков живот, него представља символ очишћења и чистоте. Зато, и у Првој књизи Мојсијевој се каже да је Господ првог дана створио воду. У том смислу и Свети Кирило јерусалимски каже: „Почетак света – вода, почетак јеванђеља – Јордан“. Освећењем воде освећује се цела природа. Сам Бог у телу људском ушао је у воду и сјединио себе не само са човеком, него и са свецелом природом, претворивши је у сасуд светлости. С тога и Епископ приликом освећења воде благодари у возгласу: „Велики си Господе и чудесна су дела твоја и нема те речи која је кадра да опева чудеса Твоја“.

После евхаристијског сабрања, Владика Јован у порти Саборног храма извршио је Велико водоосвећење. Мноштво верног народа је учествовало у Евхаристијском сабрању и присуствовало водоосвећењу, после којег је свако узео освећену Богојављенску воду по својој потреби: да се очисти, да се исцели од болести, да би њоме благословио дом свој.

Срећко Зечевић, протојереј

СЛАВА ПАРАКЛИСА ЕПАРХИЈСКОГ ДВОРА

Пракса Цркве, када су у питању већи хришћански празници, јесте да се дан после прослављања неког од догађаја из живота Господа Исуса Христа и Пресвете Богородице славе сами учесници светих догађаја. Тако се другог дана Божића слави Сабор Пресвете Богородице, док, на пример, дан после Мале Госпојине Црква посвећује родитељима Богомајке – Светом Јоакиму и Светој Ани. Будући да је 19. јануара прослављен празник Крштења Господа Исуса Христа – Богојављење, сасвим је очекивано да Црква 20. јануар посвети Светом Јовану Крститељу, човеку који је крстио Сина Божијег у реци Јордану.

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у параклису Владичанског двора у Крагујевцу и том приликом је пререзао славски колач који је Господу принет у славу и част Светог Јована Крститеља којем је параклис и посвећен. Епископу су саслуживали протојереј ставрофор др Зоран Крстић и протођакон Иван Гашић. Радост празничног сабрања настављена је трпезом љубави.

Урош Костић, ђакон

ПОСЕТА УЧЕНИКА ПРВЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ ГИМАЗИЈЕ УДРУЖЕЊУ СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ У МАРШИЋУ

У склопу припреме за свето причешће у току Божићњег поста и празника Светог Николе ученици и колектив Прве крагујевачке гимназије су учествовали у хуманитарној акцији прикупљања прибора, потрошног материјала, књига и других потребних ствари за функционисање удружења при храму Светог Василија Великог у Маршићу. Идеја за хуманитарну акцију је потекла из кабинета за верску наставу у поменутој школи у оквиру предавања о посту.

У посту је за ране хришћане било време и за активнију делатну љубав хришћана који су због поста имали и додатну храну коју су могли да дају онима којима је она била потребна. На такву праксу у данашњим условима смо желели да ставимо акценат и акција је премашила наша очекивања. Такође, акцију смо везали и за Светог Николу, чији је живот послужио као узор за настанак легенде о Деда Мразу, а чија популарност у наше време можда и превазилази Светог Николу, једног од најпоштованијих светитеља у нашем народу. Свети Никола је поклоне остављао онима којима је помоћ највише била потребна, док је дело Деда Мраза ограничено често само на нашу добру децу, која имају можда и превише.

Поклоне смо скупили и однели у удружење и том приликом провели лепо време са нашим, већ сада слободно можемо да кажемо, другарима. Запослени у удружењу се увек обрадују нашој посети. А дружење увек лепо утиче и на ђаке који проведу време у њему. На крају смо схватили да је већи поклон било наше време са њима, него сви поклони које смо сакупили. А Свети Никола је и нама узвратио поклоном у виду њихове љубави и доброте.

Ученици и колектив Прве крагујевачке гимназије

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У Манастиру КАЛЕНИЋУ

У петак 25. јануара, када наша света Црква прославља Свету мученицу Татијану, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Каленић. Преосвећеном су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. Молитвено сабрање су својим слаткопојем улепшали чланови певачког друштва „Српски православни појци“ из Београда.

По прочитаном Јеванђељском зачалу, Преосвећени Владика се обратио присутнима поздравом празника Богојављења који носи поруку да се Господ није јавио само на реци Јордану, већ се јавља и сада свакој богочежњивој души. „Бог се јавља сваком човеку по мери његове вере и жеље. Ако не чујемо глас јављања Божијег, треба да се запитамо шта није у реду са нашим односом према другима и према Богу. Онај који не осећа јављање Бога он је сав утонуо у себе, сав је испуњен собом и не осећа другог. Бог се ником не намеће. Он чека да га ми пожелимо и да чујемо поруку Јорданску: *Ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи, Њега слушајте.* Литургија је Богојављење. Али онај који није на Литургији неће осетити Богојављење, јер његов ум блуди, те се тек понекад сети где се налази. Док онај који осећа Богојављење и када се сврши Света Литургија живи литургијским животом и изван храма“, поучио је Епископ. Преосвећени је посебно нагласио да је Господ примио крштење у Јордану од Јована Крститеља, не зато што је то њему било потребно, већ ради нас и нашег спасења. „Он се својим крштењем поистоветио са свим људима, грешницима, онима који желе покајање. Из љубави Бог грли грешнике, јер је и дошао ради грешника.“ У наставку Преосвећени је говорио о љубави Божијој, али и о једној другој љубави коју данас прослављамо, љубави Мајке Божије. „Данас прослављамо икону Богородице Млекопитатељице. Ову икону је Свети Сава добио у Палестини да њом просвећује род Српски. Зашто се ми баш молимо

Мајци Божијој? Зато што Бог Њу слуша. Једна потврда нам је довољна да ово схватимо, то је свадба у Кани Галилејској. Када им је остало вина, нису имали смелости да приђу Христу, али су имали смелости да приђу Мајци Божијој. Богородица се моли Сину за оне који се њој моле. Стално говори, не само онима у Кани Галилејској, већ и нама данас: *Шта год вам каже учините*“, подсетио је Владика Јован. На

самом крају поуке Преосвећени је подвукао да се Богородица моли за све нас и када ми не знамо како да се молимо. Не треба нам нека школа за ово, јер и неписмени могу да науче ове речи: „Пресвета Богородице спаси нас“.

По заамвној молитви Преосвећени Владика је пресекао славски колач, а након отпуста литургијско сабрање је било продужено трпезом љубави коју је својим трудом и залагањем уприличило сестринство манастира, на челу са игуманијом Нектаријом.

Александар Јаћимовић, јереј

СВЕЧАНО БДЕНИЈЕ И 17. СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА У ЈАГОДИНИ

Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован благоизволео је да и ове године одржи традицију. Он је заједно са свештенством и верним народом града Јагодине служио празнично бденије уочи Савиндана.

У суботу 26. јануара, увече, на почетку богослужбеног дана, када се васкршња служба комбинује са службом посећеном Првом српском архиепископу, саборна црква Беличког архијерејског намесништва испунила се празничном радошћу.

Црква Светих апостола Петра и Павла је била центар Свете Цркве у Шумадији, јер је њен Првојерарх дошао да започне прославу празника посвећеног успомени на Првојерарха васцеле Српске Цркве – Светитеља и Оца нашег Саву. Цркву је испунио верни народ заједно са својим духовним старешинама – свештенством Беличког архијерејског намесништва.

Чланови Свештеничког хора су својом усрдношћу и трудом у појању на особит начин обојили време и простор овом приликом, и тиме допринели да прослава празника буде још узвишенија и лепша. Преосвећени владика Јован је у својој пригодној беседи подсетио сву светосавску децу, цео српски народ, да има Име – аутентичну и непоновљиву личност Светог Саве. То Име је у највећој мери одредило српски народ и показало му пут којим треба да иде. Зато не треба оклевати и тражити друге путеве, јер је један пут Светосавља, пут у Царство Божије.

У организацији Намесништва беличког, вероучитељи су припремили Светосавску академију, у сарадњи са основним јагодинским школама и Школском управом Јагодина. Свечана академија је одржана у сали јагодинског Културног центра.

Програм су отвориле ученице ОШ „Милан Мијалковић“ певајући тропар Светом Сави, а након њих је хор Гимназије „Светозар Марковић“ отпевао Светосавску химну.

Затим, присутнима се обратио Преосвећени владика који је традиционално уручио награде победници Светосавског темата (Александра Тодоровић ЕГШ „Никола Тесла“), победници у рецитовању (Хана Спасојевић, ОШ „Бошко Ђуричић“) и победницама у духовном појању (ОШ „Милан Мијалковић“).

Публика је, затим, имала прилику да чује извођење песама „Тамо далеко“ и „Ово је Србија“ од стране ученика ОШ „Милан Мијалковић“ и ОШ „Рада Миљковић“, а након тога су ђаци ОШ „17. Октобар“ извели драмску сцену „Научите пјесан“.

Своју тачку „Под златним Сунцем Србије“ извели су ученици из дома за ученике са оштећеним слухом и говором „11. Мај“ а одмах затим изведена је драмска сцена „Три метка“ у извођењу драмске секције Гимназије.

Плесну тачку „Мирење браће“ презентовали су ђаци ОШ „Рада Миљковић“. Након њих, посетиоци су уживали у монологу „Борба за веру“ Светог Владике Николаја, као и извођењу нумере „Заспанка за војнике“, од стране ученица Гимназије.

Свечану академију су затворили ученици ОШ „Бошко Ђуричић“ песмом „Да рата не буде“ и КУД Главинци сплетом народних игара.

Угљеша Урошевић и Младен Алексић, вероучитељи

СВЕТСАВСКА СВИТА У АРАНЂЕЛОВЦУ

Дванаесту годину за редом, Основна школа „Свети Сава“ из Аранђеловца на посебан и начин обележава своју школску славу – Светог Саву.

Сви ученици ове школе, заједно са учитељима и наставницима, а на челу са директором школе Зораном Радовановићем и вероучитељем Војином Милосављевићем, припремају и у сусрет празнику Светог Саве изводе „Светосавску свиту“.

Више од петсто ученика учествује у овој јединственој литији и у костимима витезова и са упаљеним бакљама, уз појање химне Светом Сави, пролазе главном аранђеловачком улицом ка парку Буковичке бање, до отворене сцене, где је средиште овог интересантног догађаја.

Окупљене је пре свих поздравио директор ОШ „Свети Сава“, а потом се присутнима обратио и Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, који је свима честитао претходне и предстојеће празнике и нагласио да нам свима узор и водич треба да буде Свети Сава који ће нас водити искреним и истинским путем. Потом су на отворену сцену у парку излазили ученици ове школе и песмом и игром дочарали значајну улогу Светог Саве за цели наш српски род. Управо та дечија лица и њихов напор да се и по овим хладним зимским данима потруде да на овако леп начин дочарају битну улогу Светог Саве уче нас да је Гос-

под Исус Христос заиста био управу када је рекао: „Ако не будете као деца, нећете ући у Царство Небеско“ (Мт 18, 3).

Покровитељ „Светосавске свите“ је Општина Аранђеловац, а годинама уназад се ова јединствена манифестација организује уз подршку Коњичког клуба Аранђеловца и Витешког удружења „Свибор“.

СВЕТИ САВА ПРОСЛАВЉЕН У СВОМ ХРАМУ НА АЕРОДРОМУ

Наш први архиепископ и просветитељ Свети Сава, прослављен је свечано у истоименом храму на Аеродрому. Свету Литургију служилио је протојереј ставрофор Рајко Стефановић, уз саслуживање свештенике Епархије шумадијске.

На Светој Литургији је присуствовао велики број малишана, највише из оближње школе „Мирко Јовановић“, који су се и причестили. Свечаност је била већа а и духовна радост због нашег дечије хора „Свети Сава“ којег води свештеник Иван Антонијевић, који прославља своју славу. Колач и жито су спремили чланови нашег хора, који красе благолепије храма скоро једну деценију. Колачар храмовне славе био је фотограф Бојан Пауновић, чијим трудом имамо дивне светлописе широм наше свете Епархије.

У току Свете Литургије прочитана је Светосавска посланица Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована. По завршетку Свете Литургије, организована је светосавска рецитација, која је сабрала преко стотину малишана. Ту се могло чути са дечијих усана о Немањићу Растку, вечитом српском детету које је оставио царску круну и порфиру, отишло у манастир, право из родитељскога крила и загрљаја, до песама где се наш велики просветитељ поистовећује са сунцем, „које је засијало нашем народу у тами незнања“. Рецитатори су награђени симболичним пакетићима које је припремило братство Светосавског храма.

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ СРПСКОГ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Свети Сава је највећи српски светитељ, он је уткан у све поре живота српског народа свог времена, али и свих познијих векова до данас, све их је оплеменио, облагородио, осветио. Његова светлост нам је зрачила у тами ропства, Његова рука нас је водила када смо остајали без државе и политичког вођства, Његов ум нас је саветовао шта нам ваља чинити кад смо били у недоумици и на историјској раскрсници.

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на дан Светог Саве српског, служио је Свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, у којој је принео молитве Богу и Светом Сави за спас српског рода. Радост литургијског сабрања заједно са Владиком и свештенством, поделило је доста верника и деце.

На Литургији је светосавску посланицу Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, прочитао протонамесник Душан Мучибабић.

После заамвоне молитве Епископ Јован је извршио обред резања славског колача и освећења славског жита. По завршеној Литургији чланови Дечјег хора Саборне цркве отпојали су неколико пригодних песама, потом је изведен краћи рецитал посвећен Светом Сави, након чега су најмлађима подељени пригодни дарови.

Црквена општина крагујевачка и свештенство Саборног храма су за верни народ уприличили послужење у порти Сабрног храма. Ова трпеза љубави почива на заповести Божијој: *љуби ближњег свог као самог себе*, и посведочена је добротољубљем и човекољубљем, а све у славу и спомен најдивнијег чеда одњиханог на крилу једне мајке од рода рашанског, рода српског.

Срећко Зечевић, протојереј

Крагујевац, 20. фебруар 2019. године

СЕДНИЦА ЕПАРХИЈСКОГ САВЕТА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

Пленарно заседање Савета Епархије шумадијске одржано је 20. фебруара 2019. године у Владичанском двору у Крагујевцу након Свете Литургије коју је у Саборној крагујевачкој цркви Успења Пресвете Богородице, уз учешће чланова овог саборног тела црквене епархијске управе и верног народа, служио Првојерарх Цркве Божије у Шумадији Његово Преосвештенство Господин Јован. Током Литургијског сабрања узнесе-не су молитве призива Светог Духа за благословен рад док су нови чланови Епархијског савета на крају Свете Литургије положили заклетву.

Радни део почео је уводним излагањем Епископа Господина Јована о архијерејској делатности током 2018. године у којем је приказано оно што је остварено у Богом повереној свештеничкој, учитељској и пастирској власти. Најпре је истакнуто да црквену мисију у знатној мери условљавају друштвене и економске карактеристике времена у којем живимо. И поред ограничења која Цркви намеће историјски тренутак, старање о спасењу сваког човека било је у центру рада архијереја, клира и свих оних који учествују у литургијском и молитвеном животу, који граде Живу Цркву у Шумадијској епархији. Брига Епархије, манастира и парохија о потребитима, односно харитативна мисија, са навођењем врло запажених од шире друштвене заједнице конкретних резултата, имала је значајно место у експозеу Владике Господина Јована.

Као горуће проблеме у Епархији шумадијској Епископ Јован је поменуо проблем наталитета, развода бракова, сиромаштва и драстичног смањења броја становништва, поготово у сеоским срединама

Током двадесет шесте године свог архијерејског служења Господу, а седамнаесте у Шумадијској епархији, Његово преосвештенство Господин Јован је у току 2018. године одслужио 338 Светих Литургија на којима је кроз проповед на Јеванђеље или апостолске посланице поучавао верни народ, али и свештенство и монаштво о смислу и начину хришћанског живота, као и о утицају на наше спасење празника и светитеља који се прослављају црквеним сабрањима.

У Шумадијској епархији током 2018. године освештани су ове богомоље: обновљени храм Светог архангела Гаврила у манастиру Венчацу (20. маја), обновљени храм Светог архангела Гаврила у Рабеновцу (21. јула), новоподигнута црква Светог деспота Стефана Лазаревића у селу Бабама (29. јула), новоподигнута црква Светих Јоакима и Ане у Међулужју (22. септембра), обновљени храм Светих апостола Петра и Павла у Грошници (22. октобра).

Епископ је освештао и крстове за звоник и летњиковац при храму Вознесења Господњег у манастиру Саринцу, иконостас за обновљени храм Светог архангела Гаврила у манастиру Венчацу, палионицу свећа при храму Силаска Светог Духа у Јунковцу, фрескопис у храму Светог Атанасија Великог у Селевцу, палионицу свећа при храму Светог Саве на Липару у Трбушници, обновљени парохијски дом при храму Свете великомученице Недеље у Десимировцу, иконостас за обновљени храм Светог архангела Гаврила у Рабеновцу, парохијски дом при храму Свете великомученице Марине у Горњој Сабанти, чесму са иконом Пресвете Богородице при храму Светог великомуче-

ника Пантелејмона у Станову, фрескопис и иконостас за храм Светог Николаја Мирликијског у Калудри, шест крстова за храм Покрова Пресвете Богородице у Јагодини, звона за храм Успења Пресвете Богородице у манастиру Денковцу, звоно за храм Светог Симона Монаха у манастиру Прерадовцу, иконостас за новоподигнути храм Светих Јоакима и Ане у Међулуђу, палионицу свећа за храм Светог Симеона Мироточивог у Грчцу, чесму за храм Светог Симеона Мироточивог у Грчцу, звоно за храм Покрова Пресвете Богородице у Барошевцу, крстове за храм Светог великомученика Димитрија у истоименом манастиру у Бајчетини.

У чин свештеника рукоположено је тринаест кандидата, а у чин ђакона четири кандидата док су монашки чин примиле три искушенице.

У прослављање великог јубилеја, двестогодишњици подизања Старе крагујевачке цркве Силаска Светог Духа, задужбине кнеза Милоша Обреновића, придворне цркве обновљене Србије и катедралног храма првих српских митрополита XIX века, били су укључени многи црквени посленици Шумадијске епархије. Округли сто Два века Старе крагујевачке цркве (1818-2018) одржан је 1. јуна 2018. у Крагујевцу, а централна прослава била је 2. октобра када је Епископ служио Литургију у цркви Силаска Светог Духа у Крагујевцу и када су одржане и друге манифестације поводом овог јубилеја. У част двестогодишњице подизања Старе крагујевачке цркве објављена је репрезентативна Споменница која је проглашена за најбољу књигу у Крагујевцу у 2018. години.

И чињеница да су током 2018. године приведени крају радови на изградњи нових епархијских просторија, пре свега за складиштење архивског материјала и за унапређење постојећих далатности, добила је позитивну оцену свих чланова Савета Шумадијске епархије.

Истакнуто је, у излагању Владике Јована, више примера о добрим резултатима, на добробит многих, сарадње Шумадијске епархије са Управом за односе са Црквама и верским заједницама Министарства правде Владе Републике Србије.

У периоду од 16. до 20. априла 2018. године, на позив Митрополита аркадијског (Антиохијска патријаршија)

Господина Василија, Његово преосвештенство Господин Јован посетио је његову Митрополију. Приликом ове посете Епископа Јована примио је и Патријарх антиохијски и свега Истока Господин Јован.

На мајском заседању Светог архијерејског сабора наше Цркве Владика Јован шумадијски изабран је за члана Светог архијерејског синода. На тој дужности обављао је многе одговорне послове, пре свега старајући се о завршетку храма Светог Саве на Врачару. Епископ је у име СПЦ учествовао у организацији посете нашој Цркви Његовог блаженства патријарха антиохијског и свега Истока Господина Јована Х који је боравио у Србији, Црној Гори и на Косову и Метхији. Уз Патријарха, током свих дана посете, био је у пратњи. Посетио је, као члан делегације СПЦ, са Његовом светошћу Господином Иринејем, Патријархом српским, парохије наше Цркве у Јужној Африци и Боцвани. Учествовао у освећењу новоподигнуте цркве Светог Саве у Габрону, главном граду Боцване.

Многе делатности које се обављају у Шумадијској епархији, као што су издавање књига у Издавачкој установи „Каленић“, која је у току 2018. године објавила једанаест наслова, излагање епархијског часописа „Каленић“, чији ће сви бројеви ускоро бити доступни у дигитализованом формату, функционисање епархијске радио станице „Златоусти“, централног епархијског продајно-складишног центра, предузећа које се стара о епархијском шумском газдинству и епархијске поклоничке агенције (Фонда „Ходочашће“) добиле су позитивну оцену Архијереја, али и чланова Епархијског савета, уз сагласност свих да се свака од ових делатности може још више унапређивати.

У знак захвалности и признања за показану љубав према Епархији шумадијској на пословима организације и успостављања предузећа за газдовање црквеним шумама Епархије шумадијске, Епископ Јован је одликовао проф. др Слободана Вучићевића, дугогодишњег професора Шумарског факултета у Београду.

Прилежно архијерејско старање, у смислу духовног надзора кроз редовне посете, али и бриге за материјални статус, ужива и Богословија Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, коју тенутно похађа преко осамдесет ученика. Особита пажња посвећена је и питањима која се односе на унапређење катихетске наставе у основним и средњим школама.

Епископ је упознао чланове Савета и са плановима за централну прославу 800 година од стицања аутокефалности Српске Православне Цркве, а такође је нагласио и потребу да се у току ове године пригодним свечаностима овај јубилеј обележи и на нивоу Епархије шумадијске.

Током трпезе љубави, коју је за чланове Савета приредио Његово преосвештенство Господин Јован, Епископ шумадијски, настављени су разговори о саборном деловању свих чланова Цркве на још ефикаснијем остваривању свих њених мисијских циљева.

Кристабел Хелена Андерсон

ТРАГАЊЕ ЗА САВРШЕНОМ У СВЕТУ УМЕТНОСТИ: УМЕТНИЧКИ ПУТ ОЦА СОФРОНИЈА САХАРОВА

Чланак представља преглед истоимене књиге монахиње Гавриле из Манастира Светог Јована Крститеља у Есексу

„Молитва је бесконачно стварање,
најузвишенија уметност“.¹

„Христе, Боже наш, жељо срдаца наших, обасјај нас светлошћу истине твоје, да у светлости твојој ми, недостојни, угледамо славу твоју, као јединорођеног од Оца, те да се тако уподобимо твојој неприступној слици, по којој си и створио човека“.²

Христос у слави, јајчана темпера на дасци
(Толесхант Кнајтс, 1974). Налази се у англиканској
Цркви Светог Михаила у Велингу код Лондона

Дубоко захвална, радосна и почаствована, преузимам на себе задатак да прикажем три извршне монографије о уметничком путу и иконописном наслеђу блаженопочившег старца, архимандрита Софронија Сахарова, чији је аутор сестра Гаврила, припадница монашке заједнице оца Софронија у Манастиру Светог Јована Крститеља (Есекс, Енглеска): *Seeking Perfection in the World of Art: The Artistic Path of Father Sophrony* (друго, проширено издање, 2014), *‘Being’: The Art and Life of Father Sophrony* (2016), и *Painting as Prayer: The Art of A. Sophrony Sakharov* (2017).

Сестра Гаврила, која је и сама иконописац и уметник, била је права особа за овај задатак, будући да је дуго година живела и блиско сарађивала са оцем Софронијем, својим духовним оцем и уметничким руководиоцем. Имала је ту срећу да може приступити његовим опширним списима, својим сопственим детаљним белешкама и сећањима, као и свему ономе што је о оцу Софронију сачувало манастирско сестринство. Приликом писања спровела је помно истраживање и дошла до читаве ризнице нових открића, занимљивих и поучних за све које интересују иконографија, богословље, историја, теорија и пракса уметности и, наравно, живот и рад оца Софронија.

Написане у релативно кратком року, за свега три године, ове јединствене студије су револуционарне по садржају, ширини, методологији и дубини увида у уметничку праксу и духовни развој светог старца нашег доба, чији допринос тек почиње да се цени. То је, на неки начин, одраз јединствености животног пута самог старца Софронија. Његов живот уистину није ни налик на било чији и може нам послужити као драгоцен *реч* и пример за наше доба. Списи и живот оца Софронија добро су познати, док његов уметнички допринос и пут углавном нису истражени. Ова књишка трилогија има за циљ да то исправи.

Морам додати да донекле стрепим, будући да о уметничком путу оца Софронија није могуће говорити без осврта на неке његове богословске увиде, нераздвајно преплетене са његовим уметничким путем и радом, стечене током деценија његовог монашког подвига као духовног оца и отшелника у пустињи Свете Горе, ученика великог Светог Силуана Атонског, и касније, током последњих тридесет година живота, као игумана и старца у сопственом манастиру у Есексу. Ти дубоко надахнути богословски увиди вишеструко надилазе оквире мог скромног коментара, због чега унапред молим за опроштај.

У истраживању његовог изузетног живота поћи ћемо од првог дела трилогије: *Трагање за савршеном у свету уметности: уметнички пут оца Софронија Сахарова*. На самом почетку сестра Гаврила нас враћа на крај XIX века, у свету Русију пре револуције, у године одрастања старца Софронија, тада Сергеја Семјоновића Сахарова. Сергеј је рођен 1896, у породици интелектуалаца у Москви, две године након крунисања цара Николаја II. Од малих ногу проводио је сате у цркви са својом дадиљом „размишљајући о вечности... мислећи све више о бесконачном, о ономе што је вечно“.³ Сем тога, показивао је дубок уметнички дар, цртајући по цео дан чак и пре него што је проговорио.

Старчево рано детињство било је прожето миром, све до осме године, када је Русија подељена ратним сукобима, најпре Руско-јапанским ратом, затим првом револуцијом 1905, а онда Првим светским ратом 1914, на који

се надовезала бура Октобарске револуције и грађанског рата 1917–1922. Ово је оставило дубок и трајан утисак на малог Сергеја, који ће касније записати: „Мој животи век се поклопио са свим ужасним догађајима нашег века... Када је избио Први светски рат, мој ум је почео да обузима проблем вечности. Новости о хиљадама невиних жртава погинулих на фронту суочиле су ме директно са сликом трагичне реалности. Било је немогуће

помирити се са чињеницом да се огроман број младих живота завршио на бесмислен, окрутан начин... Тек сам почињао да доживљавам себе као људско биће: срце ми је било запаљено dobrim намерама, желео сам савршенство као и сви млади људи, тежио сам светлости универзалног знања...“⁴ Током већег дела Октобарске револуције 1917. Сергеј је боловао од тифуса, па није учествовао у тим догађајима. Међутим, дубоко су га погодили

трагични догађаји, који су „остали урезани на мојој души“.⁵ Његова горућа жеља да реши „питање вечности“ у том тренутку га је удаљила од хришћанства и приближила источном мистицизму, због чега ће касније „жалити целог живота“.⁶

Сестра Гаврила изврсно описује његов тадашњи живот и духовно стање, а затим прелази на његово уметничко образовање у Москви, почев од школе сликара Иље Машкова (1881–1944), преко Московског училишта за сликарство, вајање и градитељство 1918, коју ће након годину дана нова власт реформисати у Свомас (Слободне државне уметничке радионице), а касније у Вхутемас (Високе уметничко-техничке радионице). Сестра Гаврила даје шири контекст окружења у ком се развијао отац Софроније, кроз кратак преглед историје руске уметности, развоја тамошњих уметничких академија, руских покровитеља уметности и колекционара уметнина, „поновног откривања“ иконе почетком XX века и њеног потоњег усвајања од стране водећих сликара авангарде, као што су Петар Кончаловски (1876–1956), Казимир Маљевић (1878–1935), Александар Родченко (1891–1956) и Василиј Кандински (1866–1944), те уметничких скупина и покрета тог времена. Описани су Сергејеви учитељи – Кончаловски, Машков и Кандински, и методе по којима је учен. Из овог периода сачуван је префињен и изражајан Сергејев портрет Јевгеније Лурје (1899–1965),⁷ настао у радионици Кончаловског.

Истражује се, такође, утицај једног од учитеља, Василија Кандинског, за ког сестра Гаврила каже да је далеко више утицао на писмени, него на ликовни рад оца Софронија. Отац Софроније ће касније рећи за Кандинског: „У својим млађим данима, преко једног руског сликара који је касније постао познат, привукла

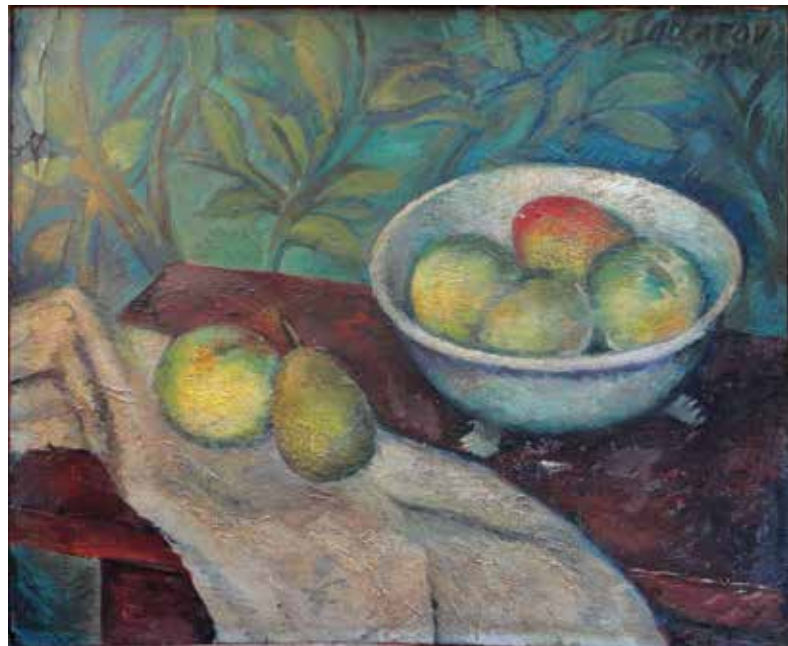
ме је идеја чистог стваралаштва у форми чистог сликарства“.⁸ Кандински је сматрао да „ученици треба да имају унутарњи живот да би могли да раде на уметнички начин, да стварају, осећају и разумеју стваралачки процес. Слика треба да дође изнутра, из душе“.⁹ Ауторка пише: „Већина уметника тог времена је тражила додатну инспирацију на духовном плану. У том трагању често су се окретали софизму, источним религијама, чак и спиритуализму... И Сергеј Сахаров и Кандински су се кретали у круговима у којима је било уобичајено проучавати ова веровања и праксе. Идеја 'чистог стваралаштва' добро се уклапала у источну идеју сопственог губљења у непостојању“.¹⁰

Премда је испрва био посвећен апстрактној уметности, Сергеј 1921. године схвата: „Мени, људском бићу, није дато да стварам 'ни из чега', онако како само Бог може да ствара“.¹¹ Са овом мишљу, сестра Гаврила пише: „Окренуо се опет Богу свог детињства, ког је напустио у младости, у трагању за нечим што му се чинило узвишенијим“.¹² Враћа се фигуративном сликарству, посвећује се интензивном раду, све до одласка у Европу.

Након одласка из Русије пут га води преко Италије, и нека од његових размишљања о италијанској богослужбеној уметности већ показују развијено око и помно

Сергеј Сахаров у Берлину 1922.

Мртва природа са чинијом воћа, уље на дасци (Париз, 1922)

интересовање за богослужбену тематику, иако је његов сопствени рад у то време далак од овога. Из Италије путује у Берлин, један од центара руске емиграције, али се крајем 1922. сели у Париз, светску престоницу умет-

ности у пуном цвату, „арену бескрајних могућности“.¹³ Сестра Гаврила живо описује руску емигрантску популацију Париза, који је почетком двадесетих већ био значајан руски емигрантски центар, и тамошње уметничко друштво.

Сергејево сликарство из тог времена описује се као део „сезановског“ покрета, фигуративно, усредсређено на пејзаже, мртву природу и портрете. Ради пун жара, достиже изванредан успех, излаже у главним уметничким салонима тог времена – *Salon d'Automne* и *Salon des Tuilleries*. Године 1923. реномирани ликовни критичар Тјебо-Сизон пише о његовим радовима изложеним те године: „Сахаров има две мале слике на којима брига о реалистичности не искључује мекоћу и префињеност достojну Ричарда“.¹⁴

Па ипак, у исто време, неуморно се наставља и жар његовог духовног трагања. Желећи да се у тишини препусти размишљању, преселио се из Париза у мирно и рурално предграђе Кламар. „За њега је то било време велике унутарње пометње. Унутар њега водио се рат између сликања и молитве“.¹⁵ Међутим, „сав тај напор био је узалудан, неједнаке снаге су биле сувише очигледне, и на крају, молитва је однела победу“.¹⁶ Желећи да продуби своја знања о Православној Цркви и да утоли жеђ за молитвом, у априлу 1925. уписује се на недавно основани Православни богословски институт Светог Сергија. Међутим, у јесен његова жеља за молитвом постаје тако снажна да напушта студије, сликарски рад и живот у Паризу и одлази на Свету Гору, где започиње монашки живот. Приступа Манастиру Светог Пантелејмона и „сву стваралачку енергију коју је раније посвећивао својој уметности сада усредсређује у молитви“.¹⁷ Добија име Софроније, 1930. бива рукоположен за ђакона, 1941. за свештеника, а касније постаје исповедник за монахе из неколико манастира, као и за отшелнике. Сматра се да током ових година у манастиру није насликао ништа, изузев две иконе којима је био незадовољан.¹⁸ Међутим, кључни догађај за њега одвио се 1931, када се срео са крајње смиреним и понизним руским монахом, старцем Силуаном – Светим Силуаном Атонским, који је постао његов духовни руководилац, а пред крај живота 1938. своје списе поверио оцу Софронију.

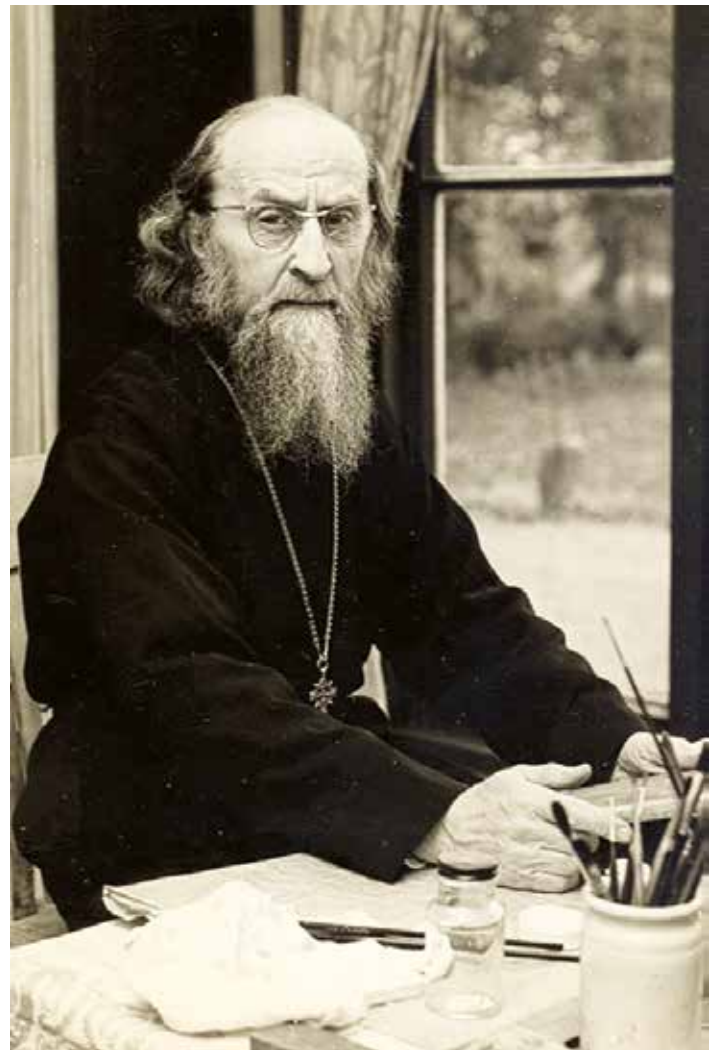
По упокојењу свог старца, отац Софроније се повукао у атонску пустињу, у самоћу и молитву за цели свет, „нарочито у време ужаса Другог светског рата, који су му причињавали дубоку духовну бол“.¹⁹ Имајући више времена, захваљујући сликарској опреми коју му је обезбедила мати Теодосија, познаница из Париза, вратио се учењу иконописа и постао један од првих обновитеља традиционалног иконописа на Светој Гори.

Свети Силуан Атонски, оловка на папу (Толесхант Кнајтс, око 1984)

Године 1947. враћа се у Париз зарад издавања књиге списа свог вољеног старца Силуана, које је редиговао и објавио својеручно, помоћу мимеографа. Након овог издања уследило је друго, за које је написао опширни увод у старчеве списе, нацртао насловну страну, додао украсна почетна слова и друге декоративне елементе. Међутим, пошто је процес потрајао дуже од очекиваног, а услови за рад били веома лоши, „цео организам ми је био толико напрегнут да сам се разболео. Након тога сам оперисан, и пошто сам постао инвалид, нисам могао да се вратим у своју пустињу“.²⁰ Лекари су предвиђали да отац Софроније неће живети још дуго.

Настанио се у Сен Женев де Буа, 23 километра јужно од Париза. Око њега се окупила мала група особа жељених духовног руковођења и молитве. Уступљене су им на коришћење некакве стаје са помоћним просторијама на спрату. Једна од тих просторија преуређена је у капелу. Отац Софроније је створио капелу „коју су сви памтили са посебном љубављу и сетом... Сви

Отац Софроније у Толесхант Кнајтсу око 1960.

који су је посетили рекли су да је то најлепша капела у којој су икада били²¹. Сестра Гаврила живо описује начин на који је капела била украшена, велику пажњу са којом је отац Софроније разрадио сваки детаљ и ство-

рио атмосферу за молитву. „Отац Софроније је обојио унутрашњост на следећи начин: под је био црвен, зидови браон, а плафон плав. То је означавало стајање у паклу (црвена), окруженост земљом (браон) и тежњу ка небу (плава). Иконе за иконостас насликао је отац Григорије Круг. Отац Софроније га је замолио да користи палету земљаних боја, која је иконама придала скроман изглед, унеколико другачији од Круговог уобичајеног колорита²². Касније су те иконе превезене у Енглеску, у капелу Светоог Јована Крститеља новооснованог манастира.

Отац Софроније је познавао многе данас реномиране иконописце, који су у то време радили у Паризу и околини, као што су Леонид Успенски, Наталија Гончарова и Дмитриј Стељеци. „Успенском је отац Софроније поверио задатак сликања прве иконе старца Силуана. Успенски је насликао око пет икона, стварајући старчев иконографски портрет²³. Одабрао је и текст за његов свитак – чувене речи старца Силуана: „Молим Те, Милостиви Господе, да те упознају сви народи земље Духом твојим Светим²⁴. Код Успенског ће отац Софроније слати и своје монахе, да се уче иконописању, како за време боравка у Француској, тако и касније, из своје монашке заједнице у Енглеској.

Након операције отац Софроније је неколико година био изузетно слаб, па је боравио у оближњем дому за опоравак. Али, као што се и могло очекивати, наставио је да пише, да поучава и да служи потребама свих око себе. Многи су му долазили у посету, а он је сву снагу

посвећивао њима и својој малој заједници. Неколико година касније појавила се могућност да се потражи нови манастир за заједницу, и пронађен је, чудесним Божијим провиђењем, у Есексу у Енглеској, где се отац Софроније са заједницом преселио 1959.

Сестра Гаврила затим прелази на оснивање манастира на периферији села Толесхант Кнајтс у Есексу. Шездесетдвогодишњи свети старац и његова мала заједница населили су се у Старој жупи, цорцијанској згради која је раније служила као парохијски дом, али је касније напуштена. Сада је отац Софроније морао да посвети пажњу осмишљавању и изградњи манастирског комплекса, чему је приступио крајње озбиљно, не превиђајући ни најмањи детаљ. Ауторка пише: „Може се испратити уметничка и естетска осећајност оца Софронија, која се попут нити провлачи кроз конструисање и развој манастира²⁴. Најхитнији задатак било је уређење капеле, која би била посвећена Светом Јовану Крститељу. Постављене су исте оне иконе оца Григорија Круга које су донете из капеле у Француској. Велика пажња је посвећена бојама, материјалима и осветљењу, не би ли се створило идеално окружење и атмосфера за исихастичку молитву.

Од овог тренутка отац Софроније наставља да слика, посвећујући се потпуно иконопису. Међутим, „овога пута борба се више није водила између уметника и неизбежних ограничења смртног бића. Борбу је водио човек који је кроз предањску православну иконографију изражавао и дочаравао духовни живот који је сам искусио и блиско познавао. Уметник у њему је ујединио снаге са духовним човеком који је созерцавао лепоту Господњу и свих Његових дела, свега што одражава Његов лик²⁵. Сестра Гаврила пише да је, „након дугог периода удубљивања у молитву и аскетског живота... ово било време велике зрелости. Аскета са пуним познавањем унутарњег живота који се изражава на сликарски начин је веома ретка појава²⁶.

У то време отац Софроније ствара велику икону Христа у слави за цркву у Лондону. Својој сестри пише: „Недавно, након прекида од 36 година, насликао сам велику икону на дасци, два метра са метар и 30 центиметара. Испала је боље него што сам очекивао, иако сам радио са материјалима који су ми потпуно непознати²⁷. У циљу развоја иконописачке праксе у манастиру, пажљиво је испланиран и изграђен иконописни атеље, у ком су радили и до данас раде манастирски иконописци. Сем што их је слао на учење код Леонида Успенског у Париз, „отац Софроније је увек испробавао уметничке способности сваког новог члана, и тако је открио неколико скривених талената, које је затим неговао, а они су цветали²⁷.

Описују се неки од главних манастирских пројеката, укључујући украшавање и богослужбено уређивање Цркве свих светих из 12. века, на крају улице у којој се налази манастир, некада сеоске парохијске цркве, која у том тренутку већ дуго година није била коришћена, тако да је била запуштена. Отац Софроније је говорио: „Знао сам да је била ’осуђена’ да се уруши и нестане, али сада је то једна од најлепших цркви...“²⁸ Испланирао је, такође, вртове и све остале детаље око уређења и ширења манастира. „Његова уметничка природа показала се у сваком детаљу приликом изградње манастира...

Спољашњи облици су били условљени локалним прописима, али отац Софроније је то надокнадио усредсредивши се на ентеријер²⁹.

Још неки описани пројекти су нацрт за ставропигијални крст са половине шездесетих и осликовање зидова трпезарије, започето 1977. Насликиани су сви главни догађаји из Христовог живота, а отац Софроније је „управљао, исправљао и саветовао на сваком кораку. Надгледао је све детаље боје, цртежа и распореда“³⁰.

Затим се описује зидно сликарство главне манастирске цркве, посвећене Светом Силуану Атонском, у којој је отац Софроније добио прилику да изрази своја дугогодишња созерцања о Светој литургији и да створи најпогоднију атмосферу за њено служење: „Литургија се може служити било где... али *ако је то могуће, због чега је не служити на месту које је по могућству савршено?* Литургија није попут новина које прочитамо, а онда их увече бацимо. *Литургија је догађај у вечности*“³¹. Својој сестри пише: „Пре неколико година обузела ме је жеља да осмислим простор за служење Свете литургије. У мислима сам изградио не један, него на десетине... У Европи сам изгубио драгоцену пустињски мир, па сам морао више да се посветим служењу литургије. Ова околност је у мени родила жељу да у својој свести пронађем и да у стварност спроведем цркву, 'ситуацију', простор за литургију који би макар мало изразио духовну суштину тог божанског чина“³². Отац Софроније је у том тренутку имао већ 87 година и журио је да обави посао. Сестра Гаврила проциљиво описује процес украшавања капеле, цртеже изражајних лица, боје које су коришћене и друге изузетно интересантне детаље.

„Његов иконописни цртеж је богословски заснован“³³. Такође, „он је руководио цртањем, одабиром и нанаошењем боја. Главна лица је осликао сам, као и неке друге делове, колико му је снага допуштала“³⁴. „Сва лица је насликао отац Софроније лично. Пео се на скелу и проводио многе сате у усредсређеном раду“³⁵. Иконе на зидовима су светле и меке, док иконостас, циљано низак, има снажнији колорит. И овога пута је посвећена

велика пажња постизању идеалног осветљења за посебну манастирску молитву, тако да светлост сија „нагоре, из скривеног извора, обасјавајући златни свод, а затим се одражава надолу, дајући мекану, топлу и равномерну светлост“³⁶.

Поред тога, сестра Гаврила даје обиље података о материјалима и фактурама богослужбене одежде, израђене техником веза и златоткања.

За мене, најинтересантнији део студије је тема оца Софронија као иконописца. Описује се његов приступ сликању икона. Овај одељак је богат цитатима и веома интересантним коментарима. Сестра Гаврила пише да, „када упијамо иконографску традицију путем посматрања и живимо са њом, водећи строг аскетски живот... наше разумевање се продубљује, надилазећи спољашњи естетски аспект“³⁷. „Он је иконопис разумевао у његовом изворном облику, као надахнуће за молитву, као, како се сам изражавао, *одскочну даску* у вечност. У том смислу, он је било слободан од везаности за неку одређену школу или иконографски покрет. Њега је једино интересовало да изведе икону на што аутентичнији начин“³⁸. Отуд је јасно да се његове иконе „не могу сврстати у неки конкретан стил или школу. Он је одасвуд узимао оно што је сматрао за најбоље. Његова једина брига била је сама икона, како да најбоље изрази дату ситуацију“³⁹.

Приступ оца Софронија је, у суштини, био минималистички и аскетски, он је избегавао сувишне детаље. „Украшавања зарад украшавања је избегавао...“ Сликати икону је као писати поему: не може се додати или одузети ниједна реч. На исти начин, икона треба да садржи само неопходно – ни премало ни превише“⁴⁰. Његов рад је трезвен, аскетски и уздржан, он наглашава да ништа не треба да се истиче: „Чак и лица треба да буду дискретна, да би посматрач био слободан да их гледа, а не приморан“⁴¹. Није подржавао метод копирања. Често је радио мноштво припремних цртежа (најчешће оловком, понекад пастелом), нарочито за лица, посвећујући сваком најдубљу пажњу. Саветовао је: „Сликајте икону као поему, мерећи и вагајући сваку реч, у хармонији. Икона показује каква сте особа. Много је занатлија, али је мало правих иконописаца. Стварајте икону, лепу икону, не као радник, него као уметник“⁴².

Зидно сликарство у капели Светог Силуана (1987)

Сем тога, схватао је да рад треба да буде прилагођен месту и времену, другачији од онога што је било прикладно раније и другде. „У наше време строг византијски израз више не одговара данашњој реалности. Увидео је да је потребан блажи израз“.⁴³ Палета боја за зидне иконе у капели Светог Силуана одабрана је „сходно енглеској светлости, која је мека и дифузна. Отац Софроније је сматрао да није могуће применити снажне боје, јер би изгледале грубо и узнемирујуће... Свако уметничко дело се ствара за конкретно место, у конкретном времену“.⁴⁴

Приступ оца Софронија може се описати као однос дубоке захвалности: „Сада не могу да пронађем начин да изразим Богу своју захвалност за његову ’моћну руку’ Светог Скулптора“.⁴⁵ „Све своје снаге посветио је служби Богу, а када је почео да слика иконе, употребио је вештине које је већ поседовао... да изрази иконе, лица и тежњу ка Вечном. Изрази на његовим иконама проистичу из његовог разумевања аскетског и духовног живота које је стекао током многих година молитве и покајања“.⁴⁶ Сестра Гаврила пише: „Отац Софроније је... примио обилне дарове и ставио их све у службу Богу. Узвратио је свиме што је примио, као жртвом хвале, у свеобухватној целовитости. Све је то дало своје плодове у његовом ликовном изразу. Његова позиција је јединствена по томе што је прошао кроз секуларну уметност, а затим је напустио и одбацио да би служио Богу. Била је то потпуна посвећеност и одрицање. Касније се вратио алату који је познавао – четкицама и боји, да би изразио оно што је научио и искусио током многих година духовне тежње и аскетског делања на Светој Гори. Није се уклопио у неки конкретан историјски или секуларни стил, али је радио у оквирима иконописне традиције. Његови радови су у потпуности и искључиво замишљени као инспирација за молитву. Трудио се да изрази стечено знање у строгим формама иконописне традиције. Вишегодишња пауза у сликању одиграла је кључну улогу. Било је то време свлачења старе одеће пре облачења нове“.⁴⁷

Године 1970. отац Софроније је развио икону старца Силуана коју је насликао Успенски, „додајући две

тамне пруге у бради, карактеристичне за светог старца, и вертикалну линију на челу лево од корена носа“.⁴⁸ У томе је његов посебно значајан допринос светом предању: оставио је не само писмени портрет свог старца у уводу за његове списе, него и икону светогца, у сарадњи са другима, током неколико деценија. У капели Светог

Зидна икона Светог Силуана на западном зиду капеле (средином осамдесетих)

Силуана, свети старац је приказан на иконостасу десно од Христа, као и у централном делу западног зида хорског балкона (изнад улазних врата). Зидна икона је настала раније него икона на дасци за иконостас, и то је први анфас приказ старца Силуана који је оставио отац Софроније. Зидна икона је део реда светих подвижника, осликаног пре канонизације Светог Силуана, тако да је 1988. додат ореол и измењен натпис. Икона на дасци је начињена у строжем и стилизованом маниру.

Ипак, у крајњој анализи, за отац Софронија је била најважнија икона Христа. Његове су речи: „Када сликамо Христа, Мајку Божију и све свете, ми трагамо за духовном лепотом. Христос је изгледао сасвим обич-

*Симбол јеванђелисте Јована, оловка на папиру
(око 1974)*

но, могао је бити непримећен у групи људи. Али, Његова духовна лепота је била изузетно велика“. Ауторка нам каже: „Посебан нагласак је увек био на Христовој скромности. Његов израз треба да буде благ, треба га приказати као Спаситеља света... Сходно томе, његови гестови и целокупан изглед треба да буду мирни и спокојни. Христова икона треба да пружа надахнуће и утеху, нарочито у наше тешко доба. Строге, судијске иконе ранијих векова не одговарају нашем добу“. ⁴⁹ У закључку, сестра Гаврила пише о животу старца Софронија: „Било је то трагање за Христом, жудња за Његовом близином, и стога борба да се Његов лик изрази на одговарајући и достојан начин, како кроз унутарњи живот, тако и кроз иконописно стваралаштво“. ⁵⁰

Доносимо неке од двадесет осам цртежа оца Софронија репродукованих на крају књиге, који су већином настали од половине шездесетих до половине осамдесетих година, и два додатна цртежа настала током боравка на Светој Гори, што све заједно покрива период од 1921. до 1985.

Ова изузетна монографија представља пионирски подухват излагања и тумачења уметничког и духовног пута оца Софронија. Дубоко смо захвални Манастиру Светог Јована Крститеља и сестри Гаврили, која је са нама великодушно поделила своја многобројна размишљања и сећања, богату нарацију, документацију, оригинално истраживање и ризницу репродукција иконограф-

ских радова оца Софронија. Књига је досад преведена на грчки, руски, француски и румунски.

Са енглеског превео Иван С. Недић

напомене:

¹ Archimandrite Sophrony (Sakharov), *His Life Is Mine*, London – Oxford, 1977, стр. 64.

² Молитва старца Софронија у којој је, по речима сестре Гавриле, укратко описан цео његов живот. Нав. дело, стр. 188; Archimandrite Sophrony, *On Prayer*, Essex, 1996, стр. 204.

³ *Seeking Perfection...*, стр. 22; Archimandrite Sophrony (Sakharov), *We Shall See Him As He Is*, Essex, 1988, стр. 10.

⁴ *Seeking Perfection...*, стр. 23; *We shall see Him...*, стр. 10–11.

⁵ *Seeking Perfection...*, стр. 25.

⁶ Исто.

⁷ Прва супруга Бориса Пастернака (прим. прев.).

⁸ Исто, стр. 58.

⁹ Исто, стр. 60.

¹⁰ *Seeking Perfection...*, стр. 63; *We shall see Him...*, стр. 8–9.

¹¹ *Seeking Perfection...*, стр. 64; Archimandrite Sophrony (Sakharov), *Wisdom from Mouth Athos*, Crestwood, 1974, стр. 13–14.

¹² *Seeking Perfection...*, стр. 64.

¹³ Исто, стр. 82.

¹⁴ Исто, стр. 93.

¹⁵ Исто, стр. 90.

¹⁶ *Seeking Perfection...*, стр. 91; *We shall see Him...*, стр. 15.

¹⁷ *Seeking Perfection...*, стр. 102.

¹⁸ Исто, стр. 108. Сестра Гаврила говори о могућем постојању више од две иконе које је отац Софроније насликао на Светој Гори, међутим, питање је у књизи одложено по страни, зато што је тек у раној фази истраживања.

¹⁹ Исто, стр. 106.

²⁰ Исто, стр. 107.

²¹ Исто, стр. 112.

²² Исто, стр. 112–113.

²³ Исто, стр. 115.

²⁴ Исто, стр. 121.

²⁵ Исто, стр. 12 (предговор Jean-Claude Polet).

²⁶ Исто, стр. 123.

²⁷ Исто, стр. 126.

²⁸ Исто, стр. 127.

²⁹ Исто.

³⁰ Исто, стр. 128.

³¹ Исто, стр. 132.

³² *Seeking Perfection...*, стр. 132; Archimandrite Sophrony (Sakharov), *Letters To His Family*, Essex, 2015, стр. 138.

³³ *Seeking Perfection...*, стр. 12;

³⁴ Исто, стр. 134.

³⁴ Исто, стр. 136.

³⁶ Исто, стр. 138.

³⁷ Исто, стр. 154.

³⁸ Исто, стр. 155.

³⁹ Исто, стр. 165.

⁴⁰ Исто, стр. 164.

⁴¹ Исто, стр. 171.

⁴² Исто, стр. 169.

⁴³ Исто, стр. 155.

⁴⁴ Исто, стр. 171.

⁴⁵ *Seeking Perfection...*, стр. 154; *We shall see Him...*, стр. 33.

⁴⁶ *Seeking Perfection...*, стр. 161.

⁴⁷ Исто, стр. 160.

⁴⁸ Исто, стр. 178.

⁴⁹ Исто, стр. 186.

⁵⁰ Исто, стр. 188.

Црква у Бабама након истраживања

Владан Миливојевић, Народни музеј Аранђеловац

ЦРКВА ДЕСПОТА СТЕФАНА У БАБАМА

У космајском селу Бабама, на остацима зидова средњовековне цркве, подигнут је и прошле године освештан храм посвећен деспоту Стефану Лазаревићу, о чему је писано у *Каленићу* 4/2018. Овај кратак прилог бави се открићем и истраживањима старије црквене грађевине

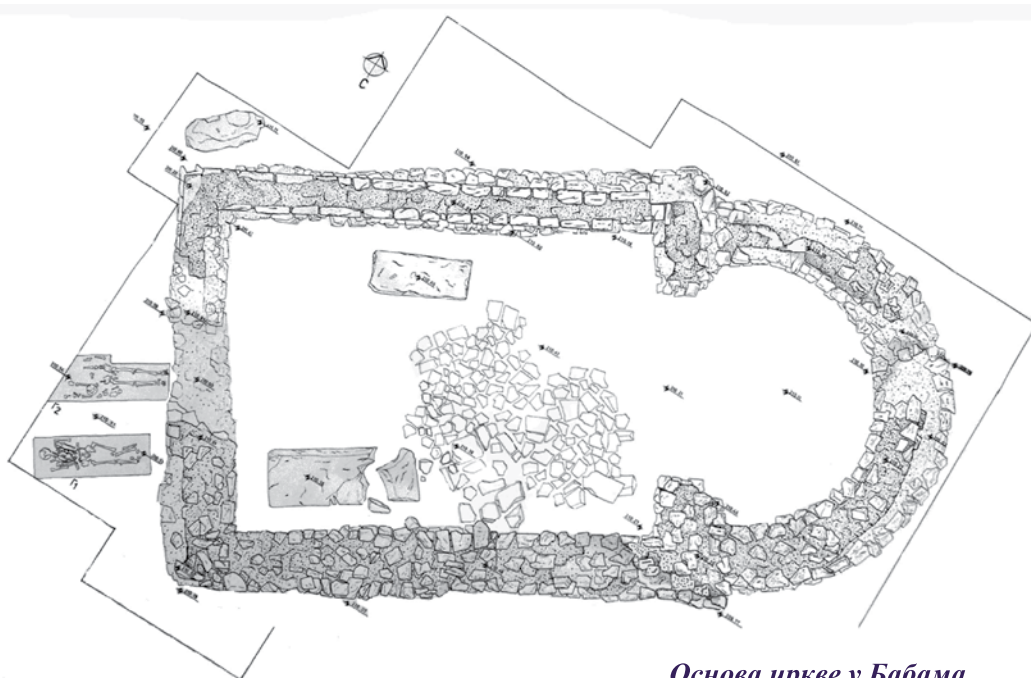
На локалитету Црквина у селу Бабама (Општина Сопот), смештеном на благој падини брда Мала Млака, изнад десне обале потока Змијињак, недалеко од извора Точак, по предању постојала је црква, чије остатке бележи још Б. Дробњаковић (Дробњаковић 1930: 54). Зидови цркве били су видљиви на површини терена и 1972. године, док су у њиховој непосредној близини приликом обраде земље пронађене људске кости, што је указивало на постојање некрополе око храма (Симић 2003: 23).

Завод за заштиту споменика културе града Београда 2002. и 2003. године обавио је археолошка истраживања, и тада су остаци цркве у потпуности откривени. Руководилац радова био је Зоран Симић, археолог Завода. Резултати ископавања нису публиковани. Теренска документација својевремено нам није била доступна, осим скице основе храма са истраженим гробовима, коју овде доносимо. Стога је овај кратак прилог написан на основу скромних података доступних у литератури, и то углавном за археолошку кампању из 2002. године.

Црква је једнобродна грађевина, димензија 12,30 x 7,10 м, оријентисана у правцу запад-исток, са одступањем од око осам степени према северу. Улаз је на западној страни, док је на источној доста дубока апсида, полукружна и споља и изнутра. Темелј и сокл, у висини од 0,50 м, грађени су ломљеним каменом, док су зидови изнад сокла били од правилно тесаних блокова неједнаке величине, везаних кречним малтером. Дебљина зидова је 0,70 м. Током ископавања, у шуту са спољне стране

и у унутрашњости цркве откривени су делови кровног венца, натпрозорник и неколико капитела. Судећи по основи, црква је била полуобличасто засведена, с кровом на две воде, без куполе. Изгледа да није била осликана, пошто трагова живописа нема на остацима зидова нити је у рушевинском слоју било фрагмената фресака (Симић 2003: 23–24).

У наосу су откривени остаци млађег пода, сачињеног од камених блокова који потичу са зидова цркве. Овај

Основа цркве у Бабама

под је, очигледно, постављен приликом неке обнове храма. Старија подница није констатована, али се вероватно налазила на истом нивоу као и две хоризонталне надгробне плоче пронађене у наосу цркве уз јужни и северни зид. Плоча у југозападном углу наоса највероватније обележава гроб ктитора. Плоча уз северни зид

правилног је облика и фино је клесана (Симић 2003: 23–24). Оба гроба су истражена, а судећи по изјави руководиоца ископавања за средства јавног информисања, у њима (или у једном од њих) пронађена су дугмад са одеће и бронзане пређице са каиша (*Глас јавности* 2003, петак, 25. јул). Не знамо, нажалост, да ли су и како ови предмети датовани.

Током ископавања 2003. године у нивоу поднице цркве пронађена је и једна оштећена римска надгробна стела са делимично очуваним натписом, који указује на извесног Публија Фунданија. Искоришћена као надгробна плоча – положена је водоравно и на њу је уклесан крст – обележавала је гроб у који су упокана два покојника (Душанић 2006: 85–87, сл. 1). Нажалост, није нам познато да ли је била у нивоу млађег или старијег пода, односно на ком месту се тачно налазила, нити да ли је реч о једној од две поменуте плоче које су откривене у наосу цркве.

Црква је опредељена у период од краја 14. до средине 15. века, а њено страдање и напуштање у 17. столеће (Симић 2003: 24). Како резултати археолошких истраживања ни до данас нису објављени, наведено датовање мора се узети с резервом. Гробље које је формирано око ове светиње било је у употреби и након њеног напуштања и рушења. Овај закључак З. Симић је извео на основу два гроба пронађена западно од храма, испред самог улаза, које је датовао у 18. или прву половину 19. века (Симић 2003: 24). Пошто у гробовима није било покретних налаза, није јасно на основу чега су они хронолошки опредељени. Могуће је да су имали надземна обележја карактеристична за наведени период.

Литература:

1. Б. Дробњаковић, *Космај*, Српска краљевска академија, Српски етнографски зборник XLVI, Насеља и порекло становништва 26, Београд 1930.

2. С. Душанић, *Просопографске белешке о рударству у Горњој Мезији: породице имућних досељеника на рудничком тлу*, *Старинар* LVI (2006) 85–102.

3. З. Симић, *Средњовековне цркве и манастири на Космају*, каталог изложбе, Сопот 2003.

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

Велики хришћански роман *Лето Господње* И. С. Шмељова на српском језику

ЖИВОТ ПО ГОСПОДЊЕМ КАЛЕНДАРУ

У „Каленићу“, издавачкој установи Шумадијске епархије, након романа „Ходочаиће“, објављена је двотомна аутобиографска повест у којој Шмељов кроз искрену дечију перспективу, али уз коришћење сложеног литерарног поступка, слика живот Црквом благословен велике московске породице пре револуције

Иван Шмељов *Лето Господње* које се састоји од три целине (*Празници*, *Радости*, *Жалости*) пише као емигрант у Паризу у периоду од 1931. до 1948. године упоредо, хронолошки и тематски, са романом *Ходочаиће*. Премијерно, на руском језику, први том (*Праздники*) објављен је у Београду 1933. године (*Русская библиотека*). Коначна верзија штампана је у Паризу 1948 (*УМСА-Press*).

Наслов је утемељен у Светом писму („Да огласим годину милости Господње... да утешим све жалосне“, Исаија 61, 2; „И да проповедам пријатну годину Господњу“, Лука 4, 19). Мото романа чине Пушкинови стихови: „Два осећања дивно су нам блиска –/ У њима срце проналази храну –/ Љубав према родном огњишту,/ Љубав према очинским гробовима“. Имајући у виду емигрантску судбину аутора, а и потенцијалних читалаца, разумљиво је што се нагласак ставља на родно огњиште и очинске гробове.

Методолошки, роман је заснован на у књижевности често коришћеном приповедачком поступку, казивач је дечак који је активни учесник у описаним збивањима. О ваљаности овог приповедачког модела можемо се уверити на примеру једне од најбољих приповедака

српске реалистичке књижевности, *Први пут с оцем на јутрење* Лазе Лазаревића.

Када су у питању романи *Ходочаиће* и *Лето Господње* Ивана Шмељова, увек се у први план ставља пишева аутобиографија из раног детињства. Лако је препознати да се ове књиге могу у потпуности, по свим критеријумима, поредити са сличним остварењима руских класика као што су Л. Н. Толстој и М. Горки, па и делима Љескова и Достојевског. Још су сродније *литератури сећања* (*вспоминательной литературы*) која је доминирала међу руским емигрантским писцима као што су И. А. Буњин, А. И. Куприн, Б. К. Зајцев. Један руски загранични архијереј је нагласио да је Господ „дао Шмељову могућност да продужи заветно дело Пушкина, Гогоља, Достојевског и да смерно покаже скривену православну Русију и руску душу, Божијим прстом запечаћену“.

Међутим, и поред ослањања на руску литерарну традицију, стваралаштво И. Шмељова врло блиско кореспондира са модерним токовима у европској и америчкој међуратној књижевности коју оличавају Џејмс Џојс, Марсел Пруст, Шервуд Андерсон, Гертруда Стајн. Заједничка им је, на пример, искрена интрос-

пекција која је карактеристична за прозу тока свести, као и тежња да духовно надвлада материјално.

Вања, седмогодишњи дечак из добростојеће московске предузетничке породице чији се идентитет искључиво заснива на традиционалном руском поимању православне вере, приповедач и главни јунак, своја сећања саображњава празничном годишњем циклусу. Ова два стајалишта тако су чврсто испреплетана да није лако разлучити да ли црквени календар одређује живот главних јунака (Вање, његовог оца, Горкина, приповедачаевог духовног руководиоца) или они живе на основу своје перцепције православних празника. У овом контексту, врло је илустративно како се Вања односи према празнику Рождества Господњег: „Идеш из цркве. Све је некако другачије. И снег је свет. И звезде – свете, нове, божићне звезде. Рождество! Где ли је само она

звезда која се у далекој старини јавила мудрацима? [...] Волсви же со звездеју путешествују! Волсви?... Значи – мудраци, волхви. А ја сам, као мали, мислио: вукови, волки. Шта, смејеш се? Да, мислио сам да су то били неки добри вукови. Звезда их води, а они иду за њом, мирни као овчице. Мали Христос дошао је у свет, па су сада чак и вукови добри постали. Чак и они се радују! Зар то није дивно? Подали су репове. Иду, стално гледају на звезду. А она их предводи...“

И на основу ових редака може се лако одредити да роман *Лето Господње* жанровски припада „духовном реализму“. У историји српске књижевности слична остварења се одређују као лирски реализам (Бора Станковић, Петар Кочић). Наглашену идеализацију неког времена која понекад носи призив патетике, чини се, не треба критиковати са аспекта рационалних естетских дисциплина, јер је реч о искреном дечијем виђењу које је допуњено личном породичном трагедијом и горком емигрантском судбином. То је врло прецизно препознао и Александар Солжењичин: „И заиста, ништа не домишља. Као да му се отворио вид, види и сећа се, и то тако детаљно! Како је сочно, како топло написано, а Русија устаје као жива! Истина, некако је превише разнежености, али будући да приповеда дете, све је сразмерно томе. Појединци пребацују Шмељову како идеализује ондашњи начин живљења, међутим дете заиста не види многе сенке, а слика у целости свакако одговара истини“. Уосталом, и поред свеprisутне патетике, и Овидијеве *Посланице са Црног мора* (као и Андрићев *Ex Ponto*), односно *Роман о Лондону* Милоша Црњанског, никако се ваљано не могу разумети у том кључу, јер је великим писцима пренаглашеност пут ка универзалном смислу. А треба имати у виду да и Овидије, Шмељов и Црњански невољно странствују.

Руски историчари књижевности, и то они из нашег времена, када је Шмељов препознат у отаџбини, уочили су да је роман *Лето Господње* емотивно-лирски *Типик* православне Цркве. Ретко када и посвећеници у богослужбени поредак упутства о начину прослављања празника и

светитеља доживљавају на вишем нивоу него што је формалан. Међутим, свако ко прочита овај роман, лако ће се уверити како *Типик* наше Цркве није техничко упутство за неке видљиве религиозне манифестације, већ аутентични водич ка сазнању да је Бог диван у светитељима својим. Може се претпоставити да Шмељов на сопствено искуство надograђује поетско виђење типика из *Молитвених кринова* Кипријана Керна.

Међу могућим читаоцима романа *Лето Господње* у српском преводу су и они верујући који, уз недобронамерну помоћ таблоидних текстова са разних интернет портала, доживљај вере у спасењску мисију Сина Божијег међу Русима виде као нешто особено, са премисама митског и изузетног. Насупрот овим знацима, овај роман сваког читаоца враћа на прави пут – живот у Господу Исусу Христу уз сва наша промишљана је Бог даривао.

Јасно је да је Шмељов расељеним Русима донео, боље рећи сачувао оно што су изгубили. Али, то је само једна, можда и мање битна равна његовог списатељског рада. Важније је да се памћење преноси кроз *знање духа*, кроз осећај *матерњег језика*, кроз Богом даривано надахнуће да се дечија машта прикаже као једини животни смисао.

Доста је писано о богатству језика Ивана Шмељова, односно о томе колико је он моћан да изгубљено и заборањено поново успостави. Вероватно су га због тога многи, који нису имали у виду идеје његове прозе, сматрали великим писцем. И то због тога – како се каже, а не шта се говори. У две-три реченице, ненаметљиво, али и есејистички промишљено, и сам писац о томе говори: „Тајанствене речи, свете: Шта је то у њима... Као да је Бог? Допада ми се и 'јак о кадило пред Тобоју' и 'непшчевати вини о гресјех' – ја сам то научио у молитвама. И још – 'жертва вечерњаја', као да ми вечерамо у цркви, а с нама је Бог. И још – радосне речи: 'чају Воскресеније мртвих!' До недавно сам мислио да то тамо недељом мртвима дају чаја, са земичкама, као нама. Ал' сам глуп! И још ми се допала нова реч: 'цело-мудрије' – као да слушам звоњаву. Другачије су то речи, нису наше: Божије су то речи.“

Све до наших дана, док *Беранар* и *Каленић* нису почели да објављују преводе прозних састава Ивана Шмељова на српски језик, шира читалачка публика није била у могућности да има увид у његово дело, које је било толико вредно да је предлагано, са меродавног места, за Нобелову награду. Драгоцене су књиге које претходе *Лету Господњем*, али тек са овим романом Шмељов постаје писац којег разумемо као аутентичног настављача руских класика. Поред издавача, заслуге припадају и преводиоцу Горану Дабетићу који је овај роман добро разумео, али још боље доживео, тако да се пре може говорити о препеву него о преводу.

СЛУЖБЕНИ ДЕО – ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДНЈСКОЈ

Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2018. године до 31. јануара 2019. године:

Одликвати:

Орденом Светих новомученика крагујевачких I степена:

Његову Светост Патријарха српског Господина Иринеја;
Његово Високопреосвештенство Митрополита загребачко-љубљанског Господина Порфирија;
Његово Преосвештенство Епископа бачког Господина Иринеја;
Његово Преосвештенство Епископа ваљевског Господина Милутина;

Архијерејском граматом захвалности:

Миленка Ђорђевића из Жабара;

Архијерејском захвалницом:

Ненада Милојевића из Јагодине.

Поделити канонски отпуст:

Протојереју Станиши Јовановићу, пензионисаном пароху јагодинском у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко, за сvezу клира Архиепископје београдско-карловачке; Владимиру Миљковићу за сvezу клира Епархије банатске; Браниславу Николићу за сvezу клира Епархије новограчаничко-средњезападноамеричке.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2018. године до 31. јануара 2019. године

ДЕЦЕМБАР 2018:

1. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Буковику током које је крстио малог Андреја, сина свештеника Милоша Маринковића из Бање.

2. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Смедеревској Паланци; Посетио цркву Светог деспота Стефана Лазаревића у паланачкој болници и одредио место за подизање палионице свећа; Посетио манастир Пиносаву.

3. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

4. децембар 2018 – Ваведње Пресвете Богородице:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом славе манастирске цркве; Посетио сестринство манастира Прерадовца.

5. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

6. децембар 2018:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

7. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

8. децембар 2018 – Свети свештенумученик Климент:

Служио Литургију у цркви Светог апостола Томе у Илићеву код Крагујевца;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији;

Посетио протонамесника Александра Сенића поводом крсне славе.

9. децембар 2018 – Преподобни Алимпије Столпник:

Служио Литургију у Богородичиној цркви у Тополи;

Посетио протојереја ставрофора др Зорана Крстића поводом крсне славе.

10. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Присуствовао на Православном богословском факултету у Београду научном скупу поводом обележавања осамсто година аутокефалије Српске православне Цркве.

11. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

12. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

13. децембар 2018 – Свети апостол Андреј Првозвани:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Посетио принца престолонаследника Александра Карађорђевића поводом крсне славе.

14. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

15. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу;

Служио у манастиру Венчац полугодишњи парастос архимандриту Георгију.

16. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Тројице у Рогачи;
Посетио манастир Тресје и оболелог архимандрита Јована.

17. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеро-
дром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

18. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика
Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио министра просвете у Влади Србије Младена
Шарчевића, ректора Крагујевачког универзитета проф. др Не-
нада Филиповића и проф. др Бранислава Јеремића;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

19. децембар 2018 – Свети Никола Мирликијски:

Служио Литургију у манастиру Грчарици и пререзао славски
колач поводом славе манастирске цркве;
Посетио Његово преосвештенство Господина Арсенија, Епи-
скопа нишког, поводом крсне славе;
Посетио Микицу Арсенијевића из Винче поводом крсне славе.

20. децембар 2018:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

21. децембар:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Вино-
гради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

22. децембар 2018:

Служио Литургију у манастиру Јошаници.

23. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеро-
дром;

24. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеро-
дром;
Учествовао у Патријаршији СПЦ на седници Одбора за
прослављање осамсто година аутокефалије Српске Цркве.

25. децембар 2018:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог
архијерејског синода СПЦ;
Орденом Новомученика крагујевачких првог реда одликовао
је Његову светост Господина Иринеја, Патријарха српског и
чланове Синода, Његово високопреосвештенство Господина
Порфирија, Митрополита загребачко-љубљанског, Његово пре-
освештенство Господина Иринеја, Епископа бачког и Његово
преосвештенство Господина Милутина, Епископа ваљевског.

26. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у
Крагујевцу – Бресница;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Учествовао у Епархијској сали у Крагујевцу у јавном
представљању своје књиге *Проповедина недељним Литургијама*
(2008-2012), као и других књига Издавачке установе *Каленић*.

27. децембар 2018:

Служио Литургију у манастиру Прерадовцу након које је раз-
говарао са сестринством овог манастира;
Посетио цркву Преподобномученице Параскеве у Сиљевици
ради надгледања текућих радова.

28. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Вино-
гради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

29. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Покрова Пресвете Богородице у
Вреоцима на којој је, између осталих, саслуживао и јеромонах
хиландарски Доситеј. Током Литургије крстио је малу Ану,
кћерку свештеника Родољуба Војиновића из Рудоваца. Посе-
тио, са оцем Доситејем и Милетом Радојевићем, директором
Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама,
манастир Свете Петке у Сибници у којем се зида нова црква.
Посетили су и манастир Ђелије, као и цркву Светог архангела
Гаврила у Шопићу на којој се изводе радови.

30. децембар 2018:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

31. децембар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеро-
дром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ЈАНУАР 2019:

1. јануар 2019:

Служио Литургију у манастиру Липару;
Божји интервју за Телевизију *Палма* из Јагодине;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. јануар 2019 – Свети Свештеносвештеник Игњатије Богоносац:
Саслуживао у Саборној цркви Свете Тројице у Врању на
Литургији коју је служио, поводом своје крсне славе, Његово
преосвештенство Господин Пахомије, Епископ врањски.

3. јануар 2019:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Патријаршијског
управног одбора и Светог архијерејског синода.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

4. јануар 2019:

Служио Литургију у затворској капели у Петровцу и пререзао славски колач;
Приредио у Владичанском двору у Крагујевцу Божићни пријем за представнике јавног живота Крагујевца;
Прочитао, за медије, Божићну посланицу;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

5. јануар 2019:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

6. јануар 2019 – Бадњи дан, Оци:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Уношење бадњака у Владичански двор;
Освештао бадњак;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

7. јануар 2019 – Божић:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

8. јануар 2019 – Сабор Пресвете Богородице:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Посетио цркву Светог Василија Великог у Маршићу и разговарао са родитељима деце које се лече у заједници при овој цркви, као и представницима локалне самоуправе.

9. јануар 2019 – Свети првомученик Стефан:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Посетио протојереја ставрофора Милића Марковића поводом крсне славе.

10. јануар 2019:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

11. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу;
Председавао састанку са архијерејским намесницима Епархије на којем је утврђен распоред канонских посета током 2019. године;
Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

12. јануар 2019:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

13. јануар 2019:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

14. јануар 2019 – Обрезање Господње, Свети Василије Велики:

Служио Литургију у цркви Светог Василија Великог у Маршићу и пререзао славски колач поводом црквене славе.

15. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

16. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији;

17. јануар 2019:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији;
У храму Светог Саве на Врачару учествовао у дочеку председника Руске Федерације Владимира Путина.

18. јануар 2019:

Служио Литургију и Велико освећење воде у Саборној крагујевачкој цркви.

19. јануар 2019 – Богојављење:

Служио Литургију и Велико освећење воде у Саборној крагујевачкој цркви;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

20. јануар 2019 – Сабор Светог Јована Крститеља:

Служио Литургију у параклису Светог Јована Крститеља у Владичанском двору и пререзао славски колач;
Посетио протојереја ставрофора Зарију Божовића поводом крсне славе.

21. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији;
Посетио др Радета Николића поводом крсне славе.

22. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији;
Прочитао, за медије, Светосавску посланицу.

23. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;
Учествовао у Патријаршији СПЦ седници Одбора за прослављање осамсто година аутокефалије Српске Цркве.

24. јануар 2019:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода;
Посетио у болници Његово преосвештенство Господина Илариона, Епископа тимочког;
Предводио у Аранђеловцу *Светосавску свиту*.

25. јануар 2019 – Чудотворна икона Богородице Млекопитатељице:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач.

26. јануар 2019:

Служио Литургију у манастиру Драчи;
Служио бденије у цркви Светих апостола Петра и Павла у Јагодини и учествовао у Светосавској академији.

27. јануар 2019 – Свети Сава:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви и пререзао славски колач;
Пререзао славске колаче у више крагујевачких основних и средњих школа;
Учествовао у Светосавској академији у Народном позоришту у Београду.

28. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

29. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

30. јануар 2019:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

31. јануар 2019:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и пријем у Епархијској канцеларији.

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УБИ У ЊЕГА”

Ненад Беговић, вероучитељ

САВА ПОСТАЈЕ АРХИЕПИСКОП

Изведено о Светом Сави 2019. године у основној школи „Милан Илић Чича“ у Аранђеловцу

НАРАТОР: На размеђи великих и моћних империја Истока и Запада, пре осамсто година, налазила се млада српска краљевина. Владар њен беше благоверни краљ Стефан, кога прозваше Првовенчани, зато што се он први међу српским владарима овенча краљевском круном.

НАРАТОР: Српски народ иако крштен, још је тражио своју душу, јер не беше довољно просвећен. Били су му потребни добри и брижни пастири и мудри учитељи. Зато све очи беху загледане у Стефановог млађег брата богомудрог светогорског архимандрита Саву, који је у то време боравио у српским земљама. Он је народ учио, просвећивао и васпитавао баш као што родитељ подиже своје дете, али му је за младу српску хришћанску душу била потребна колевка. Знао је добро да та колевка може бити само Црква Христова у коју би и Срби уписали своје име.

СТЕФАН: Брате мој возљубљени, волео бих да чујем твоје мишљење, како ти видиш да можемо опстати на

овој ветрометини између светова и народа, како да нас моћне силе, вукући свака према себи, не покидају?

САВА: Брате мој, благоверни Стефане, имамо државу која нам је тело, овенчану краљевским венцем на твојој глави. Али тело не може живети без душе. Зато нам је потребна Црква са нашим поглаварем, кога ће бирати и постављати наши епископи, треба нам онај који ће бити добар пастир својим јагњадима. Ако бисмо имали поглавара Цркве из нашег народа, онда не би ни од кога круну молили, већ би је он сам спуштао на главе наших владара.

СТЕФАН: Значи... (застане мало, замисли се, протрља прстима браду) као што птица може да лети само са два крила, тако се и српски народ може винути у висине векова и вечности само уз помоћ Цркве и државе.

САВА: Тако је брате! Морамо се уздићи изнад Истока и Запада да би били своји и остали на своме.

СТЕФАН: А како мислиш да оснујемо Цркву са нашим поглаваром кога ће признавале и поштовале све остале Цркве васељене?

САВА: За то се већ дуго и усрдно молим Господу. Он нам је само може подарити ако је то воља Његова. Ако заиста воља Божија буде таква, онда ће Он наћи начина да умекша срца цара ромејског и патријарха васељенског. Од њих смо примили свету православну веру и свето крштење. Цариградска патријаршија је наша „мајка црква“, а византиски цар и васељенски патријарх су наши кумови, зато, као што на небу молимо Бога, тако на земљи морамо молити њих за овај велики и свети дар.

СТЕФАН: Онда брате ти пођи к њима! Нека нам помогне вишњи Бог и нека буде света воља Његова! (*погледа према небу и прекрсти се*).

ХОР: „Помози нам вишњи Боже...“

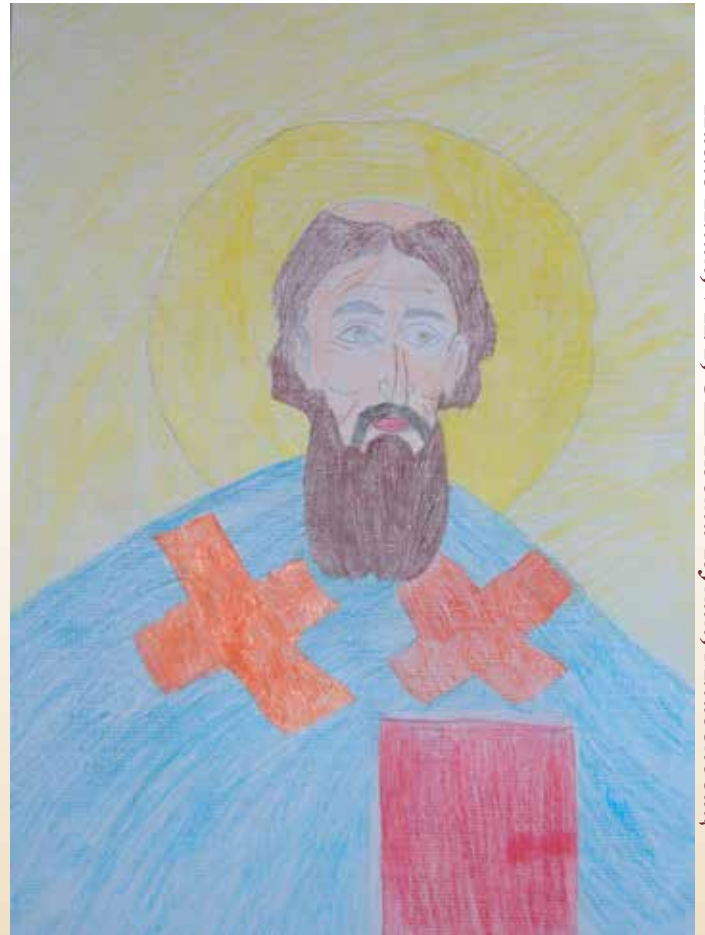
НАРАТОР: У то време Латини завладаше славним Цариградом, због тога се византијски цар Теодор и васељенски патријарх Мануило преместише у град Никеју. Они са великом љубављу и радошћу дочекаше Саву са његовом свитом. Сви су већ чули за овог принца-монаха и веома га поштоваше због његове учености, доброте и монашких подвига, тако да су врата срца и

ПРВИ МОНАХ: Наша света православна вера јача и шири се.

ДРУГИ МОНАХ: Лажна учења смо искоренили.

САВА: Али једно нам недостаје. Немамо свога архиепископа да посвећује епископе из нашег народа.

ПРВИ МОНАХ: Треба нам поглавар Цркве који ће бити добар пастир нашем народу, да нас вуци који нас вребају не би растргли.

Павле Илић, VII/1, ОШ Коста Ђукић, Младеновац

ДРУГИ МОНАХ: Тако би се семе Јеванђеља успешније сејало и класје би лепше и пуније родило. Нико нас боље не зна од нас самих.

САВА: Тога ради свим срцем молимо доброту ваше кротости, нека твоје царско величанство предложи светом оцу васељенском патријарху Мануилу да једнога од братије који са мном дођоше посвети за архиепископа земљи нашој.

ЦАР ТЕОДОР: Радосне душе испунићу вашу молбу, али хоћу да видим брата кога си изабрао, да ли ће се допасти души мојој, јер тај треба да је врло достојан.

САВА: Ево пресветли царе, стоје пред тобом (*показује на монахе*). Нека ти анђео твој каже кога ће изабрати Бог у души твојој.

Цар се повлачи да се договори са патријархом, па онда излазе заједно. За то време се рецитије песма „Светитељу Саво, моли Бога за нас“, Светог Владике Николаја Велимировића.

ПАТРИЈАРХ МАНУИЛО: Међу братијом твојом сви су часни и свети, али посаветовасмо се и одлучисмо да теби самом доделимо овај велики чин, јер нам је живот твој још од младости твоје познат.

САВА: Ваша светости, бојим се да нисам дорастао до тога звања и степена.

цара и патријарха већ била отворена за њега. Сава са својим монасима у Никеји прво посети цара Теодора.

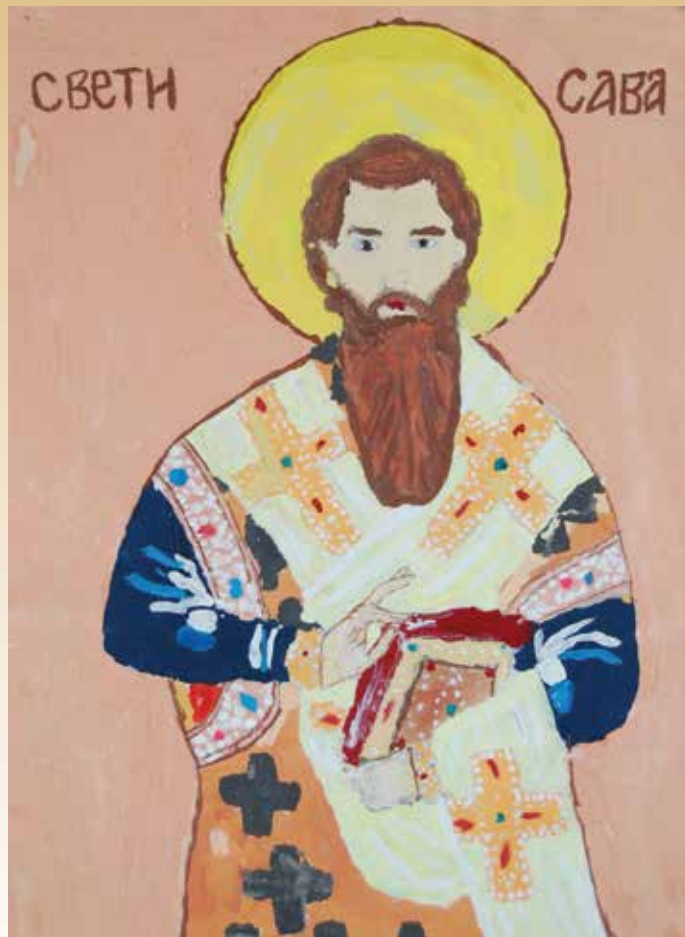
ЦАР ТЕОДОР: (*шири руке према Сави, грле се пошто цар изговори своје речи*) Велика ми је радост што те видим високопреподобни Саво. Добро ми дошли часни оци. Молим вас причајте ми како је код вас по српским земљама?

САВА: Пресветли василевсе, Господ нам даде да у сваком добру напредујемо.

ЦАР: Не одричи се апостолског избора који учинисмо, јер од Бога имамо уверење у срцу да смо правилно одлучили.

је богатство молити се Богу неометан бригама овога света. Зар све то треба да заменим ништавном славом људском? Авај мени! Ко да се не заплаче нада мнош? Анђеле мој, одвајам се од оне лепоте монашке тишине којој је моја душа од младости тежила. Одвајам се од моје миле Свете Горе. Молим те, анђеле мој свети, не остављај ме у оваквој тузи! Упути ме и научи ме заштитнице мој шта да учиним, како да одговорим цару и патријарху?

Уна Милановић, V/2, ОШ Коста Ђукић, Младеновац

Александра Дазмић, VII/4, ОШ Коста Ђукић, Младеновац

ПАТРИЈАРХ: Сада у почетку потребан је људима твојим у таквом чину неко баш као што си ти. Јер са овом влашћу потребно је да буде спојена таква реч поке какву ти управо носиш у себи. И не бој се, све ће ти лако бити јер ћеш имати Бога за помоћника.

НАРАТОР: Архиепископски чин је подразумевао напуштање монашке тишине, повратак гужви и галами људској и трпљење овоземаљских брига, али и указивање части и почести које овом високом чину следују. Управо све ово беше оно од чега је Сава побегао, на прагу своје зрелости, када је спознао свет у коме се нашао, живећи као принц на двору својих родитеља. Светитељ се наш са љубављу и тугом сећао Свете Горе, шума и каменитих стаза по којима је ходио бос, како је свете монахе посећивао и њиховом се блаженом животу дивио. Сећао се непрестане молитве којом се умом и срцем узносио од земаљског ка Богу. Помисао да ће тога бити лишен служећи у новом чину, чинило му је расанак са Светом Гором још тежим.

САВА: (моли се на коленима) Анђеле Божији, чувару мој свети и заштитнице душе и тела мога, чуј жецаје моје. О, коликих блага треба да се лишим. О, какво

АНЂЕО: Сава, чедо Божије које си ми од Господа поверено да те чувам. Знаш да свагда бдим над тобом и да Христу Цару и Богу нашем узносим твоје молитве. Али знај да се за тебе моли и сама Царица небеска, Пресвета Богородица, а овде су са нама на небу и твој отац Симеон Немања и твоја мати Анастасија Ана, које Бог уброја међу свете своје. Знај да ниси сироче и да нећеш бити лишен благодати Божије на новој служби у коју те Господ призва. Потребан си роду своме, да би народ српски преко тебе познао прави и истинити пут који води у живот вечни. Сети се да је Спаситељ рекао да се светиљка не ставља испод посуде, него на свећњак, да светли свима који су у кући. Зато, тако да се светли светлост твоја пред људима, да виде твоја добра дела и прославе Оца нашега који је на небесима. Устани, и иди хитно на посао, за који те Господ изабра, ништа не сумњајући, јер ћеш од Њега помоћ за свако добро добијати!

САВА: Амин! (и прекрсти се).

Монаси се поклањају пред Савом.

ПРВИ МОНАХ: Оче, прихвати вољу Божију, шта је спасити само себе испосничким животом и самовањем?

Ива Папић, VIII/2, ОШ Коста Ђукић, Младеновац

ДРУГИ МОНАХ: Ако пак у свету многе људе обратиш ка Господу, Он ће ти то урачунати у већу љубав!

Сава се поклања пред царем и патријархом.

САВА: По својој вољи нека Бог изврши вашу свету заповест на мени грешном.

НАРАТОР: Обрадован тиме цар нареди да се све што је потребно за посвећење архијереја припреми.

Миња Радовић, VIII/3, ОШ Коста Ђукић, Младеновац

И на празник Успенија Богоматере, године 1219. ва-сељенски патријарх Мануило, рукоположи Саву за архиепископа све српске земље. Тада патријарх умољен од цара написа грамату, да будићи архиепископ Српске цркве не долази више у царев град да би био посвећен, већ да се епископи из свих крајева српске земље сакупе и сами посвете себи архиепископа.

Илона Изњатовић, VIII/1, ОШ Коста Ђукић, Младеновац

Патријарх обучен у архијерејску одежду спушта руку на Савину главу.

ПАТРИЈАРХ: Божанствена благодат производи тебе најбогољубазнијег архимандрита Саву, изабраног за архиепископа Богом чуваних свих српских и поморских земаља. Помолимо се, дакле, за њега, да дође на њега благодат Свесветога Духа.

ХОР: „Господи помилуј“

Патријарх облачи Сави сакос, омофор и ставља му крст око врата, сваки пут гласно узвикујући „Достојан“!

ХОР: на сваки патријархов узвик одговара певањем „Достојан“.

Сава излази пред народ (публику), а монаси му додају жезал и крст.

ХОР: „Знаш ли ко те љуби силно“.

САВА: (благосиља крстом) Радујте се и веселите се овоме дану. Нека вам је срећан данашњи празник и нека сте Богом благословени сада и увек и у векове векова. Амин!

Сви излазе и поклањају се.

КРАЈ

православна галерија

Софроније Сахаров

www.kalenic.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

СПОМЕНИЦА
ДВА ВЕКА
СТАРЕ ЦРКВЕ
У КРАГУЈЕВЦУ
(1818 – 2018)

